ISSN 2063-0077

A MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ EGYESÜLET KIADVÁNYA

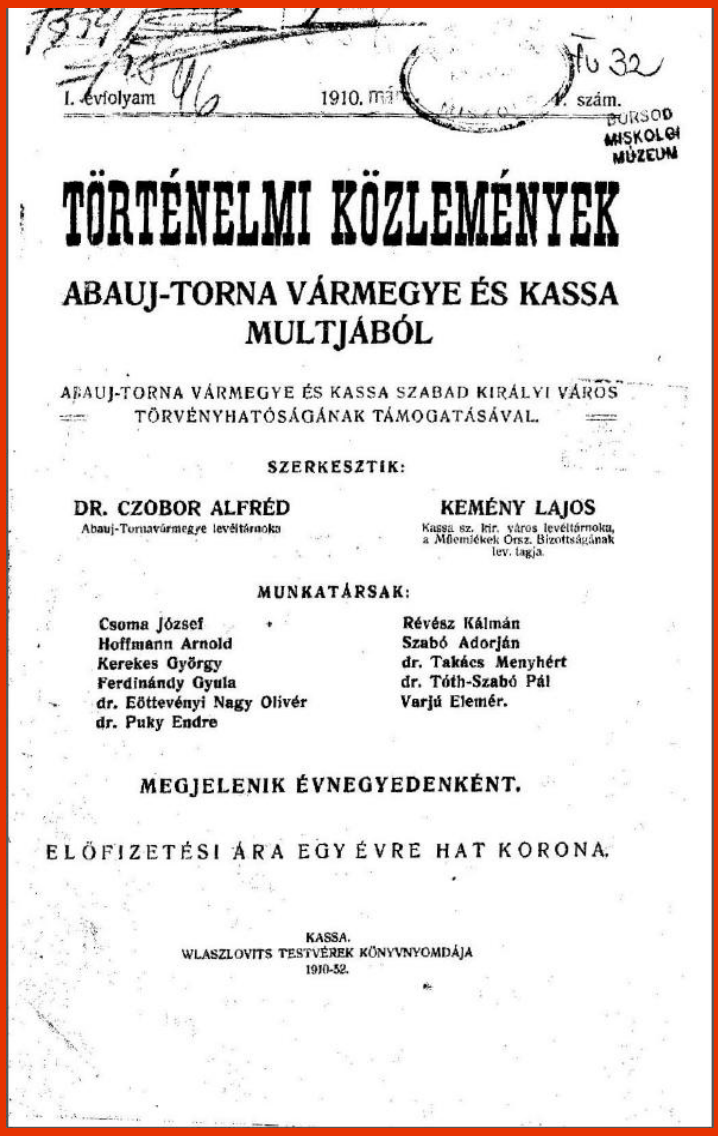

I. évfolyam 1910. má[illegible] 1. szám.

BORSOD MISKOLCI MÚZEUM

TÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK

ABAUJ-TORNA VÁRMEGYE ÉS KASSA MULTJÁBÓL

ABAUJ-TORNA VÁRMEGYE ÉS KASSA SZABAD KIRÁLYI VÁROS TÖRVÉNYHATÓSÁGÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL.

SZERKESZTIK:

DR. CZOBOR ALFRÉD
Abauj-Tornavármegye levéltárnoka

KEMÉNY LAJOS
Kassa sz. kir. város levéltárnoka, a Műemlékek Orsz. Bizottságának lev. tagja.

MUNKATÁRSAK:

Csoma József
Hoffmann Arnold
Kerekes György
Ferdinándy Gyula
dr. Eöttevényi Nagy Olivér
dr. Puky Endre
Révész Kálmán
Szabó Adorján
dr. Takács Menyhért
dr. Tóth-Szabó Pál
Varjú Elemér.

MEGJELENIK ÉVNEGYEDENKÉNT.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE HAT KORONA.

KASSA.
WLASZLOVITS TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA
1910-32.

Történelmi közlemények Abaúj-Torna vármegye és Kassa múltjából (1910-1918).

V. évfolyam, 2. szám

2015

IMPRESSZUM

Matrikula

a

MAGYAR

CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ

EGYESÜLET

kiadványa

matrikula@macse.hu

Felelős kiadó: Dr. Kollega Tarsoly István

Szerkesztő: Dr. Hatvany Béla Csaba

Szaklektor (történelem, genealógia, heraldika): Babcsányi Judit és Babcsányi István

Szaklektor (számítástechnika): Lerch János

Nyelvi lektor: Babcsányi Judit és Babcsányi István

Megjelenik évente négyszer: március, június, szeptember és december hónapokban. A kiadvány szabadon és csakis díjmentesen terjeszthető. Kéziratokat a szerkesztő e-mail címére várunk legkésőbb a megjelenési hónap elsejéig. A cikkek tartalmáért, beleértve a cikkhez kapcsolódó képanyagot is, a szerzők felelnek.

V. évfolyam 2. szám

© MACSE 2015

TARTALOM

Ari Ilona: „Holtomiglan – holtodiglan” 1

Házasságkötési szokások Mezőtúron

Boldog Gyöngyi - Dr. Sipos III. Béla: 26

Az embermentő és családfakutató Dr. Botskor Lóránt csendőr alezredes és a csíkdelnei Botskor családfa (Második, befejező rész)

* * *

Könyvismertetés

Dr. Babós Lajos: *Tények és dokumentumok Ormai Norbert életéről* 72

„Holtomiglan – holtodiglan”
Házasságkötési szokások Mezőtúron

Ari Ilona, Budapest (ariilona@gmail.com)

Az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár évkönyvében (Zounuk 27. Levéltári Évkönyv. Szolnok, 2013. 247-296 p.) megjelent tanulmány rövidített változata.

Bevezető

Mezőtúr évszázadokon keresztül kiemelkedett Külső-Szolnok vármegye, majd az 1876-ban megalakult Jász-Nagykun-Szolnok megye városai közül. Lakossága és területe sokáig meghaladta Szolnokét. Túr – ahogy régebben nevezték – már a korai feudális korban jelentős kiváltságokkal bírt, templomos és vásáros hely volt, Anjou-liliomos címerét maga Nagy Lajos király adományozta, aki többször járt itt. A túriak az elsők között csatlakoztak a kálvinista hithez, 1551-ben már iskolát tartott fenn a református egyház.[1] A római katolikus egyház tagjainak száma annyira leapadt, hogy plébániája 1584-ben megszűnt, majd közel kétszáz éves kihagyással 1776-ban szerveződött újjá.[2] Még egy, a témánk szempontjából fontos település-földrajzi körülményt kell megemlítenünk. A várost 1753-ban kettéosztották, Alsó- és Felsőrészre, amelyhez száz év elmúltával újabb településrész csatlakozott, a főleg nincstelen zsellérek közül kitelepült lakosokból álló Újváros. Még a török megszállás alatt kezdődött a megnövekedett határból (1786-ban 76 ezer kat. hold) adódó jelentős távolságok miatt a tanyás gazdálkodás. Voltak időszakok, amikor a lakosság több mint 40 %-a külterületen élt.[3]

Néhány mondat arról, milyen módszereket követtünk az adatok gyűjtése és feldolgozása során.

Az eredeti adatkigyűjtés csak a családkutatás „melléktermékeként,” fokozatosan jött létre, eleinte nem is gondolva további lépésekre. Amikor már sok adatot halmoztunk össze, és kitűnt, hogy mennyi érdekes, eddig nem tudott részletre derülhet fény, akkor született meg a feldolgozás gondolata. Sok anyakönyvi bejegyzés is felkeltette a figyelmet, amelyek közül néhány nagyító alá került.

A házasságkötési szokások kutatása főként a 19. századra irányult, de összehasonlításként kitekintünk a két szomszédos száz évre is, forrásait nagyrészt a református és a római katolikus, valamint a polgári anyakönyvekből nyert adatok, továbbá – kisebb mértékben – a helytörténeti, néprajzi gyűjtések eredményei jelentik. A feldolgozó munkánk során a 18. század egy, a 19. század három a korra legjellemzőbb, illetve a kezdetekkor felhasználható bejegyzéssel rendelkező időszakát választottuk ki (1777-1800; 1811-18; 1844-52; 1887-82), amit aztán a talált adatok figyelembevételével a vi-

[1] BODOKI FODOR Zoltán, BODOKI FODOR Zsigmond: Mezőtúr város története. Mezőtúr, 1978. 8.p. 21.p.

[2] BODOKI, 1978. 69. p.

[3] BODOKI, 1978. 42, 46, 89. p.

szonylagosan egyenletes eloszlás érdekében kissé módosítottuk. Néha a témához igazítva bővítettük, illetve szűkítettük az adatgyűjtésre kiszemelt éveket. Az idézetek, az anyakönyvekből kiírt bejegyzések az ott talált, eredeti helyesírással kerültek a szövegbe.

A református egyház szabályainak tükröződése az esketési anyakönyvekben

Mezőtúron a legnagyobb, közel két évszázadig egyetlen felekezetét jelentő református egyház szabályozása lényegében a II. József-i törvényeken alapult. Lényeges eltérést jelentett a katolikus kánonjogtól, hogy engedélyezték a házasság felbontását, és a már elváltak újra házasodhattak. Egyes források szerint a házasság felbontását az egyházi bíróság mondta ki[4], a mezőtúri matrikulákban mégsem találtuk nyomát egyházi házasságügyi pernek. Az első válásra utaló bejegyzést dátummal kiegészítve szó szerint idézzük, de – amint látható – sem világi sem egyházi a bíróság nincs megemlítve:

1824.11.30 *„Rédai Lőrintz /:néhai Rédai ~~Pálé~~ Mihályé :/ Ns Herbály Pálnak Deák Jóseftől törvényesenn elválasztott Leányát 'Susannát."*

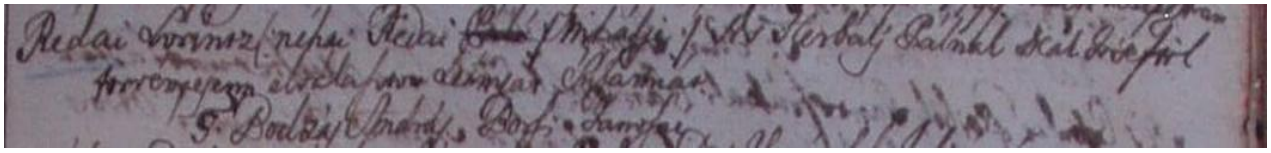

Az első válásra utaló bejegyzés[5]
(Fotó: Lázár Gábor és Zsigmond)

1798.11.07 „V.l. Török Mihály v. V.l. Getsér István el hagyott feleségét Bányai Sárát." A V.l. a városunkban lakó, míg a v. a vette rövidítése ezidőtájt a matrikulákban. Nem lehet tudni, hogyan házasodhattak össze, ha az asszony előző házassága nem került törvényesen felbontásra, legalább is ennek semmi nyoma nem található az 1714-től vezetett református anyakönyvekben.

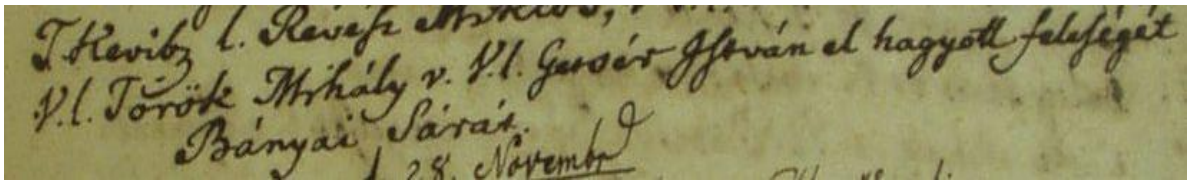

Elhagyott feleség[6]
(Fotó: Nagy Éva Anna)

[4] KOLUMBÁN Zsuzsanna: Nem megegyezéssel. Házasság és válás a 19. századi Udvarhelyszéken. http://eletmod.transindex.ro/?cikk=13223

[5] Mezőtúri református anyakönyv. Esketés: 1811-1843, 654.p.

[6] Mezőtúri református anyakönyv. Születés-Esketések-Halottak Lajtsroma 1760-1811. II. Rész. Series Conjugatorum. 573.p.

Sokáig nem tudtuk mire vélni az újbóli kötésre utaló bejegyzéseket, amelyre több példát láthattunk a 18. századi esketési matrikulákban. 1717-1726 között 11 ilyen jellegű beírást találtunk, amelyeket a dátum feltüntetésével szó szerint ide másolunk[7]:

1717.04.28 „Nagy János Parázna Feleségét”
1717.05.03 „Tót Mihály Kurva Feleségét”
1719.07.20 „Karsai Bálint Parázna Feleségét”
1719.12.27 „Bányai István Parázna Feleségét”
1721.06.22 „Madacs György parázna Feleségét”
1721.08.03 „Rácz János parázna Feleségét”
1721.08.24 „Ágoston István parázna Feleségét”
1721.12.03 „Marinka István parázna Feleségét”
1723.11.01 „Sőrés Szabó István parázna Feleségét”
1725.12.02 „Karsai Bálint parázna Feleségét”
1726.05.12 „Szűcs István parázna Feleségét”

A példákat nincs értelme tovább sorolni, mivel a bejegyzések meglehetősen szűkszavúak, az asszony nevét sem említik, így nem adnak tényleges eligazítást a történtekről. Egyetlen esetben sem találtuk meg az eredetinek vélt házasságkötést, aminek legvalószínűbb oka, hogy az esketési anyakönyveket csak 1714-től – időnként bizonyíthatóan hiányosan – vezették.

A háttérben zajlott történetbe kaphatunk némi betekintést a következő példából, úgy tűnik, az asszony nem várta hűségesen a férjét:

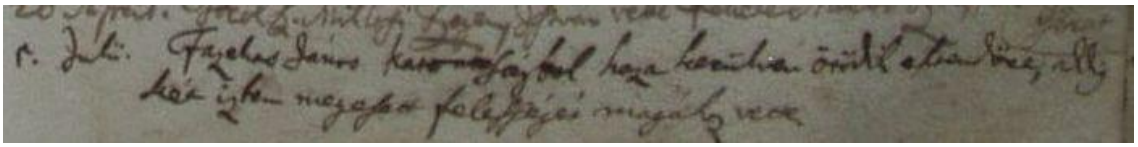

Házastársi hűtlenség[8]
(Fotó: Nagy Éva Anna)

1759.07.05 *„Fazekas János katonaságból haza kerülvén ötödik esztendőre, addig két ízben megesett feleségét magához vette.”* Más kérdés, hogy ez az esemény miért szerepelt már egyszer ugyanazon a lapon, március 11-én, rövidebb szöveggel. Megerősíteni látszik azt a gyanút, hogy az anyakönyveket nem mindig napra készen vezették. De ennél lényegesebb következtetést is levonhatunk az idézett szövegből. A „feleségét magához vette” beírás rávilágít, hogy egy korábban megkötött

[7] Mezőtúri református anyakönyv. Catalogus Matrimonium functorum Copulatorum 1714-1728. 151, 153-156, 158, 161-162. pp.

[8] Mezőtúri református anyakönyv. Születés-Esketések-Halottak Lajtsroma 1760-1811. II. Rész. Series Conjugatorum. 175.p.

házasságról van szó, csak az együttélés folytonossága szakadt meg, a házassági élet teljes visszaállítását rögzítették a matrikulába. De vajon miért volt szükség arra, hogy bejegyezzék az esketések közé, ha a párok megszüntették a különélést, újra helyreállították az életközösséget, és – bár erre a matrikulákban egyetlen adat sem utal, mégis feltételezhető, hogy – ismét egy fedél alá költöztek? A 18. században az anyakönyvek jelentették a lakosság egyetlen hitelesnek tekinthető nyilvántartását. Ezen belül minden bizonnyal szerepe volt, hogy ebben az időben az egyházi adó, a párbér beszedésének legfontosabb, ha nem egyetlen alapja a matrikula volt. Fontos volt bejegyezni a házaspárok együttélésére vonatkozó adatokat, és ezeket semmiféle ráutaló bejegyzéssel nem különítették el a tényleges házasságkötésektől.

Némileg rávilágít a házastársi hűség, illetve hűtlenség megítélésére a következő kiragadott példa. A másik fél botlásának megértése, a megbocsátás tükröződik az 1755. év végén, egyetlen lapon kétszer is előforduló „grátziájába vette” kifejezés mögött:

1755.11.26 *„Dávid Tót János maga feleségét grátziájába vette”*
1755.12.21 *„Pap István megesett feleségét griajába vette”*

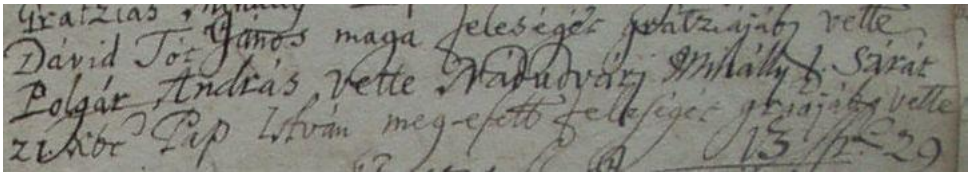

A hűtlenség megbocsátása[9]
(Fotó: Nagy Éva Anna)

Elméletünk helyességére a másik irányból, a penitensek felől közelítve is bizonyítékot kaptunk. 1792-ben két fiatal házasságon kívül „paráználkodott”, penitenciára ítéltettek, megszégyenítésüket követően összeházasodtak:

1792.02.14. *„Sipos Mihály és Fekete Ilona nőtlenségekben paráználkodván, poenitentiat tartottak, annakutánna hitáltal öszve köttettek.”*[10]

A református egyház az 1770-es évektől szabta a házasságkötés feltételéül a háromszori kihirdetést.[11] A legelső írásos nyomát az anyakönyvekben csak 1815-ből, egy más vidékről származó vőlegény esetében láthatjuk: *„3szori hirdetésről hozott bizonyság levelet.”* Majd 1852 novemberétől az esketési matrikulában már külön oszlop szolgál a hirdetések időpontjának bejegyzésére.

[9] Mezőtúri református anyakönyv. MATRICULA az ÉLŐKNEK és HOLTAKNAK LAJSTOMA. 173.p.

[10] Mezőtúri református anyakönyv. Születés-Esketések-Halottak Lajtsroma 1760-1811. IV. Rész. Penitensek. 755.p.

[11] ÖRSI Julianna: A túrkevei házasságkötések társadalomnéprajzi vonatkozásai. In: Túrkeve földje és népe. Túrkeve, 2000.

A világi szabályozást követve a református egyház is engedélyt, diszpenzációt kért bizonyos esetekben, így az első fokú sógorság összeesketéséhez. Ebben a szakirodalomban sororátus-levirátus megjelöléssel szereplő különleges házasságtípusban ugyanis az özvegyen maradt férfi vagy nő volt házastársa testvérével (fivérével vagy nőtestvérével, aki egyúttal saját sógora vagy sógornője) köt házasságot. Érdekes elgondolni ezen még pogány korban gyökerező szokás állami tilalmazásának okát. Ugyanakkor – bár a 18-19. században nem volt gyakori, országos szinten 1 % alatt maradt – a sógorházasságot a közvélemény nem ítélte el, mivel biztosította a vagyon rokonságban maradását[12], a félárva gyerekek felnevelése is családon belül történt[13]. Példa egy diszpenzációra az 1835. évi református anyakönyvből:

1835.12.02 „*Ar Özvegy Buzi Péter felséges Urunktól Királyi engedelmet nyervén vette: néhai első Hitvesének Testvérjét: Kupai András h.l. Máriát. A Felséges Királyi Dispensáló Levél kiadatott 1835 Eszt. 17dik Szeptemberbenn Karlsbadonn Cseh Országbann. Aláírta Felséges Urunk Vdik Ferdinánd Király. Grof Revitzky Ádám Magyar Cancellár és Váradi Jósef Urak.”* A rövidítések jelentése: Ar = Alsórész; h.l. = hajadon leányát.”

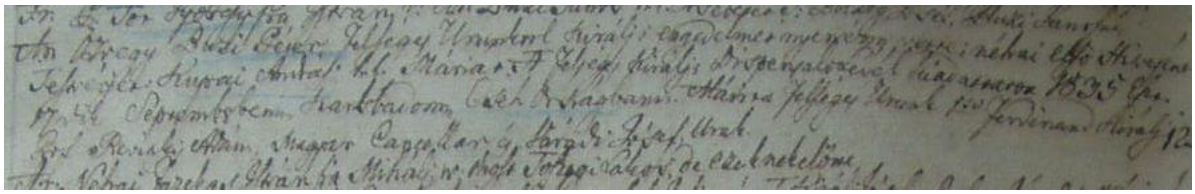

Diszpenzáció[14]
(Fotó: Lázár Gábor és Zsigmond)

A szabadságharc leverése után a közös hadsereg újjászervezése kapcsán újra szabályozták a hadköteles korúak házasodását. A rendelkezés érvényesülését láthatjuk abban, hogy az anyakönyvek észrevétel rovatában 1853 augusztusától kezdve jelentkeznek, majd hamarosan megszaporodnak a hadköteles korban lévő férfiaknál a katonai hatóságoktól származó bizonyítványokról szóló bejegyzések. Ezek legtöbbször az illető felmentéséről, házasodási engedélyéről vagy „abschied”-járól (katonai elbocsátó levél), illetve „urlaub”-járól (szabadság) tudósítanak, de gyakran a tartalékállományba helyezésről szóló „reserva kártya” kifejezéssel találkozhatunk. Jól tükrözi a katonáskodással szembeni vélekedést Kovács Mihály esküvőjéhez, az észrevétel rovatba beírt szöveg: 1868.01.22. *„A legény szeme hibás lévén a katonaságtól ez által menekült.”*

Ugorva az időben, a polgári házasság intézményes bevezetése[15] szükségessé tette az egyházi szabályozás változtatását is. A házassági törvény életbelépését követően az egyes felekezetek előír-

[12] Magyar Néprajzi Lexikon. VIII. Társadalom. Házasság és házasodás. Oldalszám nélkül. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/08/197.html

[13] A vérrokonok közötti házasságkötés szabályozása nem tárgya a cikknek, ezért nem részletezzük.

[14] Mezőtúri református anyakönyv. IV. Kötet, III. Rész. Esketés 1811-1843. 152.p.

[15] 1894. évi XXXI. tc. A házassági jogról

ták, hogy egyházi esküvői szertartást csak a polgári házasságkötést követően lehet tartani, az arról szóló igazolás birtokában. A református anyakönyveket 1895. szeptember végén lezárták, újakat kezdtek. A polgári házasságkötésről szóló igazolást bevezették az „Észrevételek" rovatba. Itt kell megemlíteni, hogy a mezőtúri római katolikus esketési anyakönyvekben nem találtuk ennek nyomát, a korábbi gyakorlatot változatlanul folytatták tovább.

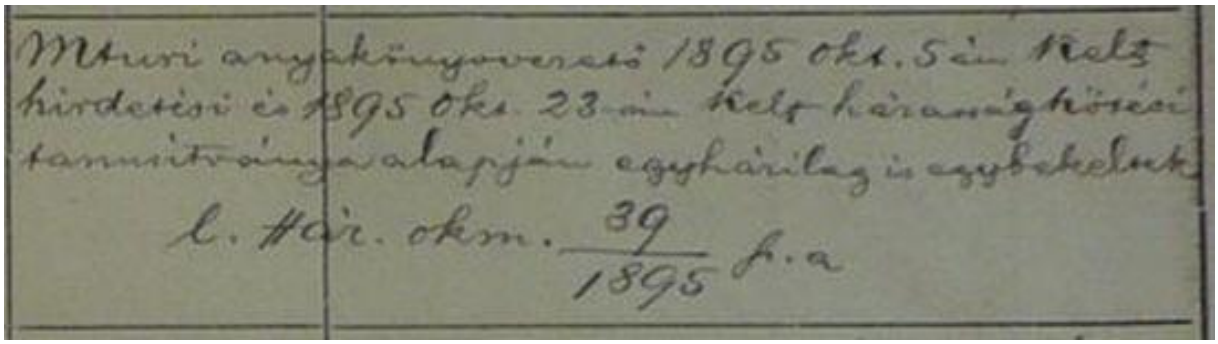

Polgári házasságkötés jelzése[16]
(Fotó: Lázár Gábor és Zsigmond)

Egy-egy közösség a szokásjogon keresztül szabályozott. Így volt ez Mezőtúron is. Mindenkire érvényes elvárás volt a házasságkötés, így tartotta mindenki természetesnek. A pejoratív szóhasználat „vénlány", vagy „aggszűz" is bizonyítja, hogy szégyenletes dolog volt pártában maradni. Különösen a halálozási anyakönyveket nézve találunk rá bizonyítékot, hogy alig akadt olyan férfi vagy nő, aki a felnőtt korának elérését követően ne talált volna magának párt. Az egyedül maradtaknál általában volt valami kizáró ok, legtöbbször fogyatékosság, súlyos betegség. Az özvegyen maradtak is mielőbb újra házasodtak, ahogy azt a későbbiekben láthatjuk.

Végeredményben a közvélemény érvényesülését szolgálta a háromszori kihirdetés intézménye is. Az 1800-as évek első felében a sályi házassági anyakönyvekben minden alkalommal leírták a következő szöveget: *„… eljegyzett mátkájával néhai Nagy István hajadon leányával Juliannával a' felső rendelet szerint 3 külön Vasárnapokon ki hirdettettek, és semmi akadály be nem jelentvén Hornyik János és Takács János előtt öszve eskettettek."*[17] A példa kiragadott, a többi házasságnál csak a nevek változtak

A mezőtúri anyakönyvben is megemlítik, kiemelten az 1811 elejével kezdett matrikulában: *„III Rész. Azoknak neveik kik a Mező Túri R. Sz. Eklábann a törvény Szerént való 3 szori kihirdetés utánn összeskettettek a Tanúk neveivel együtt. 1811 Eszt. Martzius Hónapban."*[18] A kihirdetési kötelezettség alól világi hatóság, legtöbbször az alispán adott felmentést. Amennyiben nem a születés helyén történt

[16] Mezőtúri református anyakönyv. Esketési Anyakönyv 1885-1901. 199. p.

[17] Sályi református anyakönyv. Esketés 1801-1867. 83.p. Magyar Országos Levéltár (MOL) A 1453 sz. film.

[18] Mezőtúri református anyakönyv. IV. kötet. Esketés: 1811-1843. 610.p.

az esketés, bizonyítványt adtak a hirdetésről, amit bejegyeztek az anyakönyvbe. A kizárólag csak a kihirdetéseket tartalmazó anyakönyvnek csak egyetlen példánya található az egyházi levéltárban.

A házasságok számának alakulása

Mielőtt az egyes jellemzők részletesebb elemzésébe fognánk, érdemes számba venni Mezőtúr lakosságának megoszlását a két vizsgált felekezet, a római katolikusok és a reformátusok között. Más vallású lakosságról csak 1869-től vannak adataink, amelyek alapján megállapítható, hogy azok a házasságkötési szokások vizsgálatát érdemben nem befolyásolják.

A lakosság megoszlása a két felekezet között[19]

Évek	Róm. katolikus	Református	Két felekezet összesen
1776	12	6058	6070
1786	134	7791	7925
1789	173	7920	8093
1811	602	10500	11102
1869	2106	17497	19603
1880	2171	18007	20178
1890	2699	19680	22379
1900	3005	20873	23878

Mezőtúron a két vallás, a római katolikusok és a reformátusok anyakönyveinek tanúsága szerint évtizedenként összegezve a következő grafikonok szerint alakultak a házasságok. Első ránézésre is látható, hogy a reformátusok számbeli fölénye tükröződik az esketések számában is, amely átlagosan tízszeres a római katolikusokéhoz képest. Éppen emiatt kell a két felekezet adatait külön ábrázolni.

[19] BODOKI, 1978. 70, 130. p.

Református házasságok

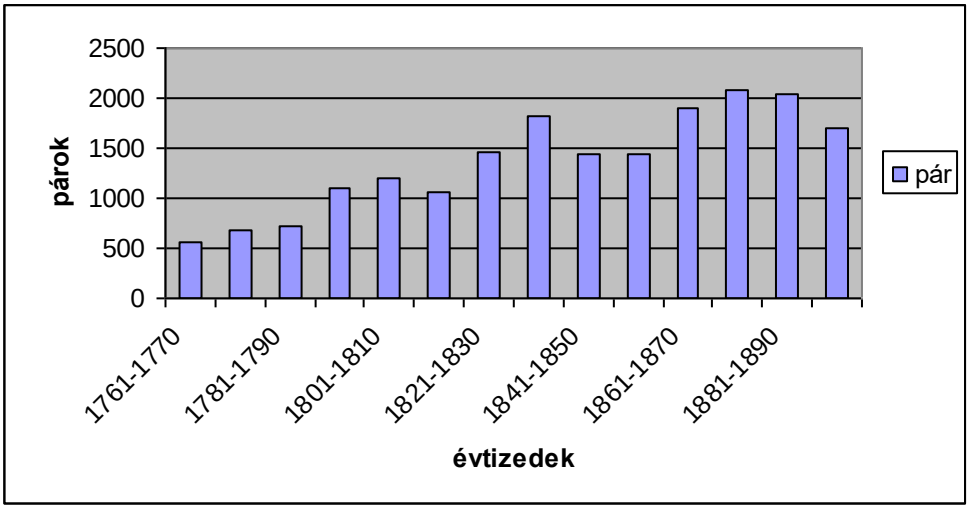

Római katolikus házasságok

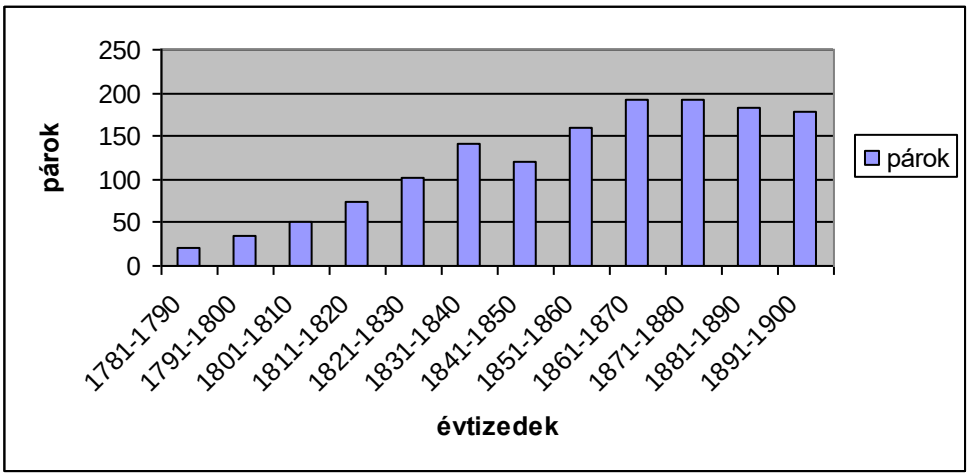

Református

A református anyakönyvek első házassági bejegyzése 1714-ben történt. Ettől az időponttól 1900-ig összesen 20299 házasságot kötöttek. 1760-ig bezárólag 1122 pár esketéséről tudunk, de ezt az időszakot az elemzéseknél legtöbbször figyelmen kívül hagytuk, mert a kis számok, valamint az anyakönyvezésben rejlő hiányosságok, főként adathiányok miatt torz képet kapnánk.

A házasságok évtizedenként összesített számát nézve megállapítható, hogy azok szinte párhuzamosan követik lakosság számának alakulását, de egyes időszakokban más tényezők is közreját-szottak. Különösen kitűnik ez, ha évente nézzük az esketések számát. A korai években elsősorban az anyakönyvek hiányos vezetéséből adódó hibákat kell figyelembe venni. De a későbbi időszakokról megállapítható, hogy az évenként kigyűjtött házasságok nem kizárólag a lélekszámmal függnek ösz-sze, hanem a várost ért természeti, és társadalmi hatásokkal is. Egy-egy nagyobb tűzvész, vagy szá-

razság, az utána következő élelmiszer, illetve takarmányhiány miatt nehéz helyzetbe került lakosság nem gondolt az esküvőre, kimutathatóan halasztotta azt. A hadi eseményeknek is megvolt a maguk hatása. Az 1788-1791 között zajló, de különösebb sikereket nem hozó harmadik osztrák-török háborúba a hadsereg feltöltése leginkább a magyar korona alá tartozó területekről történt.[20] Túrról sok embert hajtottak el igájukkal együtt, szénát és búzát kellett fuvarozniuk Belgrád ostromához. Haza sem értek, amikor két éven át rendkívüli aszály sújtotta a vidéket, a takarmányhiány miatt el kellett hajtani a jószágokat más megyékbe.[21] Tehát a férfiak egy része távol volt otthonától, így elhalasztódtak az esküvők.

Házasságok száma 1830-1852 között

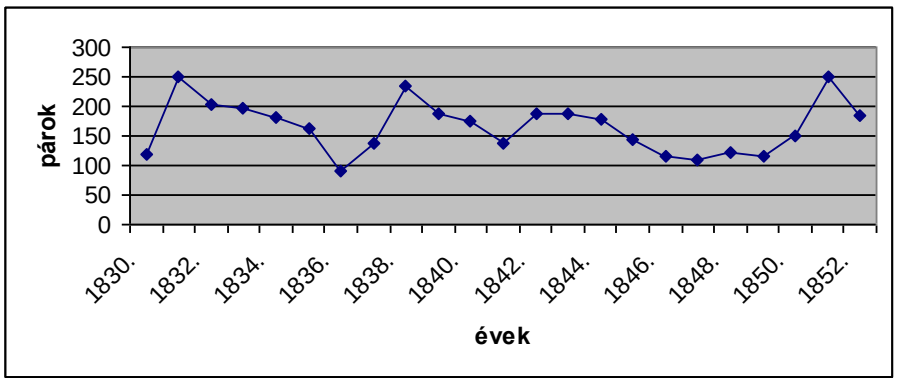

Külön érdemes nagyító alá venni az 1830-1850 közötti évek változó esketési számait. Elsőként a hazánkban több hullámban pusztító kolerajárvány hatásait követhetjük nyomon. 1831 a „nagykolera éve." A járvány július 24-től augusztus 31-ig tombolt, 2113-an betegedtek meg, és közülük 1023-an meghaltak.[22] Könnyen kiszámíthatjuk, hogy a megbetegedettek mortalitása megközelítette az 50 %-ot, egész pontosan 48,4 % volt. Ha az 1831-ben elhunytakat (1588) a rendelkezésre álló 1827-es népességadatokkal (15736)[23] vetjük össze, láthatjuk, hogy a lakosság megtizedelődött. A járvány időszaka alatt egyetlen esküvő sem történt, majd a hónaponkénti eloszlás vizsgálatából kitűnik, hogy nyáron, dologidőben amúgy is kevesen járultak az oltár elé. Az 1831. évi csúcs a november-decemberi esküvőkből (113 pár, megközelíti az előző egész évi adatot) következik, elsősorban a sok özvegyen maradt újraházasodásából adódik, az elhalasztott egybekelésekből kevésbé. A két hónapban kötött frigyek számának (113) közel kétharmadát teszik ki az özvegyek. Ez így volt természetes, hiszen a csonkán maradt családnak minden tekintetben szüksége volt az apa vagy az anya pótlására. A következő években lecseng a házasodási csúcs, elérve az 1836. évi minimumot (91).

[20] Harmadik osztrák-török háború, 1788-1790. http://www.magyarhuszar.hu/site/letolt/zachar_18_38.htm
[21] BODOKI, 1978. 62. p.

[22] BODOKI, 1978. 75. p. és KISSNÉ MIKES Éva: Mezőtúri temetkezési szokások. Mezőtúr, 2005.

[23] PALUGYAY Imre: Jász-Kun kerületek s Külső Szolnok vármegye leírása. Pest, 1854. 336. p.

Éreztették a hatásukat az 1836-ban, illetve az 1846-1847-ben bekövetkezett aszályos évek. Az 1838-as csúcsnak bizonyára a sanyarú esztendők elmúlása az oka. A 40-es években az alacsony házasodási ráta alig változik, ami az aszályos esztendők, illetve a hadi események hatásával magyarázható, és hogy a korábbi járvány miatt kevesebben érték el a házasodási kort. Csökkent a lakosság is, az addigi évtizedenként 2000 fős növekedéssel szemben, 1846 és 1850 között 2199 fővel voltak kevesebben. Ez utóbbi fogyás bizonyára a bujdosók, illetve az éhínség miatti elvándorlók miatt következett be. Hazatértükre lehet következtetni az 1851-52-es években ugrásszerűen megnőtt házasságok számából.

Házasságok száma 1883-1900 között

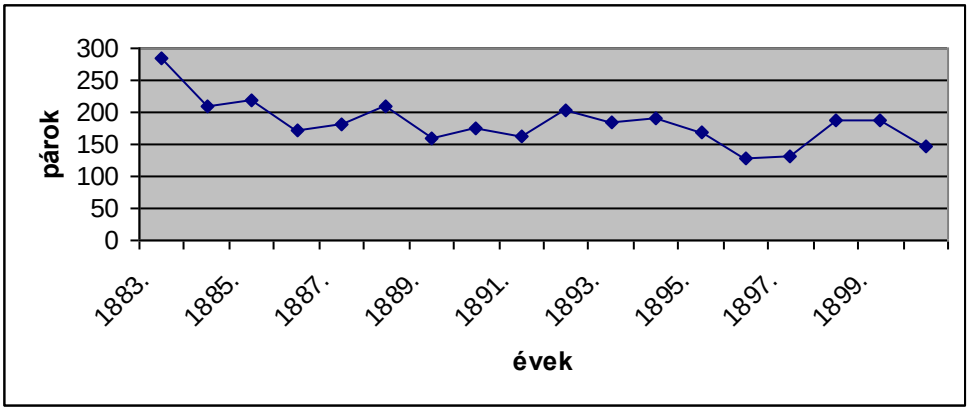

Már az évtizedenkénti számokat mutató ábrából kitűnik, hogy a század vége felé csökkent a házasodási kedv. Az 1883-as csúcsot jelentő 285 pár esketését követően szinte folyamatosan 200 alatti érték alatt maradtak az esküvők, miközben a város lakossága nőtt, 1900-ban már meghaladja a 25 ezret. Az okokat keresve több tényező összhatására kell gondolnunk. Alapja minden bizonnyal a társadalmi-átalakulásokban gyökerező szokásváltozásokban keresendő. Külön tanulmányt igényelne, hogy a zsellérek tömeges tönkremenetele, a tőkés bérletbe adott birtokterületek növekedése, ugyanakkor az eszközellátottság alacsony színvonala, a külterjes állattenyésztés, különösen a juhtartás rohamos csökkenése, a filoxéravész okozta szőlőpusztulás stb., hogyan hatott a hosszú időn keresztül szinte változatlan paraszti életmódra, a család szerepének megváltozására. A 70-es, 80-as évekig az volt a természetes, hogy a felnőttek házasságban éltek, még a megesett lányok is előbb utóbb párt találtak maguknak. A századforduló utáni halálozásokból viszont kitűnik, hogy a korábbiakhoz képest többen élték le egyedül az életüket. Már korábban láthattuk, hogy a hetvenes évektől megszaporodnak a válások, és azt nem mindig követi újabb házasságkötés, a századforduló környékén megjelennek az addig szinte ismeretlen „vadházasságok," azaz az esküvő nélküli együttélések. A lakosság morális szokásainak átalakulása más területeken is tetten érhető, érdemes lenne alapos vizsgálatokkal részletesen feltárni az okokat.

A mezőtúri házasságok számának alakulását 1895-től legjobban az állami anyakönyvek alapján követhetjük nyomon. Kiemelve az I. világháború időszakát látható, mennyire beleszól a történelem az egyes emberek sorsába. Az 1910-es évek elején a városban 230-260 házasságot kötöttek, ez a szám

a háború első évében 192-re apadt. A mozgósítás, hadba lépés hatására a máskor legkedveltebb őszi-téli hónapokban csak 53 pár köti össze sorsát az egész városban. A „partiképes” férfiak többsége a harctérre kerül, így meredek zuhanás következik be 1915-ben (95), a mélypontot 1916-ban éri el, egy év leforgása alatt 76 esküvőt tartottak. Mindezt egy 27 ezer lakosú városban! A következő évtől megindul az emelkedés, majd 1919-ben hirtelen ugrással megduplázódik a házasságkötések száma, 3 éven keresztül 360-370 pár kerül az anyakönyvvezető elé. A számokból úgy tűnik, a háború befejezésétől 5 év kellett az elmulasztottak pótlására.

Katonaesküvő 1914-15

(Forrás: Kissné Mikes Éva fotógyűjteménye)

Római katolikus

A római katolikus egyháznál az újjászervezéstől állnak rendelkezésre a házasságkötésekről tudósító anyakönyvek. 1777-től 1900-ig, 123 év alatt összesen 1461 pár esküdött egymásnak örök hűséget, ebből 1800-ig csak 61. A kevés szám miatt a református egyházéhoz hasonló statisztikai elemzéseket nem látszott célszerűnek készíteni, de néhány tendenciát így is nyomon követtünk. A katolikus házasságok nagyságát hosszú ideig csak a hívek létszáma határozta meg. A betelepülőkkel párhuzamosan, de 25-30 éves késleltetéssel gyarapodnak a házasságkötések. Ennek oka az, hogy általában házaspárok költöztek be a városba, majd az ő felnövő gyermekeik – akik közül sokan már itt is születnek – esküvője jelentkezik ezzel a késleltetéssel. Úgy tűnik, hogy az anyakönyvek vezetése igen alapos volt, tehát a hibák torzító hatásával még a kis számok mellett sem kell számolnunk.

A reformátusoknál részletesebben elemzett időszakokban (1830-1852 és 1883-1900 között) jelentkező tendenciák a katolikusoknál is jól nyomon követhetők. Látszik a kolerajárvány, vagy az aszályos évek hatása. Nem lehet csak a véletlenek játékának betudni azt a szinte évről évre beazonosítható növekedést vagy csökkenést, ami az egybekelt párok számában megegyezően mutatkozik a két felekezetnél. Különösen jellemző ez – ha néha egy-egy év csúszással következik is be – az 1850-es, 1860-as évekre. Megmutatván, hiába a vallási különbség, a társadalmi, természeti hatások egyenlő szerepet játszottak a két felekezet tagjainál.

A házasságkötés időpontja

Az esküvők szezonalitása alkalmazkodott a főként paraszti lakosság életmódjához, az elvégzendő munkák időrendjéhez. Dologidőben alig házasodtak, majd a részletesebb elemzések megmutatják, hogy a szüret után köttetett a legtöbb esküvő. Az egyházi előírások miatt némi eltérés mutatkozott a két felekezet között.

Az egyházak szabályozták az esküvő napját is. „A péntek minden keresztény felekezetnél tiltott nap volt, s a protestánsoknál ezen felül az egyházi elöljárók a vasárnapi (egyes területeken a szombati és a hétfői) esketést is tilalmazták. Vagyis a katolikusoknál a lakodalom vasárnap estétől csütörtök estéig, a protestánsoknál keddtől csütörtökig volt tartható, s mivel a 19. századig ez általában nem egynapos esemény, ily módon szinte automatikusan megszabta az esküvő szempontjából előnyösnek vagy hátrányosnak számító napokat.”[24]

Református

Ha az esketések időpontjait nézzük, érdekes megállapításokat tehetünk. Ahogy a következő, a házasságok szezonalitását (havonkénti % megoszlását) mutató táblázatból kitűnik, mindhárom 19. századi kiemelt időszak (1811-18; 1844-52; 1887-82) hasonló eredményt mutat. Megállapítható, hogy

[24] Magyar Néprajzi Lexikon. VIII. Társadalom. Házasság és házasodás. Oldalszám nélkül. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/08/197.html

a téli félévben volt a legtöbb házasság, novembertől január végéig az éves átlag közel 2/3-a, és 5 hónap alatt, – októbertől február végéig – több mint 80 %-a.

A házasság kötések szezonalitása a három időszak összegzésével

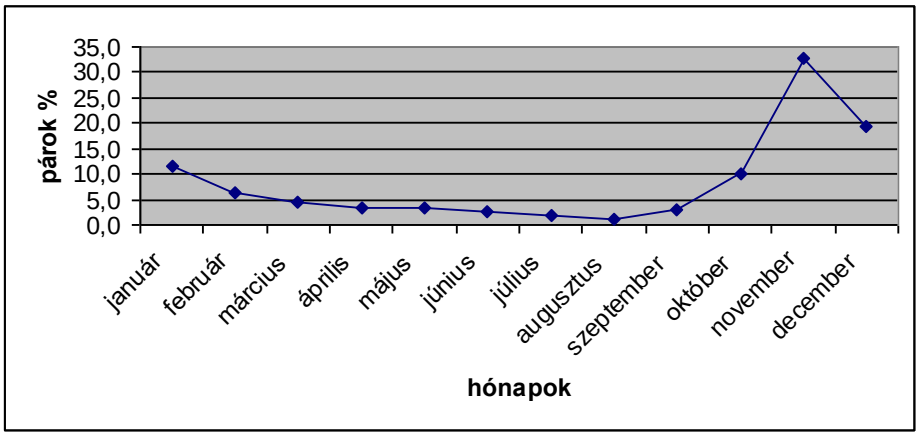

A tendenciák hasonlóak mindhárom vizsgált időszakban, csak az év végi és januári házasságkötési csúcs növekszik kissé. A 19. században az alapvetően földműveléssel, állattenyésztéssel foglalkozó lakosság esetében teljesen érthető, hogy a munkákhoz igazították az ünnepi alkalmakat. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Mezőtúr életében szerepet játszott a szőlőtermesztés, borkészítés, ezért a legtöbb esküvőt az újbor kiforrását követően tartották. A tavaszi vetés, a szőlőművelés, kukoricakapálás, szénabetakarítás, az aratás, más termények betakarítása, őszi szántás-vetés, a szüret egymást követte, nem volt ideje az ünneplésnek. A mátkapároknak alkalmazkodniuk kellett az évszázadok alatt kiérlelődött és bevált rendhez. Nyáron, a legnagyobb dologidőben csak azok házasodtak, akik ezt valamilyen ok miatt nem halaszthatták el, leginkább az özvegyeknek volt szükségük arra, hogy mielőbbi kiegészítsék a csonka családot.

A polgári anyakönyvekből 1902-ben 244 pár adataiból nyert értékeknél nagyon hasonló a házasságkötés szezonalitása az előzőekben leírtakhoz. A városban található összes felekezet szokásait tükröző matrikula szerint továbbra is kevés házasság esett a nyári dologidőre. Viszont némileg csökkent a novemberi esküvők száma, a különbség szinte egyenletesen oszlik meg a január-február és az április hónap között.

Még érdekesebb eredményt kapunk, ha egy öröknaptár segítségével megkeressük, hogy a hét mely napjait részesítették előnyben az esketésekhez. Az 1811-1818 közötti időszakban egyértelműen a szerda volt a leggyakoribb, a házasságok 75,1 %-a történt e napon, 15,5% kedden, míg szombatra csak 0,4 %, vasárnapra 1,1 % jutott. Ez utóbbihoz külön esperesi engedély kellett.

A század közepén (1844-1852) még inkább túlsúlyba került a szerdai nap, több éven keresztül meghaladta a 90 %-ot, ugyanakkor a hétfő, péntek, szombat, vasárnap továbbra sem volt kedvelt, gyakran előfordult, hogy egész évben nem kötöttek e napokon házasságot. A század utolsó negyedében kissé kiegyenlítettebb lesz a kép, a szerdai napok továbbra is kedveltek (77 %), mellette kis mér-

tékben, de terjed a vasárnapi és csütörtöki esküvő is. Mivel a három vizsgált időszakban alig mutatkozott eltérés az előnyben részesített napok tekintetében, ezért a század három vizsgált időszakáról külön nem készült grafikon, csak az átlagról.

A házasságkötés napjai a három időszak átlagában

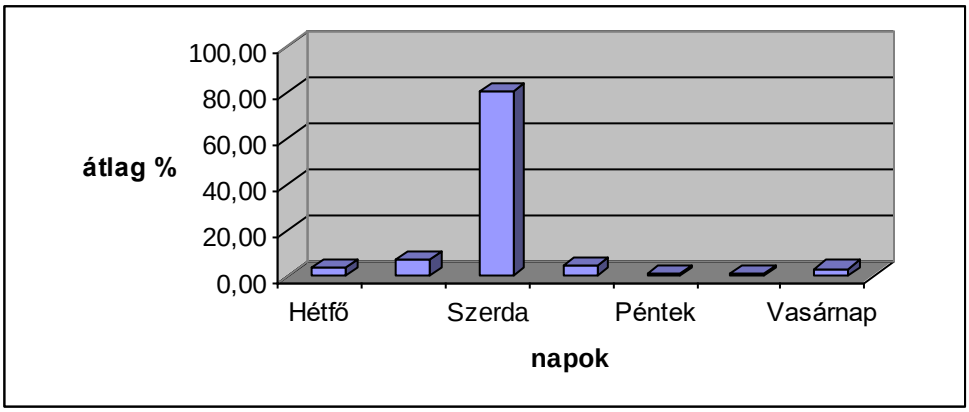

Az esküvőknek a hét napjai közötti eloszlását vizsgálni érdekes, de öncélú játéknak tűnhet, a családkutatókat is csak a véletlen vezette erre az útra. De tudomásunk szerint – legalábbis Mezőtúron – mindeddig senki nem kutatta, pedig jelentős adalékul szolgálhat a 18-19. századi paraszti életmód tanulmányozásához. Különösen akkor, ha összehasonlítjuk Túrkeve házasságkötési napjaival. A szomszédos településen más időszakokat vett figyelembe és részben más módszerekkel készítette Dr. Örsi Julianna az elemzését, de kitűnik, hogy ott összetettebb a kép. Az 1700-as évek második felében legnépszerűbb a keddi nap volt, majd 1820-tól áttevődött a szerdai napra, míg a századforduló után divatba jött a szombati és a csütörtöki esküvő. A 18. század közepén vasárnap és hétfőn kötötték a legtöbb házasságot (később helytartótanácsi rendelet tiltotta a párok vasárnapi összeadását).[25]

Utólag megnéztünk két századforduló körüli évet. Az állami anyakönyvezés kezdetétől 1895. október 2-től az év végéig 125 pár adataiból következően úgy tűnik, megváltozott a régi rend, a házasságkötések egyenletesebben oszlanak meg a hét napjai között (4,8-29,6 %), a két szélső érték a péntek, illetve a csütörtök. Meglepetésünkre1902-ben a megoszlások az előző század átlagához sokkal hasonlóbbak: szerdai napon történt a legtöbb esküvő (49,1%), pénteken egyetlen pár sem kötött házasságot (a pénteki esküvőt az egyházak tiltották, viszont jelentősen emelkedett a szombati házasságok száma (36,9).

[25] ÖRSI, 2000. 124-125.p.

A polgári házasságkötés napja 1895 és 1902-ben

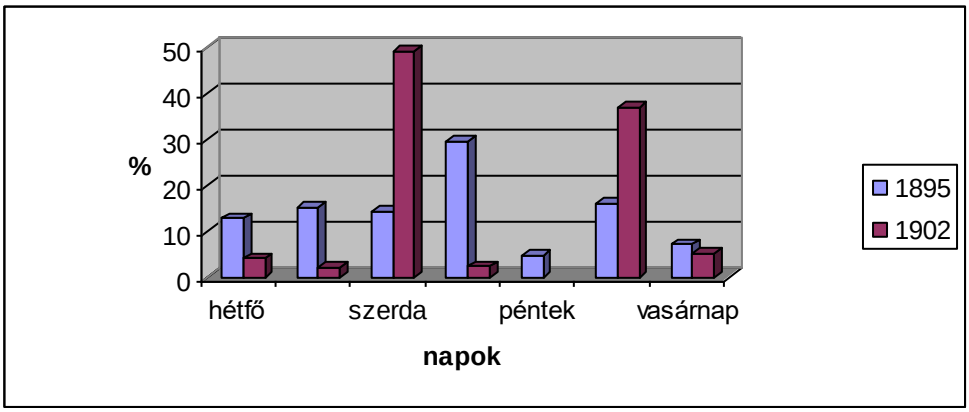

A néprajzi lexikon szerint „… a néprajzkutatók egy része között tartja magát az a hiedelem, hogy az esküvő hagyományos napja a szerda volt, a részletadatok nem pontosan ezt mutatják. A református lakosság legtöbb házasságkötése a 18–19. században adataink szerint elsősorban kedd-re, kisebb mértékben szerdára esett, míg a katolikusoknál az első helyen a vasárnap áll, ezt követi csak a szerda”[26] A mezőtúri adatok viszont egyértelműen a szerdai házasságkötés kedveltségéről szólnak, a 19. században közelíti a 80 %-ot, de 1902-ben is mintegy 50 %.

Házasodási életkor, korkülönbség

John Hajnal magyar származású, angol demográfus 1965-ben megjelent tanulmányában vizsgálta az európai népesség házasodási szokásait[27]. Egy Triesztet-Szentpétervárral összekötő vonallal szelte ketté Európa térképét, amelyet a szakemberek azóta „Hajnal-vonalnak” neveznek. A vonal eltérő házasodási szokásokat, elsősorban házasságkötési életkorokat különít el egymástól. Véleménye szerint (a magyar demográfusok legtöbbje is osztja ezt a nézetet) a vonaltól nyugatra viszonylag későn házasodtak és magas volt azoknak az aránya, akik nem házasodtak meg. Keletre viszont fiatal korban kötött első házasságok és magas arányú házasodás voltak jellemzőek, ebből következően kevesen maradtak házasságon kívül.[28]

A Hajnal-vonal a Kárpát-medence nyugati szélén húzódik, így a 19. századi Magyarország keletre esett tőle, az itt élők többsége korán házasodott, tudhatjuk meg számtalan demográfiai mű szerzőjétől. De ez tükröződik a házasodási kort szabályzó korábbi és 1851-ben újra kihirdetett rendelkezésekből is, amelyek tiltották – mivel szükséges volt – a házasodást a legényeknél 20, a leányoknál 16

[26] Magyar Néprajzi Lexikon. VIII. Társadalom. Házasság és házasodás. Oldalszám nélkül. http://mek.niif.hu/02100/02152/html/08/197.html
[27] HAJNAL, John: European marriage patterns on perspective. Population in History: Essays in Historical Demography. London, 1965. Edwards Arnold. 101–143. p.
[28] KAMARÁS Ferenc: Családalapítás és gyermekvállalás Európában. http://www.tarki.hu/adatnak-h/kutjel/pdf/a967.pdf 88.p., továbbá ANDORKA Rudolf: Gyermek, család, történelem. Budapest, 2001. 73-74.p.

év alatt. Ugyanakkor az ország egyes elszigetelt helyein más szokások alakultak ki, később házasodtak, ez volt a születésszabályozás egyik eszköze, amint az egykekutatás irodalmában található példák mutatják[29]. Egyes társadalmi körökben is dívott a késői házasodás, előfordult az arisztokrata, illetve a vagyonosabb férfiak esetében, a katonai vezetők, vagy a magasabb hivatalt viselők között. Ezekben az esetekben szinte mindig jellemző volt a két fél nagy korkülönbsége. Ez a jelenség Mezőtúron elvétve fordul elő, így a késői házasságkötési szokást nem részletezzük.

Református

A református matrikulák első ízben 1774-ben jelzik a vőlegény és menyasszony korát, de sajnos csak 1784 novemberéig. Ez idő alatt 139 esküvő történt, itt nem lehetett biztonsággal különválasztani az első házasságot kötötteket. Az említett évtizedet kivéve egészen 1850 novemberéig nem írták be az életkort, így csak ettől az időponttól tudtunk átlagéletkor vagy korkülönbség számításához mintát venni. Így 1850 és 1852 között összesen 461 pár életkorát lehetett kigyűjteni. Az utolsó részletesen vizsgált időszak az 1878 és 1881 közé eső évek, itt 813 pár életkorát lehetett vizsgálat alá venni.

Ahogy a következő táblázatból kitűnik, a vizsgált 100 év alatt az átlagos házasodási életkor mind a férfiaknál, mind a nőknél emelkedik. A házasodási életkor emelkedésébe belejátszott az is, hogy a század utolsó harmadában több nőtlen és hajadon kötött házasságot 30 év felett. A férfiak leggyakrabban 22 évesen, a nők az első időszakban 17, majd 18 évesen házasodnak (a táblázatban „módusz” megjelöléssel). Nem meglepő módon a medián (számtani közép) életkorok is emelkednek a vőlegényeknél a század közepi csúcsra, és az utána következő kisebb csökkenés az újraházasodók (özvegyek és kisebb mértékben az elváltak) számában bekövetkezett eltérés miatt történt.

Házasodási életkorok

Időszakok	vőlegény						
	1774-84	1850-52	1878-81	fő	1850-52	1878-81	fő
	összes házasság				első házasság		
átl. életkor	24,1	26,2	28,2	1244	23,5	24,5	1047
módusz	22	22	24		22	22	
medián	21,5	25,2	24,7		23,4	23,7	
Időszakok	menyasszony						
	1774-75	1850-52	1878-81	fő	1850-52	1878-81	fő
	összes házasság				első házasság		
átl. életkor	18,5	20,9	22,8	1300	19,3	20	1131
módusz	17	18	18		18	18	
medián	17,2	19,6	20,6		19,2	20,5	

[29] ANDORKA Rudolf: A dél-dunántúli egykekutatások története.
http://nepesedes.hu/drupal/files/Andorka_Rudolf__A_déldunántúli_egykekutatások_története.pdf 13-17.p.

A következő grafikon a házasodási életkorokat ábrázolja, első ránézésre kitűnik, hogy a párok közötti átlagos korkülönbség alig változott (5,5 – 5,3 év), és az első házasságot kötöttek körében egy évvel alacsonyabb (4,7 – 4,2 év). Mindhárom időszakban a legidősebb vőlegény 72 (az egyezés csak a véletlen játékának tudható be), a legfiatalabb 18, 17, illetve 20 éves volt, ugyanez a szám a legfiatalabb menyasszonyoknál 14 év, a legidősebbeknél emelkedő: 46, 58 és 62 év. Az először házasságot kötők felső korhatára nem állapítható meg teljes bizonyossággal, mert gyakran nincs beírva az özvegyi állapot, sőt a férfiak esetében szinte sohasem szerepel[30].

A legnagyobb korkülönbséggel házasodók mindig az özvegy férfiak közül kerülnek ki, szélsőséges esetekben 26-20 évvel fiatalabb arát választanak. A házasulók életkorában a legnagyobb eltérést 1879-ben találtunk, a vőlegény 67 éves özvegy ember volt, aki egy nálánál 36 évvel fiatalabb arával esküdött. A szélsőséges esetekben szinte mindig özvegy férfi vett el özvegyasszonyt, vagy már egyszer szült leányt, akiket ebben az időben az anyakönyvek menyecskeként (kifejtése később) jelölnek. Arról nincs tudomásunk, hogy ilyenkor egy korábbi kapcsolat törvényesítése történt-e.

Amíg korábban évente legfeljebb egy-egy alkalommal, addig az 1878-81 közötti években gyakrabban fordult elő, hogy az ara volt idősebb. Számszerűsítve 44 esetben. Általában 1-2 évvel haladta meg a menyasszony életkora a vőlegényét, de megtörtént, hogy 4-8 évvel is. Egyetlen különlegesnek tekinthető eset fordult elő 1852-ben, amikor két özvegy házasodott, és a korkülönbség 14 év volt az asszony javára. A vőlegénynél idősebb arák szinte mindig özvegyek voltak, de már itt is jelentkeztek az elváltak.

Házasodási átlagéletkorok

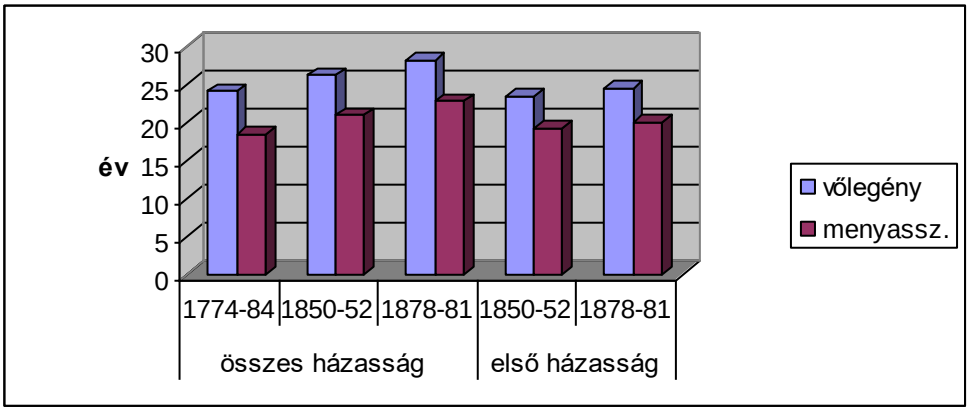

Római katolikus

Mezőtúron a római katolikus anyakönyveket, mint tudjuk 1777-től vezették, de a kisszámú esketések miatt hosszabb időszakot vettünk vizsgálat alá, mint a reformátusoknál. 1800-ig bezárólag így is csak 55 házasság életkori adatait sikerült kigyűjteni, ugyanez jellemző a további időszakokra is, ösz-

[30] A házasságok családi állapot szerinti megoszlásával külön fejezetben foglalkozunk.

szesen 331 pár adatait lehetett vizsgálat alá vonni. Az ezekből nyert mutatók értékeire a véletlenek egybeesése, illetve az adathiány (a családi állapot megjelölése gyakran hiányzik) erősebb hatást gyakorolt a másik felekezet nagyságrenddel magasabb adataihoz képest. Ezért a statisztikai számításokon alapuló elemzéseknél a véletlen szerepe sokkal nagyobb. Például a leggyakoribb házasodási életkor (modus) erősen szórt képet mutat, ezért ki is maradt a táblázatból. A római katolikusok fokozatosan települtek be a városba, a betelepülők többsége házaspár volt. A velük érkező nőtlen férfiaknak először anyagi bázist kellett teremteni, csak utána gondolhattak az esküvőre. Ez lehet az egyik magyarázat az első időszak vőlegényeinek magas házasodási életkorára.

A korkülönbség viszonylag magas értékkel (6,6 év) indul, majd folyamatosan csökkenve beáll a 4,5 – 4,6 év értékre. A 6,6 évnyi korkülönbség néhány szélsőséges értékből adódik. A kezdeti időszakban tíz házasságnál volt nagyobb a korkülönbség 10 évnél, a legnagyobb 27 év volt, de két ízben is a menyasszony volt 5 évvel korosabb a párjánál. A legnagyobb korkülönbség (20 illetve 29 év) a 19. század első időszakában két párnál fedezhető fel, akik közül az első hajadont, a második esetben az özvegy „zingarus”, azaz cigány férfi özvegy asszonyt vett el.

Házasodási életkorok

Időszakok	vőlegény								
	1777-1800	1811-1818	1844-1852	1878-1882	fő	1811-1818	1844-1852	1878-1882	fő
	összes házasság					első házasság			
átl. életkor	30,1	25,5	27,5	28,3	331	23,5	27,3	25,8	233
medián		20,9	24,9	24,7		23	24,9	23,7	
Időszakok	menyasszony								
	1777-1800	1811-1818	1844-1852	1878-1882	fő	1811-1818	1844-1852	1878-1882	fő
	összes házasság					első házasság			
átl. életkor	23,5	19,8	23	23,7	331	17,6	21,5	21,7	244
medián		16,9	21,6	20,6		16,5	20,2	20,5	

A házasulók családi állapota

Már az előzőekben is jeleztük, hogy a matrikulák a kezdetekkor kevés információt adnak, esetenként hiányosak, de ez a helyzet az idők során fokozatosan javul. Az esketési anyakönyvek a neveken és az életkorokon kívül – ugyan koronként változó tartalommal – egyéb adatokat is közölnek, amelyekből kirajzolódik az adott közösség néhány jellegzetessége. Ilyenek a házasulók állapotára, foglalkozására, lakhelyére vonatkozó beírások, mindezekből most a családi állapot elemzése következik.

Sajnálatos módon az 1895-től vezetett állami anyakönyvek a házasulók családi állapotát egyáltalán nem jelezték. Majd az 1907-től bevezetett táblázatos formában - amely a későbbiek során többszöri változáson ment keresztül - sem volt a családi állapot beírására alkalmas rovat[31]. Esetenként az özvegy asszonyoknál a névből lehet következtetni a korábbi házasságukra. A családkutatónak időnként az egyházi halálozási anyakönyvek észrevételei nyújthatnak további támpontot, azonban jelen munkában ezek feldolgozását nem végeztük el.

Református

Özvegyek

A korábbiaknak megfelelő 3 időszak esketései közül összesen 2843 pár jellemző adatait gyűjtöttük ki. A szám nagysága már lehetővé teszi a statisztikai feldolgozást és elemzést. A családi állapot vizsgálatánál elsősorban az özvegyek és az árvák számát összegeztük. A 18. században az első matrikulák még nem, de a későbbiek már megbízhatóan jelezték, ha valaki nem az első házasságát kötötte. Többségük korábban özvegységre jutott, a férfiaknál ez 19,9%, a nőknél csak 14,3% az összes megvizsgált házasságra vetítve.

Sajnos csak nagyon kevés esetben lehetett megállapítani, hogy a párjuk elvesztését követően mennyi idő múlva kötötték az újabb házasságot. A családkutatási tapasztalatok és néhány, az 1878-81-es időszakból származó bejegyzés bizonyítja, hogy nem volt szokásban a gyászév leteltét kivárni. Ez nem számított kegyeletsértésnek.

A férfiaknál a leginkább még kicsiny gyermekeik gondozásához, továbbá a háztartási- és házkörüli munkákhoz kellett mielőbb társat találniuk. Különösen igaz volt ez egy hosszan tartó betegséget követő elhalálozás után, ilyenkor alig néhány hónapot, esetenként néhány hetet vártak az újabb esküvővel.

Az özveggyé válás időpontját jelző néhány beírás szerint az asszonyok tovább vártak, pedig nekik is szükségük lehetett a kenyérkeresőre, a férfimunkák ellátására. Csak a családlapok összeállítása bizonyíthatná perdöntően a feltételezést, hogy az asszonyok közül hányan voltak, akik nem is kötöttek újabb házasságot. Mindenesetre erre enged következtetni, hogy minden megvizsgált évben több özvegyember házasodott újra, mint özvegyasszony, a három időszak alatt összesen 565 férfi és csak 407 nő.

Az özvegyasszonyok szinte kizárólag hasonló családi állapotú férfihoz mennek, ritkán kötik életüket nőtlen férfihez. Nem így van az özvegy férfiak esetében, ők gyakrabban vesznek el hajadonokat, közel harmadannyian, mint özvegyasszonyt, és sokszor lényegesen fiatalabb arát választanak. Ugyancsak jellemző a nagy korkülönbség, ha árva a menyasszony. Néha egészen szívszorító példá-

[31] BAGDI Márton: Az özvegy és elvált személyek kutatása. Matarka, a Magyar Családtörténet-kutatók Egyesületének lapja. 2012. 1.sz. 14.p. http://www.macse.org/matrikula/Matrikula-2012-1.pdf

kat lehet felfedezni. Vajon hogy tudott egy 17 éves fiatal lány helytállni egy 40-50 éves özvegyember esetenként többgyerekes háztartásában?

Az özvegyen maradtak gyakrabban találtak városon kívülről párt, mint az először házasodók. Még egy jellegzetességet kell megemlíteni. Különösen az iparosoknál fordul elő, hogy „beházasodnak," olyan özvegyet vesznek el, akinek korábbi férje szakmabeli volt. Az anyakönyvekből nem derül ki, hogy esetleg éppen a korábban ott dolgozó mesterlegény vette el a megözvegyült mesternét, hogy tovább vihesse a műhelyt, ami mindkét fél számára előnyt jelentett.

Családi állapot (özvegyek és árvák)

év	1811-18		1844-51		1878-1881		összesen	
	völeg.	meny.	völeg.	meny.	völeg.	meny.	völeg.	meny.
özvegy	152	128	253	170	160	109	565	407
árva	132	175	231	321	158	190	521	686
össz. pár	842		1183		818		2843	

Családi állapot a vizsgált házasságok %-ában

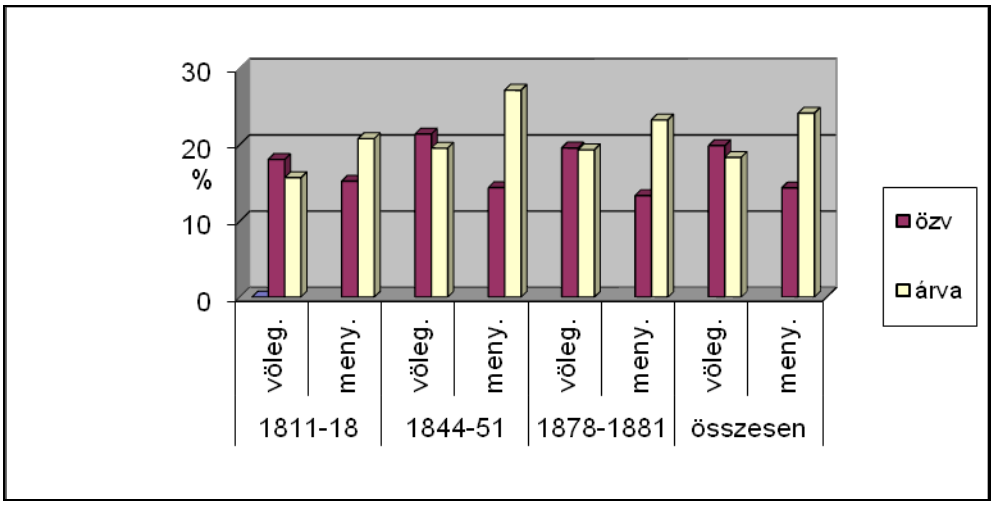

Árvák

A vizsgált időszakokban a református egyházi anyakönyvekben házasodóknál – kevés kivétellel – csak az apa neve szerepel, számos esetben már néhaiként. Az anyakönyvek szóhasználatát átvéve az ő fiaikat, lányaikat tekintjük árváknak, a feldolgozott 2843 házasságból a vőlegényeknél 18,3 %, a menyasszonyoknál 24,1 % esetében találtuk meg ezt a beírást. Ennél az árvák, félárvák száma sokkal nagyobb, hiszen az édesanya elvesztésének nincs nyoma. Ezen kívül általában a nagykorúságot, illetve a már önálló egzisztenciát elért, vagy katonaviselt férfiaknál, a megözvegyült nőknél nincs beírva az apa elvesztése sem. Egy időszak (1844-1851) magas értékét kiemelve döbbenetes, hogy az átlagosan alig több mint 19 évesen első házasságot kötő menyasszonyok közül hánynak nem élhette

meg az édesapja a leánya esküvőjét. 1845-ben ez az arány 38%! A katonaságot viselt férfiak leggyakrabban apátlan árva hajadont vesznek el.

Az apa nélkül maradó fiatalok számos esetben kényszerülnek más családoknál, esetenként más településen megélhetést keresni. Érdekesség, hogy az árva hajadonok több mint fele árva vőlegényhez köti életét, ugyanez fordítva ritkábban fordul elő.

Elváltak

A mezőtúri református anyakönyvekben egyházi bíróság által kimondott válásra egyetlen példa sincs. Az első, 1824-ből származó válásra utaló bejegyzésről a cikk elején már szó esett. A későbbi évtizedekben is csak az újraházasodásnál szerezhetünk tudomást a válásokról.

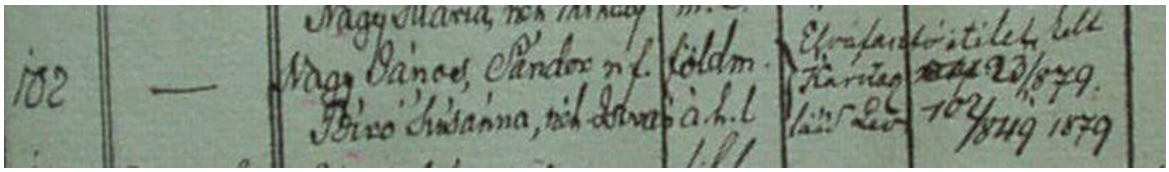

Utólagos beszúrás[32]
(Fotó: Lázár Gábor és Zsigmond)

Utólagosan beszorított szűkszavú bejegyzés bizonyítja az elválasztás tényét egy Nagy Sándor és Bíró Zsuzsánna között 1849. 11. 28-án kötött házasságnál. Nézzük először a bejegyzést szó szerint: *„Elválasztó ítélet kelt Karczag 23/879. lásd Lev. 102/849 1879."* A „Lev." rövidítés itt az egyházi levéltárra utal, ahová az iratokat elhelyezték.

Úgy tűnik, hogy a szomszédos Túrkevén sokkal gyakoribb volt, hogy a különélést peres úton véglegesítették, a hivatalos eljárás minden fázisa jól nyomon követhető az ottani matrikulákban. Ahogy ez idáig láttuk, Mezőtúron a peres eljárás említése nagyon ritkán történt meg, majd csak az 1890-es évektől szaporodnak meg.

A legelső szabályosnak mondható, minden részletre kitérő bejegyzésről fényképet nem tudunk bemutatni, de beírás pontos szövegét a dátummal együtt közöljük: 1862.10.29. *„Jegyzés. Ezen 17dik kötet esketési anyakönyv 338 és 339 lapjain 119ik folyószám alatt bejegyzett házaspár, név szerint Bíró János és Czavar Juliána egymástól elválván a szolnoki törvényszékhez 353/874 sz. a benyujtotta törvényes kellékekkel felszerelt válóperökben 1875 évi május 15én ítélet hozatott, mely a házasságot a József féle pátens 578a értelmében véglegesen feloldja. Mely ítéletet a budapesti királyi ítélőtábla 1875. aug 23 és m.kir Kuria 1875. Szept 23án tartott nyilvános üléseikben helyben hagyta. Az idevonatkozó okmányok (2albi) megérkeztek a Karczagi kir. törvényszékről 1876 Jan 21én (: Lásd levéltári szám 12/1876. Túri Lajos sk. reform s.lelkész"*

[32] Mezőtúri református anyakönyv. Esketés Keresztelés Anyakönyv, 1844-1858. II. Rész Esketési jegyzőkönyv. 39.p.

Ahogy már korábban jeleztük, az elvált státusz jelzése főleg az 1870-es évektől jelentkezik. 1878 és 1881 között 10 férfi és 14 nő újabb házasságkötésénél találtuk meg, legtöbbször az elválasztó bírósági ítéletre való hivatkozással együtt. Később, a századfordulótól a régi rend felbomlásának jeleként tovább nő az elváltak aránya, 1902 és 1909 közötti 8 év alatt 1259 pár esküdött a református templomban, akik közül 44 férfi és 28 nő volt elvált, ez 1,7 %-ot jelent a férfiak, 1,1 %-ot a nők esetében. Trianon után két évben (1922-23) 367 házasság közül 44 férfi és 17 nő nevénél szerepel az elvált bejegyzés, 6 % a férfiaknál és 2,3 % a nőknél. Arra a kérdésre, hogy miért ez a jelentős eltérés a nemek között, az anyakönyvek nem adnak választ. Csak feltételezni lehet, hogy a párjukban csalódott nők kevésbé kötöttek új házasságot.

„Menyecskék”

Kigyűjtöttük a már szült lányokat, őket a legkorábbi anyakönyvek a „megesett leány”, később leginkább „menyecske” beírással különböztetik meg. A mezőtúri matrikulák a menyecske szóhasználatot nem a fiatalasszony kifejezés szinonimájaként alkalmazzák, hanem bizonyíthatóan az egyszer már szült lányok családi állapotát nevezik ekképpen. A környékbeli anyakönyvekkel ellentétben, a mezőtúriakban elvétve és csak a 19. század végétől van utalás, ha az esküvővel a korábbi kapcsolat legalizálása történt.

Az 1811 és 1818 közötti időszakban évente csak egy-egy alkalommal fordul elő, hogy „menyetske” található az ara neve mellett. 1844 és 1852 között, 9 év alatt 43-szor, az 1878-81-es időszakban 4 év alatt már 64-szer. Ezek a lányok általában nélkülözték a család féltő gondoskodását, árvák voltak, vagy kikerülve a szülői házból szolgálók lettek, de amint már láthattuk, az életük legtöbbször az egyház és a közösség elvárásainak megfelelően alakult, előbb-utóbb férjhez mentek. Legtöbbször obsitot kapott vagy szabadságos katona lett a férjük. Nagyon ritkán fordulhatott elő, hogy hajadonok többször szültek volna, csak egyetlen esetben, 1818-ban találtunk olyan személyt, akinek házasságkötésénél zárójelben a következő szöveg szerepelt: „vén, háromszor volt gyermeke.” A vőlegénye özvegyember volt, itt is feltételezhetjük a korábbi kapcsolat legalizálását.

„Vadházasságok”

Az 1878-81 között kötött házasságok kapcsán elmondható még, hogy a törvényesített kapcsolat nélkül együtt élők száma is emelkedhetett. Ezt a feltevést csak az egyes családok kutatási eredményeinek összesítése támaszthatja alá teljes bizonyossággal, ezen a területen azonban még kevés adat áll rendelkezésre. Ugyan a házasulók lakhelyéül beírt azonos házsorszám ebben az időszakban megemelkedik, mégsem jelenthet egyértelműen együttlakást, - az anyakönyvekben használt kifejezéssel élve - „vadházasság”-ot pedig végképp nem. Egy-egy módosabb gazdánál, vagy nagyobb birtokon több család is szolgált, így a fiataloknál beírt azonos házsorszám nem jelent házasságot megelőző együttélést. Különben is a lakhelymegjelölések, amint azt a családkutatók sokszor tapasztalják, meglehetősen pontatlanok voltak, időnként csak a települést írták be, így bizonyítékként nem lehet elfogadni.

Vadházasságokra utaló bejegyzéseket találhatunk a századfordulót megelőző évtizedektől az esketési matrikulákban, de csak a pár házasságkötésénél, illetve gyakrabban a keresztelési anyakönyvekben házasságon kívül született gyermekek törvényesítése kapcsán.

A református felekezet házasságait tárgyalva egy ritkának számító eseményről, egy siket-néma esküvőről szóló bejegyzés fotójával zárjuk a fejezetet, amelynek a szövege a következő: 1813.08.04 *„Városunkbann Szathmári Sándornál lakó Varga István vette T. Füredi születésű, most Városunkbann Széki István házánál lakó Bodnár Lajos h.l. Katalint. mely személy siket-néma lévénn a' hitet elmondta helyette Szatmári Ferentzné."*

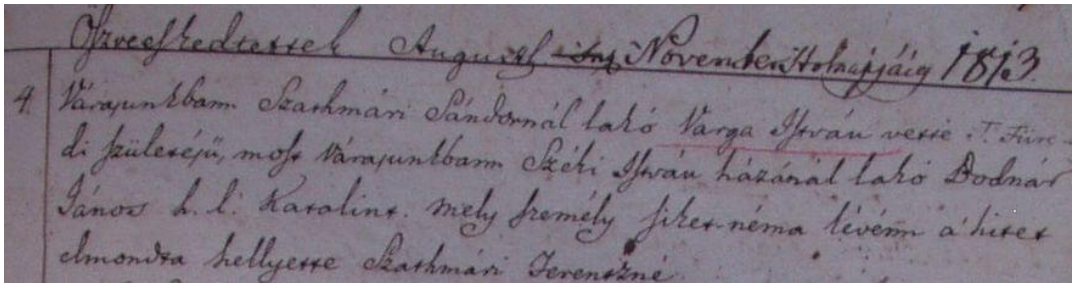

Siketnéma esküvő[33]

(Fotó: Lázár Gábor és Zsigmond)

Római katolikus

A katolikus esküvőkről szóló anyakönyvi bejegyzésekből nehéz a családi állapot változásait vizsgálni vagy összehasonlítani a reformátusokéval. A vizsgált 4 időszakban az összesen 331 párról rendelkezésre álló adatok önmagukban is kevésnek bizonyulnának, de emellé még az első kettőben alig van a családi állapotra utaló jelzés, a szülők neve is hiányzik, sőt 1852 januárjától az újra visszatérő latin nyelvű anyakönyvezéssel egy időben újra eltűnnek bizonyos, így az árvaságot jelző beírások.

Talán leginkább az özvegyekről nyerhetünk képet, eszerint az összes házasulóból 11-12 % korábban elvesztette a párját. Az egyházi kánonjognak megfelelően elvált státuszú nincs. Az árvák jelölése pedig olyannyira hiányzik, hogy erről csak az 1844-51-es időszakon belül kaphatunk némi tájékoztatást: 103 párból 29 férfinak, illetve 18 nőnek nem élt az édesapja a házasságkötés időpontjában. Az anyák itt sincsenek feltüntetve, tehát csak az apátlan árvákról szerezhetünk tudomást. Nem hajadon beírás a vizsgált években alig szerepel.

Végezetül

A Mezőtúr város két felekezetének házassági anyakönyveiből nyert adatokból a házasságkötési szokások ismertetése jelen munkában végére ért, de nem fejeződött be. Már többször érintettük a

[33] Mezőtúri református anyakönyv. IV. kötet. Esketések: 1811-1843. 618.p.

származási, illetve a lakhely kérdését, azonban a téma alaposabb elemzést kíván. A lokális exogámia, a vallási és társadalmi keveredés vizsgálatával egyetemben további feltárást igényel, amelyet a jövőben tervezünk.

Esküvő a város módosabb köreiből
(Forrás: Kissné Mikes Éva fotógyűjteménye)

A fotón lévő házaspárról először csak a vőlegény nevét: Búzi Lajos tudtuk, és a körülményeket a ruházatból feltételeztük. Az 1895. október 2-től vezetett, a város esketési anyakönyveit tartalmazó,

és a familysearch oldalon megtaláltuk a fényképen található pár esküvőjét. Az 1895. november 28-án történt. Kiderült, hogy mind a vőlegény, mind a menyasszony édesapja földműves volt. Sajnos a foglalkozás megjelölése meglehetősen általános, a családok rendelkezésére álló földterület pontosabb behatárolására csak következtetni lehet. A vőlegény, Búzi Lajos (1869.11.27-?) szülei Búzi Gáspár és Fejes Zsófia; a menyasszony, Szatmári Eszter (1876.09.19-1959.05.31) édesapja Szatmári Mihály, édesanyja már nem vehetett részt az esküvőn, ő néhai Gyaraki Zsuzsánna volt.

Az embermentő és családfakutató Dr. Botskor Lóránt csendőr alezredes és a csíkdelnei Botskor családfa

Boldog Gyöngyi, Budapest - Dr. Sipos III. Béla, Pécs
(gyngy.boldog@gmail.com - sipos.bela1945@gmail.com)

(Második, befejező rész)

Tanulmányunk első részében a rendelkezésünkre álló szakirodalom alapján összefoglalást adtunk Botskor Lóránt embermentő tevékenységéről. A tanulmány megjelenése után sikerült megtalálnunk és kikölcsönöznünk a Pécsi Tudományegyetem Tudásközpontjából a következő könyvet: A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája. 2. kötet. Maros-Torda vármegye. Zemplén Vármegye. Főszerkesztő: Randolph L. Braham, Tibori Szabó Zoltán közreműködésével. Park Könyvkiadó. 2006. Az igen alapos mű az Udvarhely vármegye – Bözödújfalu c. részében (i. m. 1152-1154) részletesen foglalkozik Botskor Lóránt tevékenységével. Tibori Szabó Zoltán 11 irodalmi forrást idézett[1], közülük véleményünk szerint a legfontosabb Kovács András három könyve volt[2]. Kovács András interneten megtalált cikke, amelyet az I. részben közöltünk, segített minket abban, hogy a Botskor Lóránttal kapcsolatos eredeti forrásokat megtaláljuk, amiből kiderült, hogy – mint azt megírtuk – az 1944. májusi zsidódeportálások idején 60 székely szombatos internáltat – saját felelősségére – szabadon engedett a táborból, ezzel megmentette őket a koncentrációs tábortól, illetve a biztos haláltól. Ld.: "(Kovács András: „Amikor Ráduly pap kihozott minket..."Látó. Szépirodalmi folyóirat. 1994. július V. évfolyam 7.) szám.[3] A megmentettek között a Kovács család 19 tagja található[4], köztük Kovács András e szörnyű korszak hű krónikása, amint Gidó Attila írta:[5] „Élete elválaszthatatlan a szombatosság történetétől. Ő is benne él a történelemben, a szombatosság utolsó évtizedei egyben a saját önéletírásának, életének

[1] A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája.3. kötet. Függelék. Főszerkesztő: Randolph L. Braham, Tibori Szabó Zoltán közreműködésével. Park Könyvkiadó. 2006.

[2] Kovács András: Mondjatok Káddist egy székely faluért. Pallas-Akadémia Könyvkiadó. Csíkszereda. 1997. Kovács András: Az erdélyi szombatosság nyomában. Pallas-Akadémia Könyvkiadó. Csíkszereda. 1999. Kovács András: Útszélen fejfa. Balasi Könyvkiadó-Kriterion Könyvkiadó. Budapest-Kolozsvár. 1995.

[3] http://lato.adatbank.transindex.ro/?cid=1716 (Letöltés dátuma: 2015. június 18.)

[4] Ld. Tanulmányunk I. részét, Matrikula-2015-1.pdf 35. http://www.macse.hu/society/matrikula.php Letöltés dátuma 2015. június 18.)

[5] Látó – 15. évf. 7. sz. (2004. július) http://epa.oszk.hu/00300/00384/00018/23.html Letöltés dátuma: 2015. június 18.)

a részei is. Mintha a saját történetét mesélné, és közben egy egész közösség élete, mindennapjai tárulnak fel. A szombatosok története a második világháborúval véget ér." Kovács András[6] (*Bözödújfalu, 1926. január 9. – †Sepsiszentgyörgy, 2004. szeptember 29.) magyar újságíró, szerkesztő, író. A Zsil-völgyi bányászok, az erdélyi szombatosok és a lerombolt Bözödújfalu hű krónikása. B. Kovács András apja. A hivatkozott könyv[7] az általunk ismert valóságnak megfelelően írta le Botskor Lóránt embermenő tevékenységét. Most csak a könyv azon részeit idézzük, amelyek új információkat tartalmaznak: Kovács András körültekintő, minden részletre kiterjedő kutatásainak eredményeiből tudjuk, hogy a gettóba hurcolt szombatosok közül 60 személyt Ráduly István László … mentett meg. … a katolikus pap részben hamis igazolványai meggyőzték Bocskor Lóránt csendőr alezredest, aki az „igazoltakat haza engedte."[8] „Ráduly István László római katolikus plébános 1942-ben került Bözödújfaluba. Megdöbbenve vette tudomásul, hogy a zsidótörvények hatálya a faluban élő székely „zsidózókra" is kiterjed. Ezt szóvá is tette feletteseinek, akik azonban megdorgálták … s figyelmeztették, hogy „az ügy megbolygatásával" ne hívja ki maga ellen a hatóság haragját. … az egyik házban bukkant rá Kohn Sámuel budapesti rabbinak a székely szombatosság történetéről írott könyvére. Elolvasta, s úgy döntött, az abban talált információkat bizonyítékként felhasználva visszahozza a gettóból az elhurcoltakat. …A plébános azzal jelentkezett N. Schröder őrnagynál, aki a Gestapo részéről a gettósítást felügyelte, hogy híveit akarja igazolni. Az őrnagy elutasította, de Bocskor (Botskor?) Lóránt csendőr ezredes egy kapitányt adott mellé, aki bevitte a gettóba. Napokig tartott, amíg „hívei" jelentős részét „igazolta"… Körülbelül hetven személyt sikerült kimentenie a Koronkai úti téglagyárból… Mintegy tíz személyt azonban semmiképpen nem sikerült igazolnia … Miután az igazolásokkal végzett, a plébános … a kimentetteket hazaszállíttatta. A háború után írott nyilatkozatában Bocskor Lóránt közölte: … A Ráduly plébános által összeszedett akták és a Kohn Sámuel-kötet segítségével sikerült végül Bocskoréknak meggyőzniük N. Schröder Gestapo-őrnagyot, hogy engedjék szabadon a bözödújfaluiakat. A géreknek nyilatkozatot kellett aláírniuk, amelyben kijelentették, hogy nem zsidók. Akik nem írták alá, azok a német haláltáborokban pusztultak el ... A bözödújfaluiak 1946. augusztus 30-án … írásos nyilatkozatban hozták a magyarországi hatóságok tudomására, hogy életüket Bocskor Lóránt csendőr alezredesnek köszönhetik … Ráduly plébános külön nyilatkozatban tanúsította, hogy „Botskor Lóránt alezredes által és az ő parancsára szabadultak" ki a gettósított „zsidózók". Ezúttal nyilvánvalóan a bözödújfaluiak mentették meg a csendőrtisztet …"(Kiemelések: S. B.)

[6] https://hu.wikipedia.org/wiki/Kov%C3%A1cs_Andr%C3%A1s_(%C3%BAjs%C3%A1g%C3%ADr%C3%B3) (Letöltés dátuma: 2015. szeptember 12)

[7] I. m. A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája. 2. kötet. Bözödújfalu. 1152-1154.

[8] I. m. : A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája. 2. kötet. 750.

A Botskor (csíkdelnei és csíkszentmártoni) családfa.[9]

Botskor de Csíkdelne et Csíkszentmárton.[10] 134. T. 8. Nemessége ősi székely jogon alapszik. – (1614. évi Bethlen Gábor-féle nemesi összeírás Udvarhely vm. lt.). – Egyik ága címerében a bocskort használja. – Botskor Lászlónak 1789. évben használt c. p. – Gróf Teleki lt. Dipl. oszt. 881. A család címere:

A fontosabb családfa-levezetéseket Botskor Lóránt két munkájában összegezte. Az első: Dr. Botskor Lóránt: MNL OL P 875 – Botskor család. 1637-1848 pereskönyv, (541/1951.02).

A második: Dr. Botskor Lóránt: A Csík vármegyei törzsökös székely Bochkor, Botskor, Bocskor család története 1569-1950-ig, OSzK 1958/ 28.[11] Családfa rajzokat (3 darab) és 40 oldal legépelt családfa-levezetést tartalmaz az OSzK anyag. Az 1500-as években a „cs" hangot „ch"-val (Bochkor) és „cz"-vel (Boczkor illetve Boczykor), 1770-1850 között „ts"-sel (Botskor), 1850 után „cs"-vel (Bocskor), vagyis kiejtés szerint írták. Botskor Lóránt többnyire a Botskor nevet használta, ezért mi is egységesen ezt alkalmaztuk. A leszármazási igazolásra a születési anyakönyvek és a hiteles periratok szolgáltak. A kapcsolat megteremtése nem volt nehéz, 1755-ig kellett visszamenni, mert minden ág ősét a produktionális per 1755-ig igazolta. Megkönnyítette ezt, hogy Csíkszentmártonban 1709, Csíkdelnén 1717[12] óta a római katolikus plébánia anyakönyve megvan, és a csíkdelnei ág régi iratai 1685-ig visszamenőleg Botskor Benedek kutatásai alapján az 1930-as években megkerültek Csíkdelnén. A Botskor-ágak ismert első letelepedési ideje és helye: 1569 Csíkszentmárton és Szeretszeg (jelenleg Tusnád része Hargita megyében), 1575 Csíkszentgyörgy, 1599 Csíkcsekefalva, 1602 Csíkkozmás, 1643 Kászon, Csíkszentsimon, Csíkszentimre, 1685 Csíkdelne (Botskor Lóránt: OSzK 1958/28**).** A Botskorok ősei és a család számos leszármazottja Hargita megyében, Csíkszereda környéki falvakban élt, vallásuk katolikus volt. A család eredetének helye tehát Csíkszentmárton,

[9] A teljes kutatási anyag (digitalizált iratok, anyakönyvek, halotti értesítők, fotók, doc-fájlok stb.) megtalálható az interneten: **www.terray.hu/családtörténet.** Tanulmányunk a következő kézirat összefoglalása: Boldog Gyöngyi-Dr. Sipos III. Béla: A Bocskor (csíkszentmártoni, majd csíkdelnei) család. (Dr. Bocskor Lóránt OSzK 1958/28. és MOL P 875 Botskor család forrásanyagának feldolgozása és kiegészítése) 225.

[10] Magyarország címeres könyve. (Liber armorum Hungariae) Arcanum DVD IV. kötet.

[11] Országos Széchényi Könyvtár. Kézirattár. Fol. Hung.: 2921. Csík vármegyei törzsökös székely Bochkor, Botskor, Bocskor család története 1569-1950-ig.

[12] Az anyakönyveket jelenleg a Csíkszeredai Állami Levéltárban őrzik és 2003 óta külföldön élők is kutathatják, fotózhatják. Az említett katolikus anyakönyvek közül megvan: Csíkszentmárton 1857-1904, Csíkdelne 1765-1895. A korábbi anyakönyvek valószínűleg elvesztek.

Csík székben a nemek és ágak hovatartozását nem lehet megállapítani, így a Botskor név eredete is ismeretlen, az ősi személynevek közé sorolhatjuk. A monda szerint egy tatár betörés alkalmával a bekerített székely csapat a megmenekülését egy Botskor ősnek köszönheti, mert indítványára a bocskorukat fordítva húzták fel, így a lábnyom a tatárokat félrevezette és így az egész székely csapat megmenekült. Így maradt a Botskor név a családra. Az MNL OL-ben található nemességigazolási per iratai szerint (lásd a J-7 B. perkötet kivonatát), amelyet 1754. január 14-én indítottak, a család a csíkszentmártoni birtokát az első foglalás ősi jogával bírt székely öröksége alapján 1570 óta kimutathatóan bírja, ezért a család időtlen időktől fogva nemességet élvezett. Az új felpereseket a királyi tábla Bochkor (Botskor) Márton 1570. március hóban megadományozott őstől származásukat levezető igazi, valóságos nemeseknek nyilvánítja. A csíkszentmártoni székely örökség közel 400 év óta a kisbirtokos Botskor családtagok kezében van. A család nemeslevelet vagy armálist nem kapott, de nem is kért, mert az első foglalás jogánál fogva mindig székely nemesi szabadságot élvezett. Ezt a jogállását mindvégig megtartotta. Botskor Mihályné II. született (továbbiakban sz.) Intze Erzsébet 1789. február 19-én bekövetkezett halála után tetemes adósságot hagyott gyermekeire. Özvegy Betegh (csíktusnádi) Antalné, sz. Botskor Erzsébet és Akler (illetve Aichler) (leitmeritzi) Józsefné, sz. Botskor Zsuzsa (*1744. – †1814. január 28.) mint felperesek testvérük, Botskor János ellen transzmisszionális osztályos pert indítottak 1797. május 31-én. A per alapja a leányokat megillető rész az Intze, Csathó, Bíró, Miklós és Botskor családoktól örökölt ingatlanokból. Botskor János (*Csíkdelne, 1732. február 2. – †Csíkdelne, 1814. november 25.) és Botskor Elek (*Csíkdelne, 1738. – †1812. február 19.), valamint leánytestvéreik, Botskor Erzsébet (*1733. október 27. – †1812-1817 között) és Botskor Zsuzsa (*1744. – †1814. január 28.) között 22 évig (1797-1819) tartott a per, s időközben a felperesek és az alperesek is elhunytak. A perirat 256 oldal, az egyetlen megmentett családi okmány. Botskor Lóránt 1951. június 11-én a MNL OL-ben letétbe helyezte, ott a Botskor család iratai, Botskor pereskönyv címszó alatt megtalálható. A csíki alsó nemesszék a felperes leányokat 1807. május 24-én keresetükkel elutasította, ezt 1811. május 14-én a derékszékhez[13] megfellebbezték. A derékszék 1811. június 11-én a keresetet csak az Intze-, Csathó- és Bíró-jussra ismerte el. Az alperes Botskor János 1812. február 19-én a marosvásárhelyi táblához fellebbezett. Az iratok 1817-ig a táblánál feküdtek, közben a felperesek (Botskor Erzsébet és Botskor Zsuzsa) és az alperesek (Botskor János és Botskor Elek) meghaltak. 1817-ben Sándor László Csík széki asszesszor (ülnök) Betegh (csíktusnádi) Ignátz nevében felszólítja Botskor János fiait, Pált, Zsigmondot és Mihályt, hogy az ősi ági vagyonra egyezzenek meg. Botskor Pál a felhívást 1817. április 20-án megküldte Nagysármásra testvérének, Botskor László I-nek. Az eredeti Botskor Lóránt birtokában volt. A vagyont 1819-ben Gyimeslakon arányosan felosztották. A fiúág nevében Botskor Pál és Zsigmond, a leányág nevében Betegh Ignácz (Botskor Erzsébet és Betegh Antal fia) gyergyói asszesszor írta alá. A 22 éves per ezzel befejeződött. A per iratai magyar és latin nyelven íródtak, néha keveredett a két nyelv. A periratok bár 1797-1819 között keletkeztek, de mindig volt utalás az előzményekre, az 1726-1735-ös évekre, néha még korábbra. A családfákat is közölték, mivel a rokoni kapcsolatokat is feltár-

[13] A fellebbezett perek másodfokon a derékszék (sedes generalis) elé kerültek.

ták. Sok tanút hallgattak meg, akik általában idősek voltak és emlékeztek Botskor Mihály I. őseire, leszármazottaira, rokoni kapcsolataira és a birtokviszonyokra. A tanúknak meghatározott kérdésekre kellett választ adniuk, a kérdések mindegyik tanú esetében azonosak voltak. A tanúk korát minden esetben megadták, így tudjuk a születésük évét is. A tanúk vallomásai alapján a Botskor család férfi és főleg az anyai (női) ága is ismertté és kutathatóvá vált. A periratokból látható, hogy nem szép dolog a családtagok közötti pereskedés, de ennek köszönhető az, hogy a Botskor és rokon családok családfái abban a korban is levezethetővé váltak, amikor még kötelező anyakönyvezés nem volt. A periratokban a családfa-levezetés[14] egy része a következő:

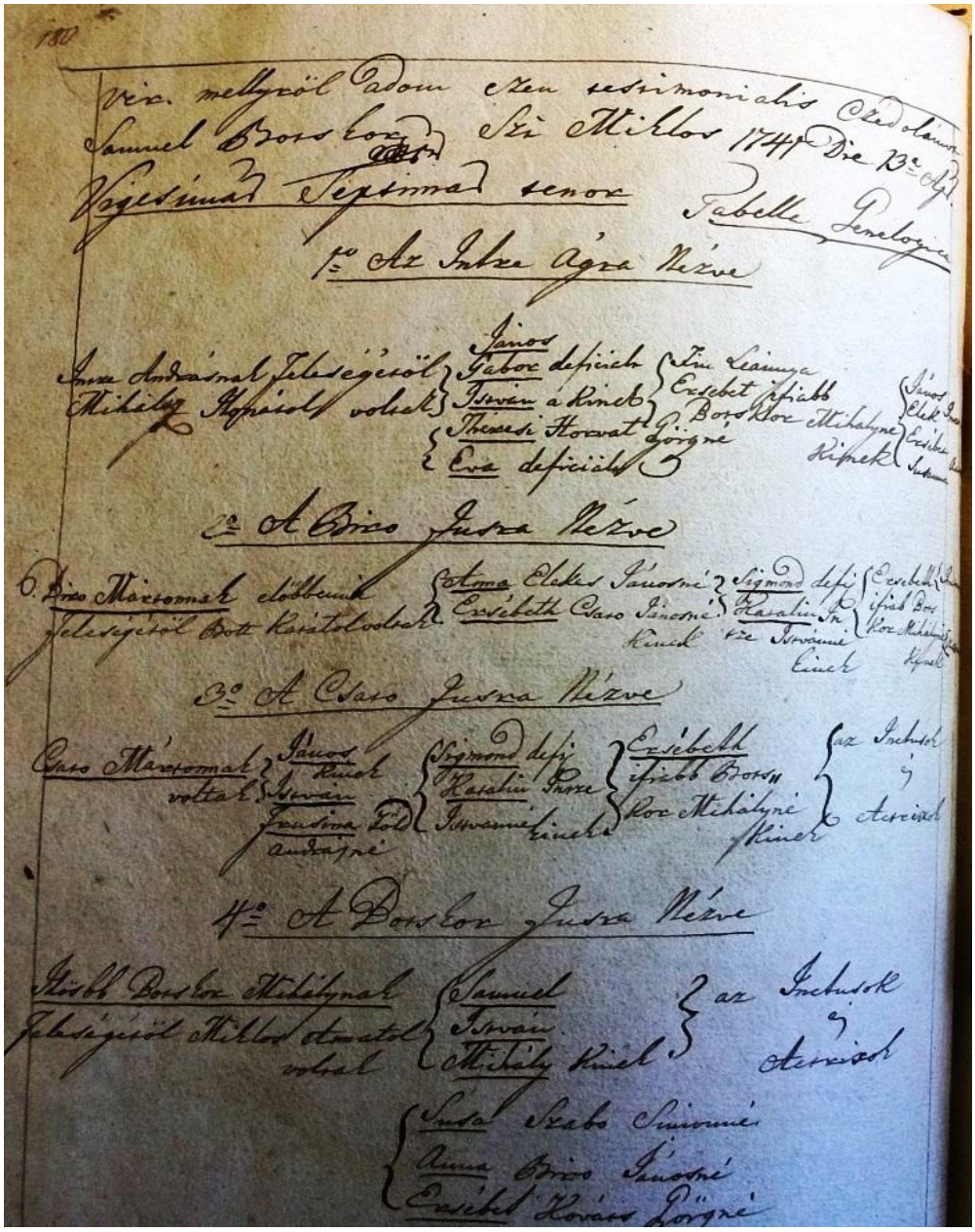

[14] MNL OL P 875. 180-182.

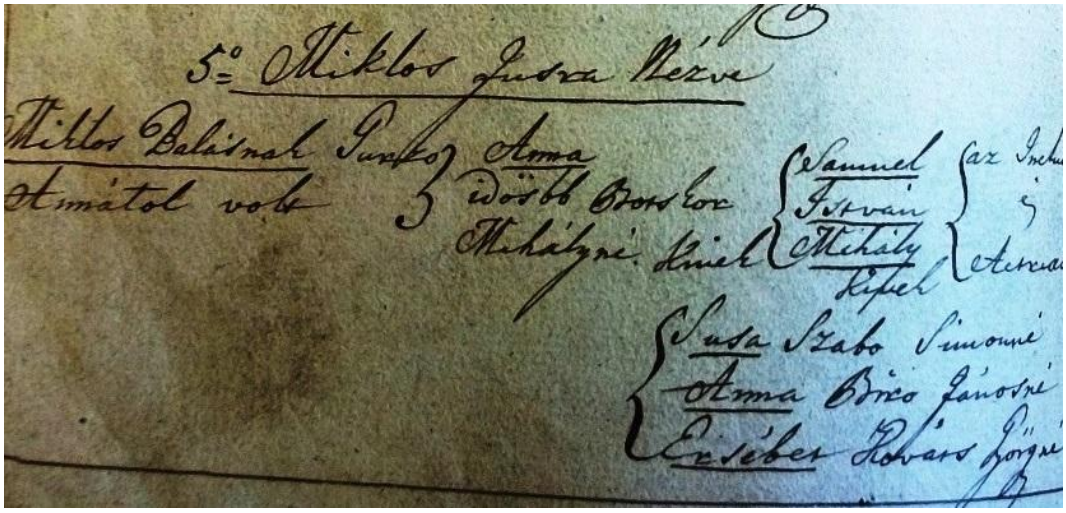

A Miklós jussra nézve. A Miklós (csíkszépvízi) család családfája[15].

A1. **Miklós Balázs** (*1655 k. – †Dărmănești, ma Dormánfalva Moldvában 1701 – 1703. április 9.) Θ 1685. **Gurzó Anna** (*1659 k. – †1703. április 10. után), 1689-ben Csíkszentmiklóson megyebíró. Miklós Balázs csíkszépvízi asszesszor, (ülnök) (1687 – 1701)[16]. 1687-ben Csíkban a határokat bejárták[17]:… „csíkszépvízi Miklós Balázs felcsíki esküdt asszesszorral, Bíró István bíróval, madarasi lakossal, …Bíró Mihállyal, lófővel, vacsárcsi (csíkvacsárcsi) esküdttel,"… 1703. április 10-i iratból: „Csíkdelnén élt Intze Andrásné fiaival Intze Gáborral és Intze Istvánnal, néhai Intze János árvája Intze Sámuel, ez utóbbi leányai Intze Éva és Intze Terézia. Intze Istváné volt a kőház az egyéb épületekkel." Említve van Intze Sámuel, továbbá néhai Miklós Balázs uram özvegye, akinek zálogban volt birtoka Csíkszépvízen." Felsorolták, hogy az egyes jobbágyok kiké voltak. Részletesen fel van sorolva az, hogy ki mennyit örökölt a földekből és a jobbágyokból és cigányokból. Az öröklést igazságosnak minősítette az irat. 1776-ban a Miklós (csíkszépvízi) család[18] produkált, (nemességet igazolt).[19]

B1. **Miklós Anna.** Θ **Botskor Mihály I.** (*1663 – †1740)

---

[15] Jelölések: *=a születés vagy keresztelés időpontja, Θ=a házastárs (férj vagy a feleség) neve, a házasságkötés időpontja, †=a halál időpontja, helye, k.= körülbelül, nincs pontos adat, de becslést lehetett végezni. Vastag betű=egyeneságú ős.

[16] Endes Miklós i. m. 128. Endes Miklós dr.: Csík, Gyergyó, Kászon székek (Csík megye) földjének és népének története 1918-ig. 1938. Reprint kiadás. Akadémiai Kiadó. 1994. 128.

[17] A bejárás a Thököly féle lázadással volt összefüggésben. Késmárki gróf Thököly Imre (Késmárk, 1657. szeptember 25. – İzmit, 1705. szeptember 13.) kuruc hadvezér, 1682.–1685. között Felső-Magyarország, majd 1690-ben Erdély fejedelme.

[18] Endes Miklós i. m. 223.

[19] 1842-ben a csíkszépvízi Miklós katonacsalád nemessége újra igazoltatott. Endes Miklós i. m. 260.

Az Intze jussra nézve. Az Intze (menasági, csíkszentsimoni majd csíkdelnei) család családfája.

A1. **Intze András** (*1626-1628 – †1703. április 10. előtt), Θ **Miháltz (altórjai, kézdi-polyáni) Ilona** (†1703. április 10. után), Incze András I. Rákóczi Györgytől menasági lófőséget kap 1655-ben. Anno 1766. 16n Apr. „…Tanúk bizonyításából igazolva van, hogy néhai Intze András egyik fiának úgy mint Intze Istvánnak egyetlen egy leánya volt, Erzsébet…”[20] Incze András delnei, felcsíki alkirálybíró 1671-ben vallomást tett, abban az ügyben, hogy Dacó János, mint főtiszt, igényelheti-e, hogy a csíkiek az Ő magánbirtokán fizetés nélkül dolgozzanak ? A válasz, nem kötelezhették Őket ingyen munka végzésére.[21] 1694. február 15-én a tatárok beütöttek Csíkba, Felcsíkot kirabolták és elhurcolták Miklós Péter feleségét és családját, Incze Andrásné úrnő egész családját és jobbágyait, férje kivételével, valószínűleg Delnéről…[22]. Incze András (csíkszentsimoni) jelenlétében Csíkszentsimonon 1729. április 24-én kiegyezett Endes Miklós László Pállal, hogy utóbbi kifizette a tatároknak fizetett váltságdíjat, amivel ősei tartoztak az időközben elhunyt Endes Györgynek, aki a kölcsönt 1694. június 9-én adta. Az ún. tatár per 1705-ben kezdődött és az ősiség eltörlésével 1853-ban szűnt meg. Ez a per 148 évig tartott, mert a kölcsönért Endes György és utódai a hitelezők birtokait lekötötték.[23] Miháltz Ilonát 1703. április 10-én özvegyként említik, vagyis Intze András ekkor már nem élt.

B1. Intze János (†1703 előtt)

C1. Intze Sámuel.

B2. **Intze István** (†1715-1720) Θ **Csató Katalin**. (†1715 k.) A birtokot és a házat az egyház kobozta el Intze Istvántól, azért mert egy ünnepség után lovon addig űzte a helyi plébánost, amíg annak a „szemérem testén” olyan súlyos sérülései lettek, hogy harmadnapon belehalt. Leánya, Intze Erzsébet fiatalon árván maradt,[24] először öreg Mikes Mihály vette szárnyai alá, majd amikor ő meghalt, akkor Mikes Ferencnél lakott. Mikes Ferencné kérelmére elkobzott jószágát a kőházzal együtt, ingyen visszakapta (1715-1721 között, tehát gyermekkorában) Mártonffi György[25] erdélyi püspöktől. A periratok alapján 1715-ben Intze István még élt és az ősi házban maradt. A periratban említve vannak az 1732. július 15-én Csíkszépvízen történtek, amik a per alapját képezték: fel van sorolva Botskor Mihály és felesége, Intze Erzsébet, továbbá szülei, néhai Intze István és néhai Intze Istvánné Csató Katalin.

---

[20] MNL OL. P 875 – Botskor család. 1637-1848 pereskönyv, (541/1951.02) 222.-223.

[21] Endes Miklós i. m. 126.

[22] Endes Miklós i. m. 162.

[23] Endes Miklós i. m. 170.

[24] Botskor pereskönyv. 17.

[25] Báró Mártonffy György püspök volt 1713. február 18. – 1721. szeptember 5. Intze Erzsébet tehát az apjától elkobzott jószágot 1721. szeptember 5. előtt, valószínűleg 1720-ban, 12 éves korában kapta vissza, amikor már szülei nem éltek.

C1. **Intze Erzsébet,** (*Csíkdelne, 1708 – †Csíkdelne,1789. február 19.) fiú-leány[26], Θ **Botskor Mihály II.** (*1705 – †Csíkdelne, 1785. március 9.)

B3. Intze Gábor aki def., nem maradtak utódai.

B4. Intze Thrési (Terézia) (†1726 előtt) Θ Horváth (felcsíkszéki) György.

C1. Horváth Ágnes, (*1713 – †1791 után), Θ Zonda (golyári) György (†1791 előtt) 1791-ben Zonda György özvegye, sz. Horváth Ágnes 78 éves tanú Kézdiszéken Polyánban[27] élt, ahol a rokon Miháltz család tagjai is éltek.

B5. Intze Éva (†1715. előtt) deficiált,[28] nem maradtak utódai.

Botskor Mihály I. által 1738. május 29-én szerkesztett és 1744-ben ugyancsak májusban tűz által elégett végrendelet fennmaradt töredéke.[29] Az első oldal:

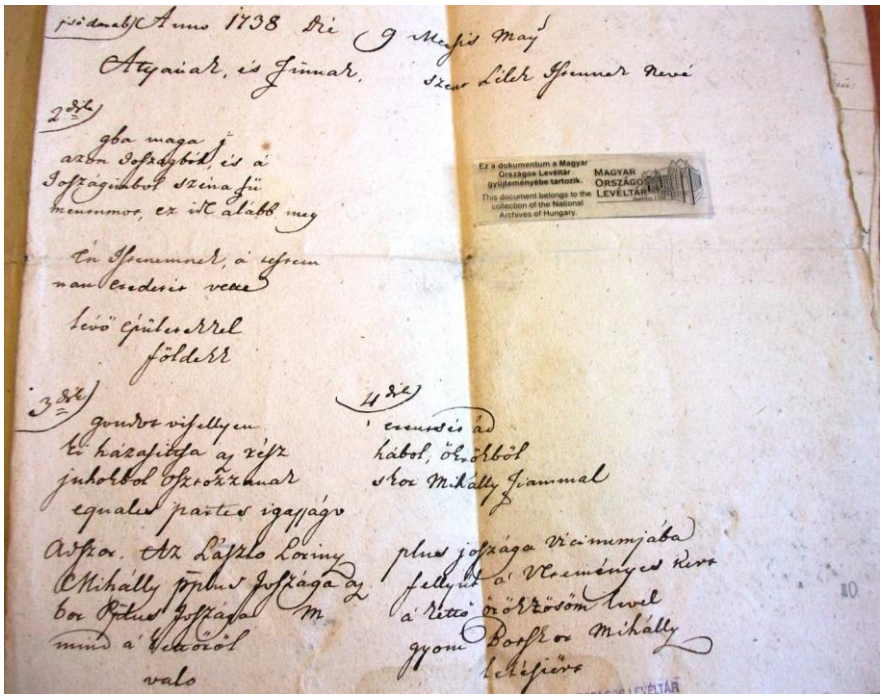
Ez a dokumentum a Magyar Országos Levéltár gyűjteményébe tartozik.
This document belongs to the collection of the National Archives of Hungary.
MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

[26] „A törvények viszonylag pontosan szabályozták az utódok öröklési rendjét: az 1555-ben összeírt törvények alapjában véve az 1451-es, Marosvásárhelyen elfogadott szabályozást részletezik: a földet a fiú örökli, de köteles a leánytestvért „a maga székének törvénye szerint" kiházasítani. Abban a családban, amelyben fiú örökös nem volt, a „leány ollyan örökös az attya örökségében, mint a fiú" (ti. a maga családjában). Ez pedig nyilvánvalóan a fiú-leány intézmény törvényességére és akadálytalan működésére mutat." Egyed Ákos: A székely örökség és jelentősége a székelyek történelmében. Korunk. 2007. Július.

http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=2007&honap=7&cikk=8609 (Letöltés dátuma 2015. június 18.)

[27] Kézdipolyán neve 1899 óta Kézdiszentkereszt. Kovászna megyében található.

[28] Deficiált, továbbiakban „def."

[29] MNL OL P 875 – Botskor család. 1637-1848 pereskönyv. 10-12.

Botskor Mihály II. eredeti aláírása 1732. október 30-án.

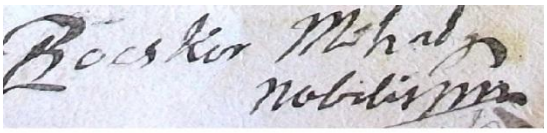

A Bíró jussra nézve. A Bíró (vacsárcsi) család családfája.

A1. **Bíró (vacsárcsi) Márton**. (*1630 k. – †1702. május 13.-1703) 1. Θ **Bott Katalin**, 2. Θ N. N.

1672-ben Bíró Márton házánál felvett jegyzőkönyv. 1688-ban Csíkmegyei nemes Bíró Márton, Szabó (csíkdelnei) Miklós, Csató Márton és fiai, Csató János és Csató István, Pap Miklós, Sándor István, néhai Darabos György, Geréb (ilyefalvi) János, Csató Márton és fiai adóssági, zálogleveleI. Egy tanúvallomás szerint 1703-ban Bíró Márton halála után szállott leányaira a Bíró juss. 1702. május 13. Vacsárcsi (Vacsárcsi falu Hargita megyében.): Nobiles: Bíró Márton.

B1. Bíró Anna, Θ Elekes (gyergyóújfalui) János.

C1. Elekes Ferencz

B2. Bíró Elek.

B3. Bíró János.

B4. **Bíró Erzsébet** Θ **Csató János**. 1728. július 17. Fekete Gergely oláh ember megölte Zabolai Miklós, Mihály nevű jobbágyát. Fekete Gergelyt Csató János mentette meg a súlyosabb büntetéstől.

C1. Csató Zsigmond, (*1700-†1752.) Θ Gáborfi Anna (†1760. után). Csató Zsigmondnak nem lévén utódai mindent testvére Csató Katalin, Intze Istvánné leánya Intze Erzsébet örökölt.

C2. **Csató Katalin**, (†1715 k.) Θ **Intze (csíkdelnei) István**.

D1. **Intze (csíkdelnei) Erzsébet**, Θ **Botskor Mihály II**. (*1705- †Csíkdelne, 1785. március 9.)

B5. Bíró Zsuzsanna, 1. Θ nemes Czikó (mindszenti) János, 2. Θ Nemes László Désen.

B6. Bíró Krisztina, 1. Θ Töltséres Ferenc, (első férjéhez 18 éves korában ment hozzá, apja ezután meghalt), 2. Θ Sánta Kelemen, deák.

A Csató jussra nézve. A Csató (csíkdelnei) család családfája.

„1604-ban Sz. Imréről Botskor János hadnagyságából lustrál Csató András. 1619-ben lustrálnak Csatószegről Csató Márton, Csató János és Csató Máté 1643-ban lustráltak Delnéről. Csató Jánosnak fiai: Csató Mihály, Csató György, Csató István, Csató Márton, akik I. Leopold királytól 1659-ki augusztus 23-án kelt czimeres nemesitő levelet nyernek, mely Magyarországban Bars vármegyében kihirdettetett. A csíkdelnei Csatók 1659-ben nyert címere ez: a paizs kék mezejében kék mezőben

hármas dombon vörösbe öltözött kar, nyillal átütve, és egy fehér-piros zászlót lengetve. A paizs fölötti sisak koronáján ugyanazon ábra van. Foszladék jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös.” [30] [31] [32]

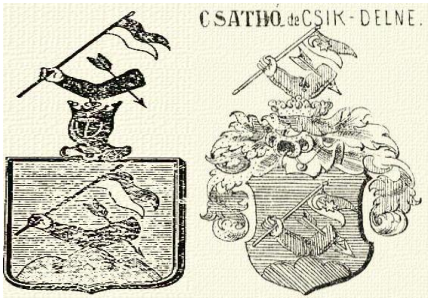

A1. **Csató Márton.** 3 gyermeke (1700. március 16-án) Nagy Iván szerint, „Csató Márton apja Csató János. 1643-ban Delnén lustrál. Csató Márton 1659-ben czimert kap I. Leopold királytól. Csató Márton és fiai János és István vagyoni ügyei, perei 1685-1760.”

B1. Csató Fruzsina, Furus (*1644-†1711.) Θ Zöld András. (*1650-†1710.) Apja Zöld Mihály (*1615-1620 k.-†1681-1702) akinek 4 fia Zöld István, Zöld János (*1695-†1770), Zöld Tamás és Zöld András, (1681-ben falusbíró) akik 1702-ben mint „osztozó atyafiak” a vagyonon osztoztak. Zöld Mihály apja Zöld Márton (*1590 k.-†1643 után). A Zöld (madéfalvi) család lófő família volt. Endes Miklós szerint 1742-ben „hadi érdemeik” elismeréseképpen kaptak Mária Teréziától nemeslevelet.

C1. Zöld Péter (†1730 előtt) Θ Jártó Erzsébet (†1730 után).

D1. Zöld János I. (*1695 k. -†1770 k.) Θ Olti (madéfalvi) Katalin (*1703) Θ 1721. július 6. Olti Katalin, apja Olti Péter.

E1. Zöld János II. 1788. február 15., Zöld János, Botskor János és Csató Antal közötti osztályos egyesség.

E2. Zöld András.

E3. Zöld Péter székely missziós pap (*Csíkmadéfalva, 1727. szeptember 21.- †Csíkszentimre, 1795. június 25.)[33] az 1762-64-es székelyföldi események (a madéfalvi vérengzés) egyik főszereplője.

B2. **Csató János** (†1746 előtt). Említve 1694, 1700, 1702.[34] Θ **Bíró Erzsébet.** 1699. március

---

[30] Nagy Iván: Magyarország családai. III kötet. 117-118. Csathó (csíkdelnei) család alapján a fontosabb kiegészítések, amik összhangban vannak, illetve kiegészítik a Bocskor Lóránt által összegyűjtött periratokat.

[31] Kempelen Béla III. kötet: Csató (csikdelnei)

[32] Siebm. 107., erd. 263.

[33] Ld.: https://hu.wikipedia.org/wiki/ Zöld_Péter (Letöltés dátuma 2015. június 18.)

[34] Endes Miklós i. m: 520-540. II. Függelék. Regestrum sedis Siculicalis Csík Superioris. 1702. 1702-ben Csík megyében összeírt szabad székelyek jegyzéke. Delne. Nobiles: Gabriel Incze (Intze Gábor), Joannes Csató (Csató János), Michael Botskor (Botskor Mihály I.), Stephanus Csató (Csató István).

28. Csató János és neje, Bíró Erzsébet beleegyezését adja György Mihály és Mihály Erzsébet jobbágyai felszabadításába. 1700. április 22. Csató Márton halála után osztozkodtak fiai: János, István és leánya Furus. 1734. június 12. Csató János, Csató Zsigmond és Intze Gábor közötti megegyezés, zálogbirtok tisztázása.

C1. Csató Zsigmond, (*1700-†1752. április 5.) Θ 1732 Gáborfi Anna (†1760 után).

1752. özvegy Csató Zsigmondné Gáborfi Anna követeli, hogy Botskor Mihályné II. Intze Erzsébet fizesse ki a kárát.

C2. **Csató Katalin** Θ **Intze (csíkdelnei) István**.

D1. **Intze Erzsébet** Θ **Botskor Mihály II.** Csíkdelnén Intze Erzsébet Csató Zsigmond udvari consiliarius (tanácsos) összes vagyonát örökölte, de többek között e miatt volt a hosszas pereskedés.

B3. Csató István.

Csató Zsigmond saját kezűleg írt és aláírt nyilatkozatában utasítást ad Botskor Mihályné sz. Intze Erzsébetnek (akinek édesanyja Csató Katalin, Csató Zsigmond húga) a jövőben lefolytatandó peres és peren kívüli ügyeinek vitelére. 1733. július 19.[35]

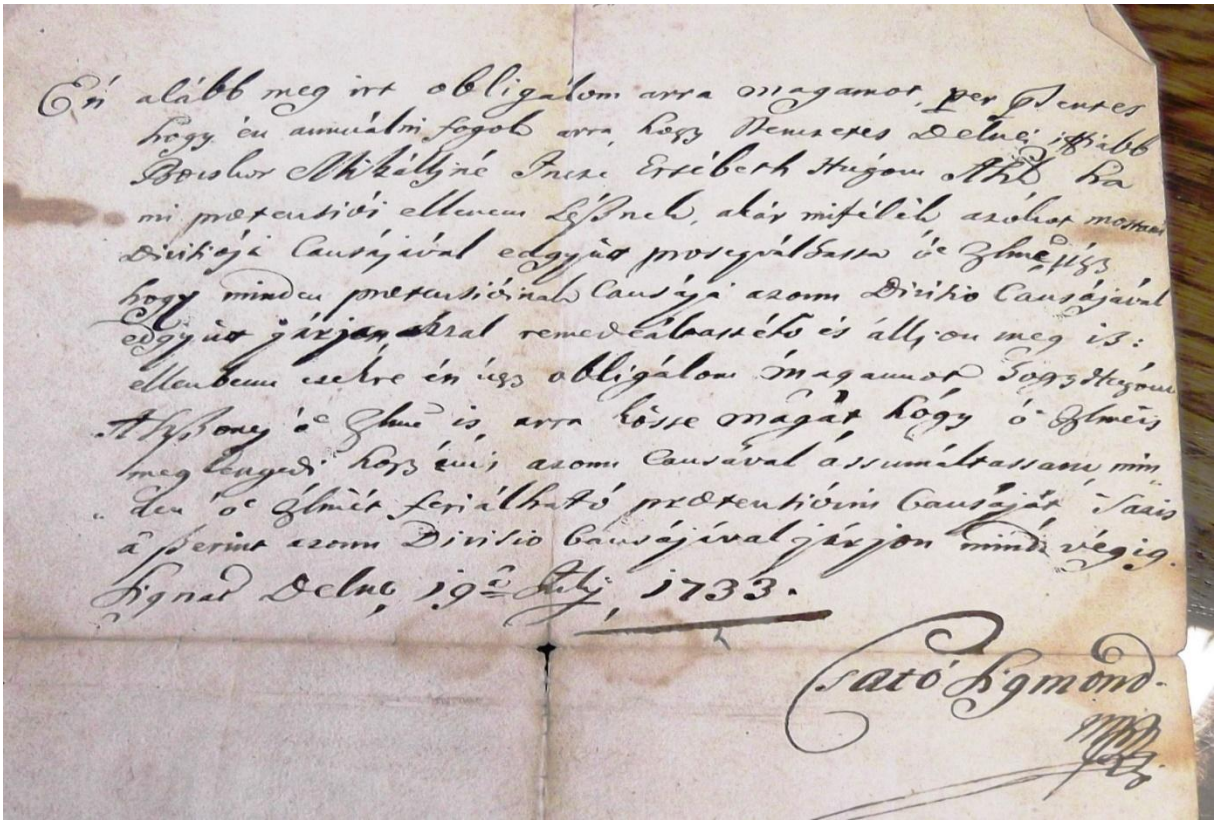

Én alább meg írt obligálom arra magamat, per Generes hogy én annálinkább fogok arra hogy Generes Deliri jobbágyi Botskor Mihályné Intze Erzsébet Asszonyom Mihályt ha mi pretensiói ellenem lesznek, akár mifélék azokhoz magam Dirihoja Causájával egyjütt procedáltassa és Elmélje hogy minden pretensiónak Causája azom Dirikio Causájával egyjütt járjon által remedeiálassék és állyon meg is: ellenben ezekre én igy obligálom magamat hogy Asszonyom Mihályné is arra kösse magát hogy ő Elmélje meg engedi hogy énis azom Causával assumáltassam mindőn Generes Elmélt feriálható pretensióimi Causáját saját személyem azom Dirikio Causájával járjon minden végig. Signat Deliri 19 Julij 1733.

Csató Zsigmond

[35] MNL OL P 875 – Botskor család. 1637-1848 pereskönyv. 167-168.

A Miklós (csíkszépvízi) család felmenő ágbeli leszármazása. A Gurzó (csíkszentmiklósi) és a Sajgó (csíkszenttamási) család.

A1. **Kelemen Bálint.** (Lehet, hogy nagyernyei vagy madéfalvi vagy alsócsernátoni)

B1. **Kelemen Mihály.**

C1. **Kelemen Erzsébet** Θ **Intze Balázs.**

D1. **Intze (Intzeh) Borbála** Θ **Gurzó János**.

E1. **Gurzó Mátyás** Θ **Sajgó N**.

F1. Gurzó Judit Θ Boros György.

G1. Boros Anna Θ Sándor Mihály.

H1. Sándor László.

F2. **Gurzó Anna** Θ **Miklós (csíkszépvízi) Balázs** (1689 Csíkszentmiklós, megyebíró, 1681 majd 1687-1702 asszesszor)

G1. **Miklós Anna** Θ **Botskor Mihály I**. (*1663- †1740)

H1. Botskor Sámuel.

H2. Botskor István.

H3. **Botskor Mihály II**. (*1705 – †Csíkdelne, 1785. március 9.)

H4. Botskor Anna Θ Bíró János.

I1. Bíró Krisztina.

E2. Gurzó István.

A Siebmacher's Wappenbuch alapján a Sajgó I. család címere:

A1. Sajgó (szenttamási) Márton.

B1. **Sajgó (Saigo, Saygo) Ferencz I.** 1635-ben Csíkszenttamáson (Hargita megyében) élt, 1635. november 4-én jelentést küld Csíkszék főtisztjeinek, s ez az első okirat, amelyben a csíki derékszék előfordul.

C1. **Sajgó N.** Θ **Gurzó Mátyás.**

D1. **Gurzó Anna** Θ **Miklós (csíkszépvízi) Balázs.**

E1. **Miklós Anna** Θ **Botskor Mihály I**. (*1663- †1740.)

D2. Gurzó Judit Θ Boros György.

D3. Gurzó István.

E1. Gurzó N. Θ Boros György.

E2. Boros N. Θ Sándor Mihály.

H1. Sándor László.

B2. Sajgó János I.

C1. Sajgó János II.

C2. Sajgó Ferencz.

D1. Sajgó Gáspár.

D2. Sajgó István.

D3. Sajgó III János.

D4. Sajgó Imre.

A Miháltz (altórjai és gelenczei, pollyjáni, ma kézdiszentkereszti) család családfája.

Miháltz vagy régebben Mihacz, Michatz, Mihalch de Doboly, alsótorjai Mehych, Mykacz de Thorya, Myhalcz (altórjai és gelenczei, pollyjáni, ma kézdiszentkereszti) családfa. Források: Nagy Iván. VII. kötet. 468. Miháltz család. (gelenczei.) Sándor Imre: A Gelenczei Mihálcz család,[36] továbbá lustrák). Siebmacher's Wappenbuch: a Miháltz v. Gelencze család címere:

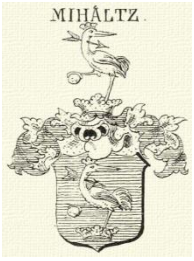

A Miháltz családfa. (Botskor Lóránt. MOL. P 875.)

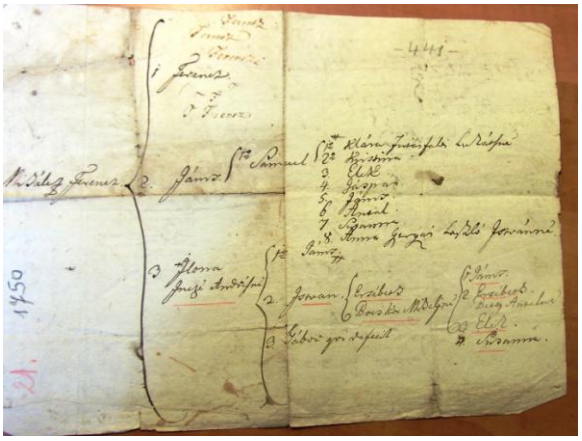

[36] Ld.: Sándor Imre: A Gelenczei Mihálcz család (czímerrajzzal). Genealógiai Füzetek 1 (1903). 4–8. tanulmánya alapján a Mihálcz családfa, kapcsolata az Apor családdal és a Kézdi-Polyáni ág. A Mihálcz család bölcsője Gelencze, honnan Aldobollyra, Alsó-Torjára, Mihálczfalvára, Dálnokra, Ilyefalvára, Pávára és Kézdi-Polyánba származott. A családfa forrásai Halmágyi István feljegyzései, Mike Sándor adatgyűjteménye, a lustrák és okiratok.

A1. **Mihältz Ferencz I.** (*1605-1610 k.-†1666 után) Kézdi-Polyánban (Kézdiszentkereszten) élt.

Apafi Mihály Mihálcz (polyáni) Ferenczet egyik biztosul nevezi ki a háromszéki Kálnok falusi reformátusok és unitáriusok számbavételére, s a vitás templomnak a többségben lévő felekezet számára átadására. Kelt Balásfalván 1666. április 14.[37] (Apja Mihältz Gábor vagy András. Mihältz Gábor szerepel az 1614-es lustrában, Gelenczében lakott, Kászonba házasodott.)

B1. Mihältz Ferencz II.

C1. Mihältz József. def.

C2. Mihältz Anna.

D1. Mihältz Krisztina Θ Galló Imre.

C3. Mihältz Julianna Θ László Pál. Csíkszentimre.

D1. László Zsigmond Θ Bors Barbara.

D2. László József.

D3. László N.

D4. László Zsuzsa.

D5. László Sára.

D6. László Barbara.

D7. László Erzsébet Θ Gelenczy Miklós.

B2. Mihältz János.

C1. Mihältz Sámuel.

D1. Mihältz Klára Θ Futásfalvi Lukáts.

D2. Mihältz Krisztina.

D3. Mihältz Elek.

D4. Mihältz Gáspár.

D5. Mihältz János.

D6. Mihältz Antal.

D7. Mihältz Zsuzsanna.

D8. Mihältz Anna Θ László (gyergyói) István.

B3. **Mihältz Ilona** (*1630-1636 k. – †1703. április 10. után) Θ **Intze András** (*1626 – †1678-1703)

C1. Intze János (†1703 előtt)

D1. Intze Sámuel.

C2. **Intze István** Θ **Csató Katalin.**

D1. **Intze Erzsébet** (*1708- Csíkdelne, †1789. február 19.) Θ Csíkdelne, 1733 **Botskor Mihály II**. (*1705 – †Csíkdelne, 1785. március 9.)

E1. Botskor János.

E2. Botskor Erzsébet Θ Betegh (csíktusnádi) Antal.

E3. **Botskor Elek** Θ **Pekri (petrovinai) Mária Anna.**

[37] Szádeczky Lajos: SzOklTár. VI. kötet. 309.

F1. **Botskor Imre** Θ **Bács Anna**.

E4. Botskor Zsuzsanna.

C3. Intze Gábor def.

C4. Intze Terézia Θ Horváth (felcsíkszéki) György.

D1. Horváth Ágnes (*1719 – †1797 után) Θ Zonda (golyári) György (†1797 előtt)

D2. Horváth Anna.

D3. Horváth Júlia.

D4. Horváth Éva.

C5. Intze Éva (†1715 előtt) def.

Botskor Lóránt: a Botskor családfa.

Bochkor Márton de Csík-Szent-Márton[38] (*1535-1540 – †1602 előtt). A székelyek lázadása miatt 1562-ben a lófők is nyomorba jutottak, birtokaikat elkobozták, ezért a székely lófő családok 1569-1570-ben donációt kértek a fejedelemtől és ezzel lemondtak ősi kiváltságaikról. Bochkor Márton 1569-ben mint lófő lustrált, közszereplése nem ismert, de kellett valami szerepének lennie, mert Gyulafehérvárott 1570 márciusában nova donációt (új adományt) nyert II. János (János Zsigmond) fejedelemtől Csíkszentmártonban (Hargita megyében) és Csíkszentgyörgyön (Hargita megyében), amelyeket ő és elődei korábban békésen birtokoltak. A Botskor Lóránt által összeállított családfa (1958) alapján mindegyik Botskor ősapja Botskor Márton volt, akinek 2 fia ismert, Bálint és Péter.

A1. Bálint (*1565-†1619. után) 1599. május 31-én nova donációt nyert Báthory András fejedelemtől (1599. március 29 – 1599. november 3.) Csíkszentmártonban saját birtokára és kúriájára (nemesi udvarházára) és Csekefalván (Hargita megyében), továbbá Csíkszentgyörgyön lévő birtokára, valamint jobbágysessiójára (jobbágytelkére) Szentgyörgyfalván. (Elpusztult későközépkori falu, ma Sepsiszentgyörgy) 1602 és 1614. lustrál. 1619. július 13. Zent Márton Primipili: Botskor Bálint[39] primor.

B1. Ferencz (*1600-1610 k.).

C1. János. (*1650-1655 k. – †1737 k.) Θ Szabó (csíkszentmártoni) Ilona, aki Szabó György és Pál Tamás Anna leánya. 1685-ben és 1702-ben mint primor csíkiként lustrál. 1708-ban alcsíki alkirálybíró, először kuruc, majd labanc kapitány. 1716. február 11-én négy székely székben deputáns sedis (úriszék küldötte). Csíkiként szerepelt a parajdi sóbányák ügyében. 1734. augusztus 20-án

[38] Bochkor Márton testvére Bochkor Kelemen (1569-ben lófő Tusnádszeretszegen) 1701. ápril. 7. Tusnád: nemesség N. Bocskor Kelemen. Leszármazottait nem ismerjük.

[39] Székely Oklevéltár (továbbiakban: Sz. O.) IV. Demény Lajos. Székely népesség-összeírások. 1575-1627. 653.

Csíkszentgyörgyről gr. Teleki Sándornak levelet írt, melyben beszámolt a moldvai helyzetről. 1736-ban nevével még találkozunk, a főkormányszékhez panaszt tesz, mert 30 darab juhát és egy darab lovát Moldvába elhajtották. A csíkbánkfalvi ág megalapítója.

D1. József.

D2. Tamás.

E1. Antal.

E2. György.

E3. Elek, pap.

E4. Ferencz.

E5. József.

D3. Mátyás.

D4. Anna. Θ Kováts (csíkbánkfalvi) Tamás. Csíkbánkfalvi ág.

E1. Kováts Tamás.

E2. Kováts József jezsuita.

E3. Kováts Pál.

E4. Kováts Ilona Θ Biró (vacsárcsi) Antal. Részben Botskor (csíkbánkfalvi) János kapitány érdemei miatt a csíkbánfalvi Kováts fiúk 1750. október 26-án nemeslevelet kaptak.

B2. Péter (*1605-1610). 1643. lustrál.

C1. Mihály (1643)

D1. Péter (1702) (csíkszentmártoni ág)

E1. József.

F1. Ádám. (†1760. október 15.) (1750. 1754.) Θ Péter Ilona.

G1. Péter (*1735. július 27.) Θ Vitos Sára.

H1. Ádám. (*1775. február 26.) Θ Czikó Cecil.

I1. Lázár. (*1808. december 8.) Θ Szőke Borbála.

J1. Lázár ifj. (*1831. december 7. – †1909. január 28.) Θ 1862. szeptember 23. Pesando Karolina (*1842. február 27 – †1914. július 17.)

K1. Oszkár (*1863. szeptember 1. – †1909. október 18.) ügyvéd, Háromszék vármegye főjegyzője Θ Kolozsvár 1898. Intze (lisznyói) Ilona (*1860. szeptember 15. – †1938. február 20.)

L1. Jenő (*1899. július 13. – †1956. november 14.), tüzér alezredes. 1. Θ Lakatos (csíkszentsimoni) Margit. 2. Θ Bükkös Erzsébet,(*1908. november 7.)

K2. Károly (*1865. január 26.) műszaki főtanácsos, Budapest.

K3. Gergely (*1866. december 8. – †1931) Θ Szentkovits Irma. Honvéd őrnagy, a közös hadapródiskola elvégzése után Ungvárott szolgált, majd átlépett a honvédséghez. Utóbb Erzsébetvároson és Nagyszebenben szolgált, 1913-ban betegsége miatt mint őrnagy kénytelen volt nyugdíjazását kérni, Erzsébetvároson halt meg. Igen képzett, jó megjelenésű tiszt volt.

K4. Cecília Borbála (*1868. november 6. – †1909 után) Θ Bucz János (†1909 előtt). Románia.

J2. Adolf (*1834. február 1.)

J3. Gergely (*1840 – †1873) minorita.[40]

J4. Sándor (*1842. március 5.)

J5. Samu (*1844. augusztus 27.) Moldva.

J6. Antal

G2. József (*1743. február 15.)

H1. Mátyás.

I1. Anna (*1805. július 25.) Θ Gondos István.

H2. Mihály. (*1770)

I1. Ignácz (*1808. december 10.)

J1. Ferencz.

K1. Sándor (*1827. augusztus 17.)

K2. Mihály (*1841. szeptember 10.)

K3. Gábor (*1856. május 21.)

I2. István (*1818. január 7.)

J1. Dénes.

H3. Ferencz.

H4. István.

I1. Éva (*1804. december 24.) Θ Veress (szentsimoni) József.

I2. Márta (*1812. május 15.) Θ Komesai János.

I3. Kata (*1814. november 11.) Θ Péter Ferencz.

I4. Borbála (*1817. január 19.) 1. Θ János Ferencz. 2. Θ Botskor Dávid.

[40] Minoriták a Szent Ferenc-rend egyik ága.

J1. István (*1853. november 1.)

G3. István (*1744. május 18.)

G4. László.

G5. Mátyás.

G6. András.

D2. Tamás (1702. primor)

E1. Sándor. 1750. 1754. Θ Kováts Sára.

F1. Ferencz.

F2. József.

F3. Tamás.

G1. Mária.

G2. Klára.

G3. Róza.

F4. István.

E2. Benedek. (†1750 előtt, felesége †1750 után).

F1. András.

G1. Péter.

H1. István. Cserefalva.

G2. Antal.

H1. Ignácz. (*1800. december 10.)

H2. József.

I1. Klára Θ Szabó Ferencz.

I2. Mihály (*1846 – †Marosvásárhely, 1913. november 12.[41]) curiai bíró, erd. róm. kath. státus igazgató tanácsosa, a Lipót rend lovagja. 1. Θ Sánta Karolin. 2. Θ Szentmiklósy (szőkefalvi) Teréz. (*1847 – †1944. február 18.[42])

J1. Mihály dr. (*1877 – †1920.) egyetemi tanár, Kolozsvár. (anyja: Sánta Karolin)

J2. Adrien (*1880. október 6.) Θ dr. Ferenc (körösi és

[41] Forrás: Halotti értesítő. Csíkszentmártoni Bochkor Mihály ….1913 november hó 12-én hajnalban, életének 67-ik évében rövid szenvedés után meghalt. 43 évig dolgozott a magyar igazságügyért. Marosvásárhely, 1913 november hó 12-én. Gyászolják Özvegy Bochkor Mihályné, született Szent- miklósy Teréz neje, Dr. Bochkor Mihály, Bochkor Adrienne (Dr. Ferencz-Mihály Zsigmondné) Bochkor Gabriella (Eperjesy Istvánné), Bochkor Etelka (Sárkány Balázsné) gyermekei, Ferencz-Mihály Juditka, Ferencz-Mihály Adika, Ferencz-Mihály Évike, Eperjesy Gábriella, Sárkány Aranka, Sárkány Fábián unokái, Szentmiklósy Jenő, Szentmiklósy Julia (Ágotha Elekné) sógora és sógornője, Szentmiklósy Teréz testvérei, Bochkor Marcella (Bardócz Ignácné) testvére.

[42] Forrás: Halotti értesítő. Csíkszentmártoni özvegy Bochkor Mihályné, szőkefalvi Szentmiklósy Terézia, nyugdíjas curiai bíró özvegye 1944. február hó 18-án d. e. 10 órakor, életének 97-ik, özvegységének 39-ik évében elhunyt. Gyászolják: gyermekei: Kőrösi és barátosi özvegy Dr. Ferencz Mihály Zsigmondné, ilencfalvi Sárkány Balázsné, csíkszentmártoni Bochkor Adrienne, csíkszentmártoni Bochkor Etelka.

barátosi) Mihály Zsigmond (*1877 – †1931), ügyvéd Marosvásárhelyt. (anyja: Szentmiklósy Teréz)

K1. Ferencz Judit (*1903) Θ Dr. Koleszár László.

K2. Ferencz Adrien (Adika) (*1904)

Θ Dr. Dózsa Ferencz.

K3. Ferencz Éva (*1910) Θ Gr. Bethlen Gábor.

L1. Gr. Bethlen Anikó.

L2. Gr. Bethlen Ágnes.

L3. Gr. Bethlen Éva.

J3. Etelka (*1883 – †1944 után) (anyja: Szentmiklósy Teréz) Θ dr. Sárkány Balázs táblaelnök, Budapest.

K1. Sárkány Aranka (*1904) Θ Antal Dezső.

K2. Sárkány Fábián (*1906) Θ Hetter Eta.

J4. Gabriella (*1882 – †1918.) (anyja: Szentmiklósy Teréz)

Θ 1903. április 20. dr. Eperjessy István főszolgabíró.

K1. Eperjesy Gábriella.

I3. Brigitta.

I4. Amália Θ Dózsa Tivadar.

I5. Marcella 1. Θ Keresztes Félix. 2. Θ Bardócz Ignác.

H3. Samu (*1802)

H4. Gábor.

G3. Mihály.

F2. Ferencz.

G1. József.

H1. Ferencz.

I1. Károly. (*1822. október 1.) Θ Ambrus Tera.

J1. Károly (szentmártoni) (*Csíksomlyó, 1847. december 8. – †Budapest, 1918. május 8.) Θ Kanócz (ivanóczi) Irma (*1858. június 16. – †1942. július 7.) A jog és államtudományok doktora. A budapesti egyetem tanára. Középiskoláit szülővárosában és Kolozsvárott végezte. Kolozsvárott, Budapesten, Győrött és ismét Budapesten 14 évig szolgált. 1881-ben a csíkmegyei csíkszentmártoni körzetben országgyűlési képviselőnek választották, az állami szolgálatot mint miniszteri számtanár elhagyta. Időközben jogi tanulmányait a budapesti egyetemen elvégezte és a szigorlatokat is letette, mire 1877-ben az államszámviteltanból egyetemi magántanári képesítést szerzett. 1881 óta mint rendkívüli tanár, majd 1886-tól nyilvános rendes tanár működik az egyetemen.

1908-ban mint a községi és közigazgatási tanfolyamnak megbízott igazgatóját, munkásságának elismeréséül a király udvari tanácsosi címmel tüntette ki. Közigazgatási és politikai cikkekkel az időszaki sajtónak volt a munkatársa. Munkái: Magyar államszámviteltan (Bp. 1883). Az államgazdasági számtartás (Budapest. 1895.) Államgazdasági számtartástan. (Bp. 1902. Átdolgozott kiadás 1906.).

K1. Irma (*1879. augusztus 10.) Θ 1902. október 4. dr. Fodor (csík-csekefalvi) Antal (*1872. augusztus 30. – †1943. január 31.) bp-i közjegyző.

L1. Fodor Pál Θ Annamarie von Dobschütz.

L2. Fodor Elek.

K2. Károly (*1881 – †1886. augusztus 11.)

K3. Teréz. (*1886. október 28. – †1956) Θ Gordon Róbert (*1877. június 4. – †1928. szeptember 8.).Θ 1906. június 12.

L1. Gordon Liane Θ Dr. Tóth László.

M1. Tóth Ágnes.

M2. Tóth Eszter.

M3. Tóth Csanád.

L2. Gordon Evelyne Θ Dr. Kultsár István.

L3. Gordon Eszter Θ ifj. Koós (békei) Ödön.

K4. Viola (*1888. július 9.) Θ 1914. május 23. Hollerung Gábor I. (*1876. szeptember 17.) Mérnök.

L1. Hollerung Piroska Θ Márkus (jolsvai) Pál.

L2. Hollerung Gábor II.

K5. Piroska (*1876. szeptember 17.) Θ 1928. március 31. dr. Mártonffy Marcell (*Kassa, 1875. november 28. – †Bp., 1943. július 15. Kerepesi temető) egyetemi tanár. Mártonffy Marcell apja: Mártonffy Márton (*Szilágyrécse, 1848. március 15. – †Bp., 1917. május 12. Kerepesi úti temető) Jogász, egyetemi tanár. Rövid ideig a bíróságnál teljesített szolgálatot, 1901-től az igazságügy-minisztériumban dolgozott. 1904-től a nagyváradi jogakadémián tanár (kereskedelmi jog, váltójog), 1914-től debreceni egyetemi tanár. 1923 után egy ideig Debrecenben folytatott ügyvédi gyakorlatot. Részletes tárgymutatót készített a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetéhez (Bp.,

1902). – Fő művei: A kereskedelmi cégek átruházása (Bp., 1906); A kereskedelmi ügyletek teljesítése (Bp., 1906); A saját részvények megszerzése (Bp., 1914); A postautalványi szerződés jogi természete (Bp., 1942). 1906-ban Heller Farkas nagyváradi tanszékvezetői pályázatát támogatta, de Heller az állást nem nyerte el. Ld.: Dr. Sipos Béla: Heller Farkas. Akadémiai Kiadó. 1990. 32-33.

K6. Elek (*1883 – †1941. november 21.) ügyvéd.

L1. Károly.

I2. Ferencz ifj.

J1. Lajos.

J2. Gyula.

J3. Domokos.

H2. Ignácz (*1742) Gyulafehérvár.

I1. Gábor.

G2. János.

H1. Benedek.

I1. Ágoston (*1826)

I2. Péter (*1841. október 25.)

I3. Ágnes.

I4. Zsuzsa.

G3. Ferenc ifj.

H1. Lajos (*1802. május 20.) pap.

H2. Mária (*1804. május 10.)

A2. **Botskor Péter,** (továbbá Gergely és Mihály, valószínűleg Péter testvérei a családfarajzon nem szerepelnek) 1602-ben Csíkkozmáson lakik. 1619. július 14-én pedig Kászon-Felsőfaluban (1750 után Kászonfeltíz, Feltíz) él. Egész Csík-, Gyergyó- és Kászonszékek 1619 esztendőbéli universalis conscriptioja[43]. Kazon Felseofalu[44]. Darabantok: Botskor Péter (2 tehene, 7 ökre illetve bikája, 3 disznaja volt) Nem tudni, hogy több Péter élt-e egy időben vagy sem.

B1. **Botskor András.** (*1600 k. – †1672. október 13.-1673) Csíkszentmárton. 1619. július 13. lófők: Botskor András és Botskor Pál, aki a családfarajzon nem szerepel. 1626-28-ig alcsíki alkirálybíró. 1661. június 3. nova donációt nyer. Lustrál 1643-ban lófőként, 1658-ban primorként. 1672-ben még élt, öregember volt. Fia, Mihály 1663-ban született, 63 éves korában. Botskor András alcsíki alkirálybíró 1616-ban Szeretszegen lakik. Benkő Ká-

[43] Conscriptio: vagyoni összeírás.

[44] SZ. O. i. m. IV kötet. 636-637.

roly írónak 1853-ban kiadott munkája szerint Botskor András szeretszegi házának alapja, több pincehellyel az 1853-as években még látható volt, erre Orbán Balázs is utal a Székelyföld leírása c. munkájában. Tusnád egyetlen nagy utcából áll, három szegre van osztva, keleti Szeretszeg, közép Sántaszeg, nyugati Alszeg, utóbbi Tusnád, ma Szeretszeg. Szeretszeg-puszta Tusnád és Lázárfalva között fekszik. Botskor Andrásnak Szentmártonban és Kozmáson is birtoka volt, mert fiai ott laktak, de Szeretszegen lakott.

C1. János. Csíkszentmárton. Futár 1657. 1661. június 3. nova donáció. II. Rákóczi György fejedelem alatt (erdélyi fejedelem 1648 és 1660 között, megszakításokkal) Moldvában, Lengyelországban harcolt, 1657-ben tatár fogságba került, majd Kemény János fejedelem (1661-ben) alatt is szolgált.

D1. János.

E1. Lőrincz. 1702. 1754.

F1. András.

G1. Katalin.

F2. János.

F3. Mihály (*1722. szeptember 25. – †1792) főesperes, kanonok Székelyudvarhelyen.

C2. Balázs. (1685-ben Csíkszentléleken, 1643-ban Kászon Felsőfaluban élt) 1643-1685 csíki iskolamester (1671. 1681. Csíkszentléleki ág.)

D1. András.

D2. Mihály. 1702.

E1. János I. (*1700 k. – †1767-1772 k.) Botskor Jánosról viszonylag kevés adatunk van. Litteratus családból származott. A 18. század legelején feltehetően Csíksomlyón diákoskodott, ahol a retorikai és poétikai osztályban tanulhatott. Az 1710-es végén és az 1720-as évek elején minden bizonnyal a csíksomlyói ferences gimnázium diákja volt. Az első biztos adatunk róla 1726-ból való. Endes Miklós kutatásai szerint sokáig viselt közhivatalt, 1729-ben, majd 1740-ben és 1742-ben, egészen 1763-ig asszesszorként (ülnökként) tevékenykedett. 1755-ben főmegyebíró volt, s Zöld Péter szentléleki plébános kezdeményezésére helyettesével, Basa Mihállyal a paplak templom felőli kijáratához feliratos „galambbúgos kaput” állíttattak, amelyet sajnos 1897-ben a tízesbeliek lebontottak. Családja közel állt a ferencesekhez és a somlyói kolostorhoz. Mint litteratus ember, Botskor János 1756-ban elkészítette a család leszármazási táblázatát, ebből tudjuk, hogy számos gyermeke volt. Botskor János 1751-től kezdődően több évig a somlyói ferences iskola gondnoka, 1765-ben még a csíki nemesek listáján szerepel Szentléleken.

F1. Ádám.

F2. Ferenc. Botskor Ádám néven (*1737 – †1813) ferences lett, Csíksomlyón is működött, tanított, könyvgyűjtőként és egy egyházi vitairat szerzőjeként maradt fenn a neve.

F3. János II.

G1. Ferenc.

G2. Elek.

F4. Kata.

F5. Anna.

F6. Zsuzsa.

F7. Krisztina.

E2. Tamás Pál (*Csíkszentlélek, 1721. június 2. – †Dés, 1780. június 2.) Ferences rendfőnök. Felszentelték 1744. április 4-én. Két ízben volt rendi tanácsos, 1762-1765 és 1771-1774 között, 1774-1780 között tartományi őr. 1777-től 1780-ig rendfőnök. Volt teológiai tanár. Háromszor volt csíksomlyói házfőnök. 1758-ban Moldva felől nagyobb tatár sereg készült Csíkba betörni, s a megrémült nép részint az erdőkbe menekült, részint Csíksomlyóba ment, hol Botskor Pál házfőnök vezetése alatt erélyes védelemre készült, részint Haller Pál vezetése alatt, a fenyegetett szorosok védelmére sietett. Botskor Pál lelkes szavakkal bátorságra és kitartásra buzdította a kis védősereget, aminek következtében a tatárokat a határon túl kergették. Nyirő József: „Madéfalvi veszedelem” c. regényének egyik szereplője.

D3. Mátyás.

E1. Gergely.

E2. Tamás.

C3. **Mihály I.** (*Csíkszentmárton, 1663 – †Csíkdelne, 1740) Θ **Miklós (csíkszépvízi) Anna, Miklós Balázs** és **Gurzó Anna** csíkszépvízi lakosok fiú-leánya. A Csíkdelnei ág feje. 1685., 1702. primor, 1733. asszesszor. 1685. december 26-án és 1702-ben mint primor Delnén lustrál. **Botskor Mihály I-nek**, aki Várdotfalván az 1685. évi december hó 26. napján kelt csíkszéki rendi jegyzőkönyvbe székely primori (főnemesi) ranggal lett felvéve, Csíkdelnén birtokos volt és ezen az alapon a csíkdelnei előnevet is használni kezdte. Botskor Mihály I. 1685-ben Csíkszentmártonból Csíkdelnére, Veress Imre Deák jószágába szállt. 1800-ban felvett tanúvallomás szerint Csíkdelnén, Csíkszépvízen és Csíkcsomortánban volt birtoka. Botskor Mihály I. végrendelete 1738. május 22-én kelt, vallásosságára jellemző, hogy végrendeletét „Atyának, Szentlélek Istennek nevében” szavakkal kezdi. Magas korára és súlyos betegségére utal, Csíkdelnére települését 1685-ben határozza meg, vagyonát a következőképpen hagyományozza: csíkdelnei házát és főbb ingatlanait Mihály II, a csomortáni jószágot Mihály II, Sámuel és István fiai között osztja meg, Csíkszépvízet István fiára hagyja. A levelesládát Mihály II fia örökölte, József fiáról adat nincs. Egy irat szerint Krasznára került. A leányait a fiúk kielégí-

tették, ezt igazolja 1739. június 25-én Botskor Mihály II-nek, Katalin testvére részére kiállított kiházasítási okmánya. A híres Sándor-Apor periratokban nevével még találkozunk, a közel 100 éves perben 1797. után az Apor család ügyvédje azt mondta: „A csík-szent-mihályi Sándor-család pere az altorjai b. Apor család ellen ama zálogos jószágok felett, melyeket Sándor János maga és felesége (Angyalosi Erzsébet) tatár fogságból kiszabadulása, váltságdíja fejében Apor Istvánnak 1695-98-ban zálogba vetett. Azomban az tatár éczakának idején kiütvén, mindeneket rabol, éget és pusztít és más két következett napokon újabb tatári seregek jövén bé, kik az elsőbbeket felváltották, az fel-csíki és közép-csíki nép az szent-királlyi hídig áldozattya lészen az vicekapitánya vigyázatlanságának. Az mint megjegyzették az akkori élt historicusok, legbővebben pedig közöttök Nagy-Ajtai Cserei Mihály, kinek az nagyannya is ekkor elraboltatott; sőt az felperesek levelébe is vagyon (Pag. Trausmissional. 152.) hogy Botskor Mihály attyának megírattatván Moldvából, hogy jő Csík ellen a tatár s megjelentvén Sándor Jánosnak, ő nem hitte s azt mondotta talán magának valami tisztséget vadász.” II. Rákóczy Ferencz híve. 1707-ben a labancok foglyul ejtették, kegyelemért folyamodott, de ismét kuruc lett. Botskor Mihály 1708. szeptember 4-én a moldvai Dărmăneștiben egy gyűlésen több kuruc székely bujdosóval gróf Mikes Mihály érdemeit igazoló bizonyítványt állított ki. Cserei Mihály a Csíkszékből Moldvába kibujdosott nemeseket Erdélybe visszahívja és Rabutin tábornok kegyelméről biztosítja, ha leteszik az esküt és a 100 arany forint bírságukat megfizetik. A felszólítás Rákoson kelt, 1711. március 1-én. 1720-ban és 1733-ban asszesszor, szakállas férfi volt.

D1. **Mihály II.** (*Csíkdelne, 1705 – †Csíkdelne, 1785. március 19. a Szent János templom falába, valószínűleg az Intze család kriptájába temették.) Θ 1732. január 28. **Intze (csíkdelnei) Erzsébet.** (*Csíkdelne, 1708 – †Csíkdelne, 1789. február 19.). Intze Erzsébet szülei: **Intze István** és **Csathó Katalin**. Intze Erzsébet korán árván maradt, gróf Mikes Mihály, majd Mikes Ferenc házában nevelkedett, ebben a korban szokás volt, hogy a nemes leányok főúri házban nevelkedtek. Botskor Mihály II. 1744-ben asszesszor, birtoka volt Csomortánban, Pálfalván, Delnén, Borsován, Szentmiklóson, Vacsárcsiban és Csíkszépvízen. Az összes családtagok között talán leggazdagabb volt, ez mindszenti Szabó János béresüknek 1796. évi tanúvallomására is alapítható, mely szerint 1760-ban kb. 100 köböl gabonát vetettek el, ami kb. 100 mázsának felel meg. (1 köböl=4 véka) Ismeretlen okok folytán leszármazottaik öregségükre az anyagiakkal küzdöttek. Amikor Botskor Mihály II-né 1789-ben meghalt, János és Elek fiai 1464,78 magyar arany forint adósságot örököltek, ami 25 pár ökör árának felelt meg, mert 2 db ökör akkor 26 magyar arany forintba került. Botskor Mihály I. végrendelete Csíkdelnén 1744. május 24. pünkösd első napján, amidőn Mihály II. fia Somlyón búcsún volt, kőházával együtt elégett, csak Elek (Botskor Elek, *1738. egyenes ági ős) kisfia és a cselédek voltak otthon. Az adománylevelek és más fontos okmányok elégtek, Mihály II. főleg ezt fájlalta. A felsorolt

okok miatt 1754-ben a Botskor Mihály II. és testvére István nemességigazolási pert indított s ebben az ügyben 1753-ban 37 tanút hallgattak ki, valószínű az 1754/55 évi productionális (igazoló) pert a donációs levelek elégése miatt indították. A pert a marosvásárhelyi tábla 1754-ben január 14-én báró Bánffy Farkas elnöklete alatt tárgyalás alá vette és 1754. március 8-án hozott ítéletében kimondta, hogy „a felperesek igazi, valóságos megadományozott őstől származásukat levezető nemesek." A végrendelet ép darabjai még 1944-ben Botskor Lóránt birtokában voltak, a vaspántos láda zár alatti része nem égett el. 1760. február 15-én Jenőfalván Miklós Balázsné Gurzó Anna jobbágyait Sándor László a többi örökösökkel, éspedig Botskor Mihály II és István Sámuel testvérük Elek fiával megosztja. Gurzó Annának Csíkszentmiklóson volt birtoka. A leszármazást 1660-ban felvett jegyzőkönyv igazolta, amelyet 1724. október 30-án Czikó Ferenc jegyző hitelesített.

E1. **Botskor Elek (***1738 – †1812. február 19.-1813), táblai consiliárius (tanácsadó), Θ **Pekry (petrovinai) Mária Anna** (*1740 k.), **Pekry Imre** és **Szeredai Kata** leánya. 1775. március 25. Botskor Elek 80 Ft kölcsönt adott Botskor Mihály II. Becze István nevű jobbágyának. Botskor Elek besztercei lakos 1801. augusztus 11-én levelet írt Bátyjának, Jánosnak, amiben pénzt kér felesége, leánya és veje nevében. 1801-ben Besztercén lakik.

F1. **Botskor Imre** Θ **Bács Anna**.

G1. József.

G2. **Sándor** (*1827 – †1910) Θ **Fogarasi (oroszfái) Zsófia** (*1832-†1897)

H1. **Matild.** (*1850 k. – †1913 után) Θ Kontz (körpényesi) Lázár (*1834. január 1. és július 5. között – †1913. július 5. Beszterce, Katolikus Temető) őrnagy.

I1. Kontz Nelli (*1868 k. -†1944 után) 1. Θ 1913-ban Dr. Bauer Arthur cs. és kir. ezredorvos, 2. Θ 1942-ben Göllner Frigyes.

J1. Göllner Tamás.

I2. Kontz Sándor (*Kisbudak, Beszterce - Naszód vármegye, 1870. április 10. – †Budapest, Farkasréti Temető 1942. szeptember 3.). Honvédőrnagy. Θ Kottal Lousie (Lujza) (†1944. április 30. után), testvére Kottal Sándor, (†1942 előtt).

J1. Kontz Lilly (Erzsébet) Θ Mallász Elemér.

K1. Mallász Erzsébet (Médi).

K2. Mallász Egon.

J2. Kontz Edith Θ Vecsey József.

K1. Vecsey Marianne.

K2. Vecsey Dénes.

J3. Kontz Sándor (*Beszterce, 1910. február 19. – †Kolomea

Szovjetunió 1944. április 30. Farkasréti Temető, Nemzeti hadisír).

J4. Kontz Ernő (*1910 k. – †1944 után), 1930-ban a Kolozsvári Egyetem hallgatója.

K1. Kontz Éva.

K2. Kontz András.

I3. Kontz Zsigmond (†1913 előtt).

H2. **Botskor Anna (Nina)** (*1853 – †Fellak, 1889. február 19.) Θ 1873. november 25., Fellak, **Szakács Károly** (*Felső-Töök, 1847 – †Fellak, 1889. szeptember 21.) 20 évesen özvegy, hét gyermekükből 4 maradt életben:

I1. Szakáts Etelka (*1873. január 2. – †Magyarborzás, 1891. május 11.) Θ Sipos (lécfalvi) Gyula református pap.

I2. **Szakáts Katalin** (*Fellak, 1876. október 9. – †Magyarborzás, 1936) Θ **Sipos (lécfalvi) Gyula** református pap.

I3. Szakáts Ilona (*Fellak, 1878. augusztus 18.– †Alsóilosva, 1938. július 17.) Θ Rápolthy (peselneki és rápolti) Sándor.

I4. **Szakáts Sándor III.** (*Fellak, 1888. április 23. – †Sajóudvarhely, 1918. november 19.) Θ Sajóudvarhely 1910. július 16. **Fekete Jolán, (***Sajóudvarhely, 1894. augusztus 27. – †Sajóudvarhely, 1971. szeptember 22.). 2 leány maradt életben, 2 fiú meghalt apjukkal 1918-ban spanyolnáthában.

J1. Szakács Jolán (Gasú) (Fellak, 1911. június 5.) Θ 1933. október 3. Dés. Gombár Sándor (*Dés, 1899. június 13. – †1974. augusztus 17.)

J2. **Szakács Dóra** (*Fellak, 1914. október 19.) Θ Sajóudvarhely, egyházi 1944. június 25., polgári Kolozsvár 1944.április **Dr. Sipos Béla II.** (*Rimaszombat, 1904. augusztus 18. – †Budapest, 1980. szeptember 17.)

E2. János. (*Csíkdelne, 1732. február 2. – †Csíkdelne, 1814. november 25.) Θ Csíkdelne, 1765. február 10. Puskás (ditrói) Zsuzsanna (*1739. február 8. – †Csíkdelne, 1816 január 2.), akinek apja Puskás (ditrói) Tamás. Testvérei Puskás Jakab és Puskás Ágnes Θ Kováts (dánfalvi) János, Puskás Jakab fia Alajos. Mindketten a csíkdelnei Szent János templom bejárata előtt jobbra, egy hatalmas fekvő kő alatt pihennek, a sír kőkoporsó alakú, 65 cm magas, 80x196 cm hosszú és széles. Felirata: „néhai tekintetes Botskor János életének 83-ik esztendölyében meghalt 1814. november 25-én és hív párja T. Puskás Susánna élete 77. esztendelyében 1816. január 2-án halt meg és ez

kereszténység zászlója alatt nyugosznak fiúk háladatosságából. Sirhalmokra a követ tették szomoru maradványi."

F1. András (*Csíkdelne, 1765. december 14.).

F2. Mihály III (*Csíkdelne, 1767. május 6. – †1839. február 28.) Θ Csíkdelne, 1790. július 4. Gegő Klára.

G1. Klára (*Csíkdelne, 1791. április 24.)

G2. András (*Csíkdelne, 1794. február 5.)

G3. Ignácz (*Csíkdelne, 1795. február 18. – †1798. április 7.)

G4. Erzsébet (*Csíkdelne, 1797. február 25.)

G5. Anna (*Csíkdelne, 1799. március 3.)

G6. Antal (*Csíkdelne, 1800. szeptember 1.) Θ Csató Borbála.

H1. Róza (*1826. március 19.)

H2. Zsigmond (*1828. február 23. – †1917. február 28.) Θ Botskor János és Pozsonyi Borbála leánya, Botskor Kata.

I1. Zsigmond (*1872 – †1906) csíkrákosi plébános.

I2. Antal (*1874 – †1929) Θ Fodor Józefa (*1883 – †1944. május 11.). (Testvérei: Fodor Izra, Fodor Árpád, Fodor Mihály, Fodor Béni, Dr. Fodor Donát)

I3. Borbála (*1881)

I4. Karolin (*1884)

I5. Katalin (*1886)

I6. Mihály (*1888) mészáros.

H3. Mihály (*1831. február 2.)

H4. László (*1832. március 31.)

H5. Dénes (*1834. szeptember 1.)

G7. Katalin, Éva (*Csíkdelne, 1805. június 17.)

G8. Cecilia (*Csíkdelne, 1810. augusztus 7.)

G9. Zsófia (*Csíkdelne, 1811. december 18.)

F3. László I. (*Csíkdelne, 1771. április 16. – †1831. április 20.) Θ Székely Róza. (*1789 – †1826. február 27.) 1795-ben Csíkdelnéből Nagysármásra (Maros megye) települt.

G1. László II. (*Pujon, 1807. április 12. – †Pusztakamarás, 1883. október 12.) Θ Nagysármási járás, Pusztakamarás, 1838. június 10. Keresztes (nagybaconi) Anna (*1817. szeptember 9. – †Pusztakamarás,1899. augusztus 18.), akinek szülei, Keresztes Dániel birtokos és Szabó Anna Nagysármáson laktak. Felesége református vallású volt, ez az első vegyes házasság a Botskor ágban. Házassága után a Kolozs megyei Paszmosra költözött, itt Teleki Eduárd tiszttartója lett. Dr. Grim Józsefnek 1863-ban kiadott németnyelvű

könyve szerint 1498 kat. hold földje után 5907,47 forint földtehermentesítési kárpótlást kapott, éspedig a következő helyeken (Kolozs megyében) volt úrbéri földje: Pusztakamarás, Mezőszombattelke, Mezőszopor, Omboz-telke.

H1. Lujza (*1839. augusztus 21. – †Mezőszentmihály, 1906. február 18.) Θ 1856. április 24. Ajtay (vajdasi) György III. novoji birtokos (*1829. február 17. – †Mezőszentmihály, 1883. március 16.) A novoji birtokot, amely 200 kh volt, 1870 körül eladták és Mezőszentmihályon a férjhezmenetelekor kapott 8000 forint hozománnyal együtt 800 kh birtokot vettek. Ajtay György III. szülei: Ajtay György II. (1795-1872) és Henter (sepsiszentiványi) Anna. Ajtay György II. szülei: Ajtay György I. (1749-1814) és Jábroczky (jábródi) Judit. Ajtay György I. szülei: Ajtay András (1721-1760) és Szabó (sárpataki) Zsuzsa. Ajtay András szülei: Ajtay Sámuel (1693-1787) és Kiss (vadadi) Éva. Ajtay Sámuel szülei: Ajtay János (1656-1732) és Simon (kézdivásárhelyi) Anna. Ajtay János szülei: Ajtay István (1614-ben donációt nyert) és Efmurd (ledniczei) Borbála.

I1. Ajtay (vajasdi) Ödön dr. (*1857 – †1924) nyugdíjas honvéd ezredes, orvos, birtokos.

I2. Ajtay (vajasdi) Adél. (*1858. november 29. – †1945. január 16.) Θ 1881. május 15. Botskor Árpád I. (Csíkdelne, 1850. május 3. – †Segesvár, 1927. június 26.), aki Botskor Ferencz fia.

J1. Botskor Ernő. (*1882. május 9. – †1951. október 26.) műszaki főtanácsos, Θ 1928. Debrecen. Nagy Anna (*1897. január 3.)

J2. Botskor Zoltán (*1883. szeptember 19. – †1884) Máramarossziget.

J3. Botskor Etelka (*1884. november 5. – †1952. augusztus 31.) Θ 1908. október 5. Szászrégen. Dr. Vékony Gyula, (*1882. augusztus 24. – †1939. november 7.) ügyvéd.

J4. Botskor Árpád II. dr. (csíkdelnei) (*1886. április 10.) Θ 1917. augusztus 24. Kolozsvár. Baumgarten Laura (*1893. november 30.) A kolozsvári törvényszék tanácselnöke, III. fizetési csoport cím és jelleggel. Szolgált Segesvárott, Erzsébetvároson, Marosvásárhelyt, Marosillyén és Kolozsvárott Az 1914/18-as világháború-

ban mint tüzértiszt 3 évig frontszolgálatot teljesített, több vitézségi érem tulajdonosa.

J5. Botskor Lenke (*1888. június 19. – †1890) Segesvár.

J6. ***Botskor Lóránt. Dr.*** (*Segesvár, 1896. február 7. – †Budapest, 1976. május 21. Farkasréti temető) Θ 1925. március 2., Farkas (borbereki) Erzsébet. (*1899. október 20. – †1991) Csendőr alezredes. Embermentő, családfakutató.

K1. Erzsébet (*1929 május 28.) Θ Budapest, 1951. február 24. Szabó Ferenc. (*1921 – †Budapest, 1964) cukrászmester (apja Szabó Géza) ÁBTL 2.5.6-01577/1951. Apósával és anyósával, Judit sógornőjével 1951. május 28-án kitelepítik Esztárba (Hajdu-Bihar megyébe), tiltakozása után feleségével visszatelepülhetett Budapestre. ÁBTL: BM 1951. július 4. Ciráki Ferenc: „a 01577 sz. határozatot Szabó Ferenc és felesége kitelepítése ügyében hatályon kívül teszem és engedélyezem Budapestre való visszaköltözésüket.”

K2. Judit (*1933. augusztus 3. – †Budapest, 1989) Θ 1959 november 11., Száva István (*1925) ÁBTL Dosszié jelzete: A-288. 1951. június 25. Belügyminisztérium. J 1577. Véghatározat. Esztárra kitelepítik szüleivel együtt. Budapesten a II. Jurányi utcai Közgazdasági Gimnázium III-ik osztályát végezte el, kitűnő eredménnyel. Kérelmezte, hogy a IV-ik osztályt is elvégezze. Megkapja az engedélyt, hogy Debrecenben a tanulmányait befejezze. A BM ellenkezése ellenére sikerült állást találnia a Hajdúhadházi Gépállomáson, ahol mint képesített könyvelőt alkalmazták. A kinevezési iratot kiállította 1952. július 16-án a Földművelésügyi Minisztérium vezetője, Darvas József.

H2. Ilona (*1842 – †1921.augusztus 20.) Θ Bernáth (altorjai) Gyula (Gyergyóból) korán elhalt, anyját Bernáth Imre fia tartotta, meghalt Nagyszebenben.

H3. Albert (*1845. április 12. – †Kolozsvár, 1897 június 24., Mócson temették el) Θ Nagy (göcsi) Berta, Nagy József és Ajtai Judit leánya Mócsról. Birtokát gyermekei örökölték, de azok neveltetése

és kiházasítása végett Nagy Józsefné sz. Ajtai Judit, a nagyanya a Szász családnak eladta.

I1. Anna (*1876. október 20. – †1956. október 10.) Θ Deák Gyula ezredes.

I2. Gyula (*1878. november 1.) 1. Θ Glantz Auguszta, 2. Θ Tordass Mária.

I3. Irma (*1880. január 30. – †1942. május 27.) Θ Hosszu (kisnyiresi) Albert.

I4. Jozefin, (*1881. február 22.) Θ Burján Endre ezredes.

I5. Aladár (*1882. július 30. – †Mócs, 1902. december 4.).

I6. László (*1886. április 10.) Θ Freytag Blanka, állategészségügyi tanuló Budapesten.

I7. Judit (*1888. június 26.) Θ Kamarásy Guidó ezredes.

I8. Berta (*1889. november 15.) Θ Gerley Albert alezredes.

G2. János (*1811. június 15. – †1845. február 26.) gyergyóremetei plébános.

G3. Ferencz (*Nagysármás, 1813. június 15. – †Csíkdelne, 1894. április 12.) Θ Csíkkarcfalva 1844. április 28., Lukáts (csíkkarcfalvi) Júlia, Mária, (*Csíkkarcfalva, 1821. június 13. – †Kecsed, 1868. november 8.) 1839. körül Csíkdelnére, örökségére költözött. Botskor László II. és Ferencz az apjuktól örököltek birtokot, és mivel a többi testvér korán elhalt, oly módon osztották meg, hogy László II. megkapta a mezőségi részt, Ferencz a csíkdelnei ősi ági vagyont. Lukáts Péter báró Mártonffy püspök Kata testvérét feleségül vette. Lukáts Péter fia György, felesége Juhász Anna, akinek fia Lukáts István, ennek felesége Potyó Júlia. Mártonffy püspök 1668-tól 1721. szeptember 5-ig élt, Esztergomban kanonok volt, onnan került Gyulafehérvárra a püspöki székbe. 1713. február 18-tól haláláig volt püspök. Több alapítványt tett, végrendelete hatalmas szerzett vagyonról intézkedik. Botskor Ferencznek Csíkdelnén kb. 7 kh földje, erdeje és fűrészüzeme volt. 1857-ben az akkor Bezirksamthoz, mint bírósághoz, id. Botskor Ferenc és ifjabb Botskor Lajos és Zsigmond a középső, ifjabb és idősebb Botskor János nevében Botskor Mihály ügyvéd ellenjegyzésével keresetet nyújtott be, amelyben kéri, hogy az 1849-ben László András, Kuna József és Benő Dávid által jogtalanul elvett 12 lánc földet ítéljék vissza, mert ezt a földet emberemlékezet óta a család bírja, a csíkdelnei primor, lófő és gyalog székelyek is hasonló pert indítottak. Az 1862. aug. 27-re kitűzött tárgyalás eredménye ismeretlen. Botskor Ferenc Selymes Péter csíkdelnei

lakosért váltókezességet vállalt, egész vagyona ráment. 1867-ben mint szegény ember Mezőszentmihályra ment és Ajtay Györggyel Kecseden, (Kolozs vármegye) a Teleki féle kb. 1000 kh-as birtokot bérelte. Árpád I. fia 1881-ben magához vette Máramaros-szigeten, Majdánkán (Máramaros vármegye), Bisztrán (Fehér megye) és végül Segesvárott lakott, itt halt meg szélhűdésben, a rk. temetőben, a családi sírhelyen nyugszik.

H1. Mária (*1848. január 17. – †1936. február 15.) Θ Bajnóczy Ákos. Mezőköbölkút.

H2. Árpád I. (*Csíkdelne, 1850. május 3. – †Segesvár, 1927. június 26.) Θ 1881. május 15., Ajtay (vajasdi) Adél. (*1858. november 29. – †1945. január 16.)

H3. Géza. (*1853. november 1. – †1898) Marosludas, telekkönyvvezető. Θ Németh Berta (*1860 – †1927. március 27.)

I1. Olivér (*1884. február 28. – †1943) Θ 1912, Róma Ilona (*1885. július 15.).

J1. Géza (*1913 április 11.) Θ Dragán Eugénia (*1909. március 20.)

J2. Magda (*1921. március 6.) 1. Θ Vass Károly (†1953) 2. Θ Hatfaludy Béla.

I2. Anna (*1888 – †1920) Θ Mihályi Béla.

G4. Mihály IV (*Nagysármás, 1817. június 20. – †1853) 1848/49-ben hadbírószázados, emiatt Désen 1850-ben hatévi várfogságra ítélték. 1853-ban állítólag Kufsteinben halt meg. Theresienstadtban, Josefstadban is töltötte büntetését.

H1. László. Szászrégenben ügyvéd és szolgabíró volt.

G5. Katalin (*1819. augusztus 30.) Θ Györffi N. Gyergyó.

G6. György (*1821. november 27.)

F4. Anna, Mária (*Csíkdelne, 1773. március 26.) Θ Botskor Antal.

F5. Lajos. (*Csíkdelne, 1774. december 3.) gyergyóremetei plébános.

F6. Zsigmond, János. (*Csíkdelne, 1777. június 5.)

F7. Pál. (*Csíkdelne, 1780. augusztus 13. – †Csíkdelne, 1856. november 26.) Θ Fejérváry (székesi) Ágnes (*1784 – †Csíkdelne, 1839. december 2.) Igen kiváló tanuló volt, Szolnok-Doboka vármegyébe került a Teleki családhoz számtartónak. Nősülése után Csíkdelnére költözött, itt a negyedfél vármegye havas felügyelője volt.

G1. István. (*1809. július 14.)

H1. Pál.

H2. András.

G2. András. (*1810. július 11.)
G3. Ádám. (*1811. december 25.)
G4. Pál. (*1812. június 7.)
G5. Ferencz. (*1814. szeptember 7.) Θ Miklós Róza.
H1. György. (*1829. április 11.)
H2. Kata (*1832. november 25.)
H3. Ferencz. (*1837. június 30.)
H4. Vidor (*1838. május 10.)
H5. Antal (*1840. február 20.) iker.
H6. Balázs. (*1840. február 20.) iker.
H7. Anna. (*1846. július 13.)
H8. Imre.
H9. Ignácz.
G6. Lajos.
H1. Lajos.
G7. Anna. (*1816. augusztus 10.)
G8. Karola.
G9. Jozefa. (*1820. augusztus 28.) Θ Csathó István.
G10. Ágnes. (*1826. január 21.) Θ Bíró József.
G11. Zsigmond.
H1. András.
I1. Ferencz. Tanító Csíktapolcán. Θ Györpál Piroska.
I2. Zsigmond, kereskedő Θ Barkosszy Mária, Székelyudvarhely.
J1. Erzsébet.
J2. Imre.
J3. Lajos.
I3. Dániel. 1916-ban elesett.
I4. András.
I5. Júlia. Θ Sántha Félix.
H2. Dániel. Kőrispatak.
G12. János Θ Pozsony Borbála.
H1. János.
H2. András (*1847. május 2.)
I1. Domokos.
I2. Benjámin, mészáros Gyimesen.
J1. Erzsébet.
I3. István.
H3. József. Bukarest.

H4. Kata Θ Botskor Zsigmond.

H5. Júlia (*1850. január 14.)

H6. Róza (*1852. november 18.)

H7. Vilmos (*1855. április 19.)

H8. Imre (*1856 -†1898.) Θ Demeter (galambfalvi) Róza, Segesvár.

I1. Ákos, pék.

I2. Benedek (*1889) nyomdász.

I3. Imre (*1897) vegyész.

E3. Zsuzsa. (*1744 – †1814. január 28.) Θ Aichler (leitmeritzi) József.

F1. Aichler Sándor.

E4. Erzsébet. (*1733. október 27. – †1812-1817. között) Θ Betegh (csíktusnádi) Antal.

F1. Betegh Ignácz.

E5. András (*1735. október 16. – †1812 előtt).

E6. József Θ Ajtay (vajdasi) Anna (†1838), a Kolozs-megyei Faragóról.

D2. István (*Csíkdelne, 1705 k. -†1754 után) Θ 1754. Csíkszépvíz. Szabó (csíkszentmártoni) Anna (*1705), Szabó Kelemen és Mihálcz Sára leánya. István a Miklós (csíkszépvízi) részt örökölte, Csíkszépvízen laktak.

E1. László.

D3. Sámuel (†1756. június 14.) Θ Czikó Judit. 1728., 1732. körjegyző, 1754. asszesszor Csomortán. Felcsík jurátus asszesszora (jogi ülnök) 1724-ben hitelesítette a Sándor (csíkszentmihályi) család leszármazási táblázatát, mely a Székely Krónika eredetiségének a vitájában nagy szerepet játszott.

E1. Elek (*1717. január – †1785. január 4.) Θ Salamon Ágnes.

F1. Borbála.

F2. Róza.

F3. Zsuzsa.

F4. Sámuel II. (*1755. február 12. – †1836. október 8.) Θ Jancsó (nyujtódi) Júlia (*1750 – †1843. április 19.) Táblai consiliarius (tanácsadó).

G1. Petronella.

G2. Domokos. Táblabíró. Θ Zöld (madéfalvi) Karola.

H1. Cecília Θ Nyitó Sándor.

H2. Mária Θ Jegesi József.

H3. László (*1842. szeptember 17. – †1892. február 10.) Θ Orbay (kézdiszentléleki) Mária. (*1848. szeptember 26. – †1920. augusztus 22.)

I1. Irma (*1885. április 20.).

I2. Ilona (*1887. október 23. – †1952. március 7.) Csíksomlyó.

I3. Domokos (*1888. október 15. – †1947. szeptember 26.) Θ

Andrássi Gizella.

G3. Károly.

F5. Ignácz. Pap.

F6. István (*1749. december 26. – †1817. július 25.) Csík vármegye levéltárnoka.

Θ 1776. április 15. Kováts Zsuzsanna.

G1. Tamás, György. (*1784. április 13. – †1827. október 11.) táblabíró. Θ Böjte Teréz. (†Bodola, Brassó megye 1852.)

H1. Dániel (*1816. január 17. – †1822. július 16.)

H2. Antal. (*1818. július 6. – †1889. december 12.) Θ Ölösz Karola (†1889 december 12.) Nagyszeben.

I1. Antal I. (*1864. szeptember 7. – †1937. május 10.[45]) curiai bíró. Θ 1889. szeptember 4., Korbáss Rozália. (*1866 – †1937. szeptember 8. Farkasréti temető) Szilágyi Erzsébet Erdélyi Nőegylet országos elnöke volt.

J1. Antal (csíkdelnei) II. (*1890. május 14. – †1947 után) Θ 1916. május 22. Kurucz Izabella (*1893). Tüzérezredes. Marosvásárhelyt érettségizett, a római katolikus főgimnáziumban, majd a mödlingi közös tüzérségi akadémiát 1911-ben igen jó eredménnyel végezte. Az 1914/18-as világháborúban mint ütegparancsnok vett részt, kiváló fegyvertényei miatt számos hadikitüntetésben részesült, vitézsége miatt vitézzé avatták. 1947 óta mint ezredes Budapesten nyugállományban él.

J2. Ferencz (*1891-1892)

J3. László (*1893. jan. 20.) Θ 1921, Klein Etelka

J4. Imre (*1895. november 7. – †1950. július 25.) Θ 1921, Bozoky Irma. A Nagyváradi Honvéd Hadapródiskolában 1913-ban avatták fel. Az 1914/18-as világháború egyik legvitézebb tisztje. 1915-ben mint hadnagy már a III. c. Vaskoronarend tulajdonosa, több mint 40 hónapos arcvonalbeli szolgálata van. A marosvásárhelyi 22. honvéd gyalogezredben szolgált. Bajtársai nagyon szerették, elszánt, jó példát mutató, szókimondó vitéz tiszt volt. Vitézsége alapján vitézzé is avatták. Az 1930-as években – véletlen folytán – fejlövést kapott, s mint alezredest emiatt nyugdíjazták.

J5. István (*1898. augusztus 8. – †1954) mérnök, korvetthadnagy. USA.

K1. István. USA.

[45] Farkasréti temető: 7/9. parcella. 1-7/8: Csíkszentmártoni Bocskor Antal (jogász, kúriai bíró) 1864-1937.

K2. Dávid. USA.

K3. Richárd. USA.

J6. Elemér (*1906. január 10. – †1935. február 21.) mérnök.

H3. Teréz (*1820. január 30. – †1902)

H4. Lajos (*1824. augusztus 12. – †1825. január 14.)

G2. Dániel (*Csíkdelne – †Fogaras, 1822)

H1. Ferencz (*1814 – †1897) 1848-as őrnagy. Θ Fancsali Poli.

(*1829 – †1901)

I1. Gyula (*1856. május 7.)

I2. István (*1860. április 10. – †1896. augusztus 6.) Θ Balyosy Erzsi.

I3. Ferencz (*1862. október 3. – †1867. február 17.)

I4. János (*1864. december 24.)

I5. N. (*1868. június 16. – †1936. december 5.) törvényszéki bíró. Θ Kánya Etelka. Csíkszereda.

J1. Ferencz.

G3. József (*1777. január 12.) Θ Bíró Róza.

H1. Zsuzsa (*1799. augusztus 7.)

H2. Éva (*1801. november 2.)

H3. Kata (*1804. március 19.)

H4. Anna (*1806. június 22.)

H5. Lajos (*1809. február 14.)

H6. Erzsébet (*1812. október 20.)

F7. László. 1768.

G1. Mihály.

E2. Ferencz.

E3. János Antal.

E4. Franciska.

E5. Erzsébet.

D4. József.

D5. Katalin Θ Krakkai Zsigmond.

D6. Zsuzsa. Csíkszépvíz. Θ Szabó (csíkszentmártoni) Simon (*1694 – †1782).

D7. Erzsébet Θ Kovács (dánfalvi) György.

D8. Anna Θ Biró (vacsárcsi) János.

C4. István (†1737. szeptember 5.) 1685. primor., Rákóczi párti kuruc volt. Szentmárton, Szeretszeg.

D1. Márton. 1754.

D2. András. (1754. 1685.)

E1. Ferencz.

F1. Antal.

G1. Antal. I.

H1. Antal II.

I1. Antal III. Brassó.

I2. Medárd. Ferences.

G2. János.

G3. László.

F2. Barabás (*1807. január 12.)

E2. József.

E3. Antal.

D3. Ferencz. 1754.

E1. János.

E2. István.

E3. József.

D4. János.

C5. Benedek. 1643. Szentmárton. (†1672 után)

C6. Margit. 1643. 1647. Θ Szabó (csíkszentmártoni) György.

B2. Miklós Bálintné. Csíkszépvíz.

B3. Füstös Istvánné.

B4. Benedek. 1575, majd megerősítés 1578. donáció Csíkszentgyörgyön. Adományozó: Csaba György, Báthori István (erdélyi fejedelem 1571–1586) híve.

C1. György. 1702. Szentmártonban lustrál. Szentkirályi ág.

D1. Bálint. Szentmártonban lustrál. 1702.

E1. István. 1754. Szentkirályban lustrál. Θ Vitos Judit. Szentkirályi ág.

F1 Ferencz.

F2. Mihály Θ György Kata.

G1. Ádám.

H1. András.

I1. Péter.

J1. Gábor. (*1851. június 18.)

G2. Elek.

H1. Dániel.

I1. Gergely.

I2. György.

I3. Pál.

G3. József.

H1. József (*1800. június 27.)

I1. József ifj.

I2. Ignácz.

I3. Ferencz

G4. Mihály.

G5. János.

H1. Ignácz. 1838. asszesszor.

H2. János ifj.

H3. András.

H4. László.

F3. Kelemen.

G1. István.

G2. Ádám.

G3. Antal.

H1. Botskor Mihály (szentkirályi) (*1819 – †1882. április 30.) Θ 1854. Balás (csíkvacsárcsi) Kata, Balás (csíkvacsárcsi) József főkormányszéki jegyző és Botskor Borbála (*1791 – †1866) leánya. 1845-1848-ig erdélyi kormányszéki főügyész, később Csíksomlyón ügyvéd és 1876-ig Csík megye főügyésze. Klaszszikus műveltségű férfiú, Csík közéletében az 1860-as és 1870-es években nagy szerepet vitt. 1882-ben a csíksomlyói ferences templom kriptájában temették el feleségével együtt. Nagy Imre Csíki Pantheonjában a következően méltatja: ”Tanult Csíksomlyón és Kolozsvárott, utóbbi helyen Guberniumi kancellista (kormányszéki írnok) volt, majd ügyvédi vizsgát tett. Kolozsvárott ügyvéd, 1845-1848. között erdélyi kormányszéki főügyész. 1848/49-ben nemzetőr százados, emiatt elítélték, fogságából befolyásos mágnás ügyfelei szabadították ki. Németül soha nem tanult meg, a Bach-korszak alatt Csíksomlyón ügyvédeskedett, de latinul tárgyalt. Az alkotmányos korszakban Csíkszék főügyésze lett, midőn azonban Mikó Mihály főispánnal szemben a megye Csíkszeredába áthelyezése ügyében kisebbségben maradt, főügyészi állásáról lemondott, Csíksomlyót, mint ősi helyet akarta a megye székhelyéül megtartani. A csíksomlyói Szent Ferences-rendi zárda fő szindikátusa volt, 32 konfráter (olyan személy, akit valamely szerzetesrend tiszteleti taggá választott) úrbéli kárpótlási perét megnyerte és így megvetette a rendház anyagi alapját, hálaképpen feleségével együtt a Ferencesek kriptájában temették el … Híresek voltak a Mihály- és Katalin napok, egész Csík megfordult náluk. Közismert volt Fodor Ignácczal (Fodor Antal közjegyző apja) folytatott ex offo (hivatali) vitája, egymás mellett laktak, de nem jártak egymáshoz. Botskor Mihály a kapuba asztalt tétetett és

amellett Fodor kívül, Botskor belül ült, egy nagy kupa bor mellett vitatták az elveket, amelyek őket elválasztották.”

I1. Ádám (*1858. május 23 – †1914) 1. Θ 1885. Adorján Erzsébet (*1865 – †1917) 2. Θ Seitz Margit, Fogaras.

J1. Ádám dr. (*1885. november 10. – †1973. július 24.) Egyetemi tanár, orvos. 1. Θ Árkay Teréz. 2. Θ Dr. Neukomen Mária.

J2. Erzsébet. (*1887. október 7.) Θ Deák Gyula. Dés.

J3. Nóra dr. (*1903. december 6.) tanár. Θ Deák Gyula.

I2. Béla dr. (szentkirályi) (*1862 – †1931) Θ Bogáthy Etelka. Ügyvéd, Csík vármegye főügyésze 1896-1910 között. Iskoláit Somlyón, Brassóban, a jogot Budapesten végezte. Csíkvármegye életében nagy szerepet játszott, akárcsak atyja, Botskor Mihály. Endes Miklós könyve szerint „egyike volt Csík legrokonszenvesebb egyéniségeinek, ki messze földön becsületet szerzett a székely népnek.” A „Csíki Lapok” megalapítója és 8 éven át szerkesztője volt. A Csíki Lapok életében 1897. január elsejétől fordulat állt be. Dr. Botskor Bélát vármegyei tiszti főügyésznek választották, ezért kénytelen lemondani a lap felelős szerkesztői állásáról, amelyet nyolc éven keresztül töltött be.” A Botskor Béla ház: Dr. Botskor Béla építette a házat a Vigadó sarkával szemben Csíkszeredában. A falsíkon elhelyezett virágos stukkódíszes ornamentika az épület jellegzetes dísze. A XX. század elején, a szecesszió jegyében emelt épületekre jellemző volt a kék, amely a magyaros szecesszió legkedveltebb színe. Ebben a házban működött takarékpénztár, rendőrség, majd az 1960-as évektől művészeti iskola. Jelen pillanatban magántulajdonba került vissza, jövőbeni rendeltetése egyelőre ismeretlen. Botskor Béla 1906-ban Csíkszeredában a közgyűlés állandó választmányának tagja, 1906-ban a csíki főispánságra esélyes volt, de Andrássy Gyula nem csíki embert nevezett ki főispánnak, hanem Kállay Ubul Szabolcs megyei birtokost.

I3. Kálmán. Ügyész.

I4. Bálint (†1930) Θ Jancsó Erzsébet (*1871 – †1951. február 22.)

I5. Ilona. (†1929) Θ Bogáthy (marosbogáti) Gyula főszolgabíró.

J1. Bogády Etelka

J2. Bogády Anna

C2. Márton.

D1. Mihály.

E1. István. 1754. Kozmási ág.

F1. János. 1754.

G1. Jenő.

G2. Gábor.

H1. Ignácz.

I1. András. (*1830)

J1. Ignácz. (*1866)

D2. Pál. 1702. Szentmártoni ág.

E1. József. (*1732)

F1. József ifj. (*1763. április 25.)

G1. Albert (*1802. július 14.)

H1. András (*1826. december 1.)

H2. Dénes.

F2. Mihály.

F3. István. (*1768 – †1817. november 5.) Szegény szülőktől származik. A minorita szerzetbe lép, majd nem bírja a kolostori szigorú rendet és világi pap lesz. Kiváló tanuló, tökéletesen bírta a német, francia, és olasz nyelvet. 1798-ban Nagyváradon, 1799-ben Gyulán káplán. Az 1803. évi máriaradnai (Arad vármegye) búcsún olyan kiváló beszédet mondott, hogy a jelenlevő Kőszeghi László csanádi püspök ennek hatására felszólította, hogy lépjen át egyházmegyéjébe, majd Kisjenőre plébánosnak kinevezi. Fajszeretete arra indítja, hogy Moldvába a csángókhoz missziós szolgálatra jelentkezzék. Midőn a pápai engedélyt megkapta, püspöki felmentés nélkül Kisjenőt otthagyja és 1804-ben a moldvai Gorsafalván találjuk. A jási (Jás, Brassó megye) osztrák konzul feljelentése alapján 1805-ben Moldvát kénytelen elhagyni, Mezőszentgyelen kisegítő plébános lesz. 1806-ban Bécsbe ment, majd a pápai nuncius engedélyével Rómába. Pápai engedéllyel Jásba került misszionáriusnak. A jási osztrák konzul megint feljelenti, hogy Napóleon segítségével Moldvában püspökséget akar felállítani és a lengyel emigránsokat szervezi. Feljelentésében azt mondta: „Semmi sem látszanék előttem politikailag az udvar, az állam érdekeivel és állami rendszerével ellentétesebbeknek, mint magyar pap ide való küldése.” Erre 1807-ben mint gonosztevőt Temesvárrra toloncolták. Szentszéki per folytán 1807. márciustól 1809. májusig szemináriumi fogságban volt, kiszabadulása után Kőszeghi László csanádi püspök a Torontál-megyei Csóka községbe plébánosnak kinevezte és Marczibányi Lajos kegyúrnak a következőképpen ajánlja „sokat tartok róla és sokat ígérek magamnak, az ő lelkipásztori buzgóságból”. A rendek táblájáán 1830-ban Nagy (felsőbüki) Pál liberális nemesi politikus, országgyűlési követ, az MTA igazgatótanácsának tagja köréhez csatlakozik.

Napóleon győri előrenyomulásának hírére a parókián gyűléseket tartott és Napóleon proklamációját a községben terjeszti. A béke megkötése után a kancellária intézkedésére 1815-ben vizsgálat alá helyezték, 1816-ban javaitól megfosztották és lelkészi hivatal vezetésére képtelennek nyilvánították. Temesvárott kegydíjból élt, míg 1817-ben Nagyszombatba szállítják, itt a Ferences rend zárdájába internálták, ahol 1817. november 5-én fejezte be zaklatott életét.

E2. Márton.

F1. János.

G1. Imre (*1792. november 3.)

H1. Dávid (*1825. február 5.) Θ Botskor Borbála (*1817)

I1. István.

J1. László (*1883 – †1914/18) pap.

J2. István (*1887 – †1914/18) tanító.

J3. Dávid (*1893 – †1914/18) tanító.

J4. Ida.

J5. Ilona.

J6. Anna.

H2. Imre (*1834. november 1.).

I1. Imre ifj. (*1857)

J1. Gyula.

J2. Imre.

J3. Árpád.

H3. Gergely (*1837. október 18.).

I1. Lajos (*1859. január 19.).

G2. János (*1795. május 31.).

H1. Gábor (*1822-†1896.).

H2. Zsigmond (*1826. október 13.) Moldva.

F2. Mihály. (*1751) Θ Morgai Róza (*1755. augusztus 17. – †1807. március 26.) Θ 1781. március 22.

G1. Elek (*1788. november 16.).

E3. István. 1754.

F1. József.

E4. Mihály. 1734.

F1. Mihály.

G1. Pál.

G2. Imre. Táblabíró. 1838. Kászon.

G3. János.

Siebmacher's Wappenbuch: Puskás, III. V. Ditró. Wappen: Ditrói Puskás család címere:

Botskor János (†Csíkdelne, 1814. november 25.) és Θ Puskás (ditrói) Zsuzsanna (†Csíkdelne, 1816. január 2.) sírja Csíkdelnén (fotóztam: 2006 nyarán a templomkertben. S. B.)

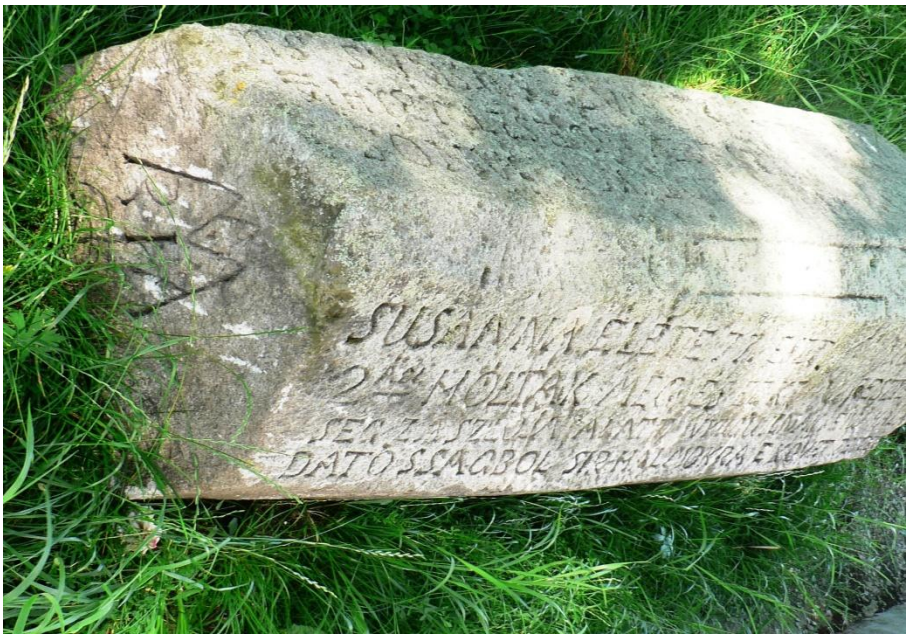

A Botskor családfa a családfa az alapító Mártontól kezdve, 4 generáció (Gedcom 5.5)

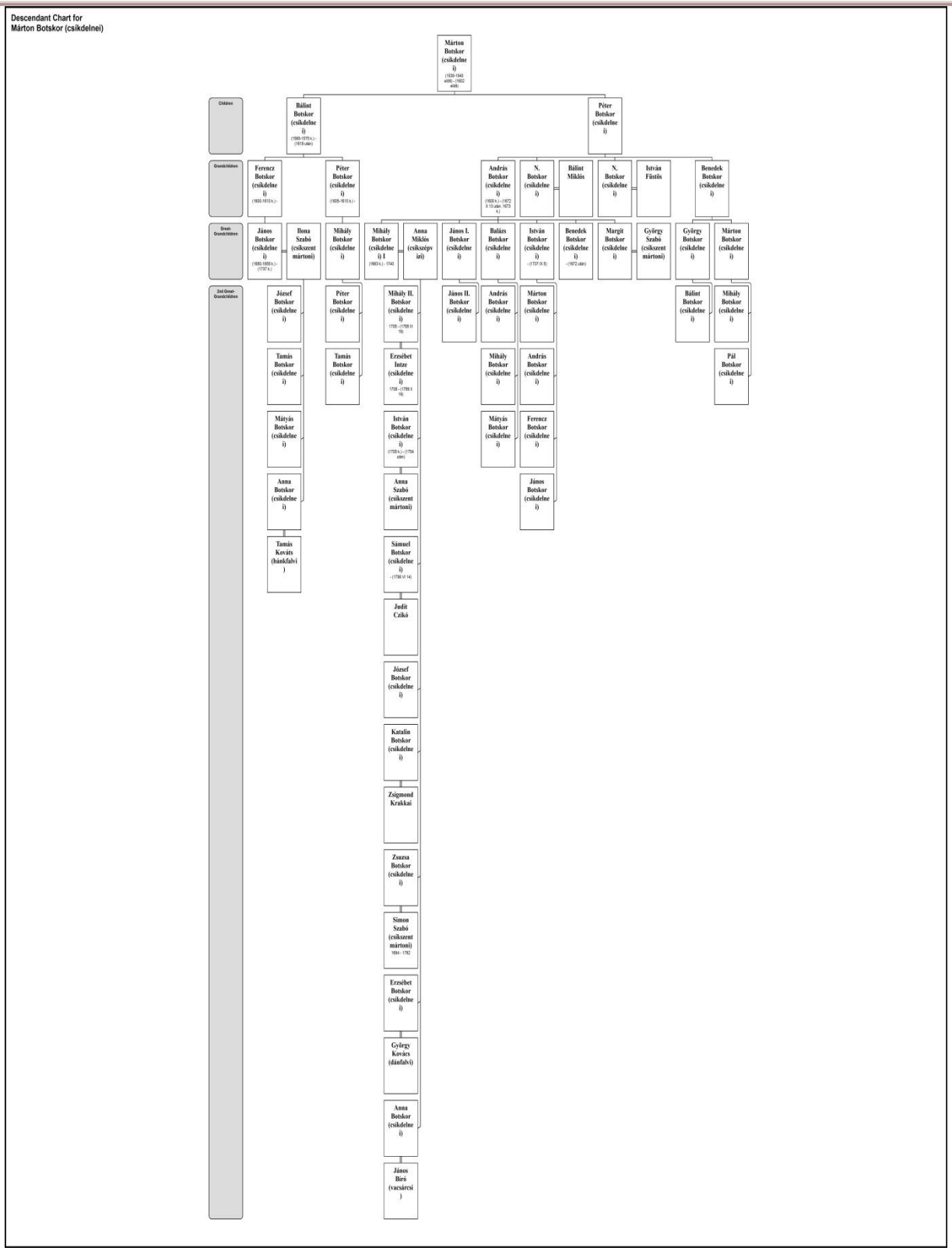
Descendant Chart for
Márton Botskor (csikdelnei)
Márton Botskor (csikdelnei)
(1535-1540 előtt – 1602 előtt)
Children
Bálint Botskor (csikdelnei)
(1560-1575 k.) – (1610 után)
Péter Botskor (csikdelnei)
Grandchildren
Ferencz Botskor (csikdelnei)
(1600-1610 k.) –
Péter Botskor (csikdelnei)
(1625-1630 k.) –
András Botskor (csikdelnei)
(1600 k.) – (1672 X 13-án, 1673 k.)
N. Botskor (csikdelnei)
Bálint Miklós
N. Botskor (csikdelnei)
István Füstös
Benedek Botskor (csikdelnei)
Great-Grandchildren
János Botskor (csikdelnei)
(1650-1655 k.) – (1727 k.)
Ilona Szabó (csikszentmártoni)
Mihály Botskor (csikdelnei)
Mihály Botskor (csikdelnei) I
(1663 k.) – 1742
Anna Miklós (csikszépvízi)
János I. Botskor (csikdelnei)
Balázs Botskor (csikdelnei)
István Botskor (csikdelnei)
– (1737 IX 5)
Benedek Botskor (csikdelnei)
– (1672 után)
Margit Botskor (csikdelnei)
György Szabó (csikszentmártoni)
György Botskor (csikdelnei)
Márton Botskor (csikdelnei)
2nd Great-Grandchildren
József Botskor (csikdelnei)
Péter Botskor (csikdelnei)
Mihály II. Botskor (csikdelnei)
1735 – (1788 II 19)
János II. Botskor (csikdelnei)
András Botskor (csikdelnei)
Márton Botskor (csikdelnei)
Bálint Botskor (csikdelnei)
Mihály Botskor (csikdelnei)
Tamás Botskor (csikdelnei)
Tamás Botskor (csikdelnei)
Erzsébet Ittze (csikdelnei)
1728 – (1789 I 18)
Mihály Botskor (csikdelnei)
András Botskor (csikdelnei)
Pál Botskor (csikdelnei)
Mátyás Botskor (csikdelnei)
István Botskor (csikdelnei)
(1725 k.) – (1754 előtt)
Mátyás Botskor (csikdelnei)
Ferencz Botskor (csikdelnei)
Anna Botskor (csikdelnei)
Anna Szabó (csikszentmártoni)
János Botskor (csikdelnei)
Tamás Kováts (bánkfalvi)
Sámuel Botskor (csikdelnei)
– (1756 VI 14)
Judit Czikó
József Botskor (csikdelnei)
Katalin Botskor (csikdelnei)
Zsigmond Krakkai
Zsuzsa Botskor (csikdelnei)
Simon Szabó (csikszentmártoni)
1694 – 1782
Erzsébet Botskor (csikdelnei)
György Kovács (dánfalvi)
Anna Botskor (csikdelnei)
János Biró (vacsárcsi)

A **Pekri** (Pekry, régen 1526 előtt Pewkry, petrovinai, pekrovinai, 1552 után kutyfalvi) család, szentmártoni ág.[46]

Botskor Elek táblai considarius. Felesége **Pekri (petrovinai) Mária**, **Pekri (petrovinai) Imre** és **Szeredai (szentháromsági) Kata** leánya.

A **Pekry** családfa, egyenes ági ősök:

A1. **Pekri Gábor** (*1460 k.) horvátországi bán, **Pekri Lajos** fia jött ki elsőnek Erdélybe.

B1. **Pekry Lajos** (*1490 k. – †1552 k). Batthyány Ferencnek volt a servitora, részt vett 1526-ban a mohácsi csatában, utána királyi zsoldos katonákat tartott mint huszárkapitány. 1529-ben Pekry Lajos a magyar lovasság királyi főkapitánya, a harc embere, 1533-ban adja neki Ferdinánd Likava várát Liptóban. 1531-1533 körül Báthory István (Báthory István meghalt 1530. május 8-án) nádornak özvegyét, Masovia Zsófia (*1497/1498 k. – †1543. november 3. előtt) mazoviai hercegnőt (III. Konrád mazóviai, lengyel herceg leányát) vette el.

C1. **Pekri Gábor II.** (*1526 k. – †1589 k.) Θ **Kápolnai Anna.** II. János király tanácsosa, berényesi, váradi főkapitány, Bihar megye főispánja (1587-1589.), Udvarhely és Háromszék főkapitánya volt. 1551 végén került Szolnokra. Szolnok várának 1552-es ostrománál a vár ostromára érkezett százezer főt számláló török sereg hallatán a védelemre kirendelt spanyol és német zsoldosok magára hagyták Nyáry Lőrinc várnagyot (kapitányt) és Pekry Gábor hadnagyot, (alkapitányt) mindösszesen ötven magyar katonával. Az 1552. szeptember másodikán bekövetkezett ostromnál ez az ötvenkét ember állt ki a falakra és az első támadó hullám meg is torpant. De a második már elsöpörte őket. A várba betódult törökök felkészültek a végső összecsapásra a vár benti védőivel, de nem találtak senkit. Ekkor eszméltek fel, hogy a levágott ötvenkét ember volt a tulajdonképpeni védősereg. A török parancsnok utasítást adott, hogy emeljék ki a még élő magyarokat a holtak közül és lássák el sebeiket, megérdemlik az ellenség tiszteletét, ha ilyen túlerővel szembe mertek szállani. A sebesült várnagyot és Pekry Gábort Isztambulba

[46] Fontosabb források: Nagy Iván: Kilencedik kötet. Pekry (pekrovinai vagy petrovinai) család. 199-202. Közli a részletes családfát Pekry Gábor II.-től Pekry Máriáig, akinek a férje Botskor Elek. MNL OL P 1388 Pekry család. 1683-1900. Sorszám: 26. Levéltári jegyzet: P 1388. levéltári anyag. Kővári László: Erdély nevezetesebb családai. Pekri család. 203-204. Az OSzK Kézirattára: Fol. Hung.1134. jelzetű kézirat, amelynek címe: Az Erdélyországban lévő jószágaimat illető levelek regestruma. A Pekri familia geneológiai tabellája. 292. Pekry Gábor felesége Kápolnai Anna és nem Kápolnási Anna, amint Nagy Iván és Kővári László említi. Harsányi Zoltán: Szolnok eleste. 1552. szeptember 4. http://leletek.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1140013 (Letöltés dátuma 2015. június 18.) Siebmacher's Wappenbuch. Pekry v. Petrovina. Pekry címerek: a, c, b. Erdélyi történeti családok: Pekri de Petrovina, Pekri de Pekrovina (petrovinai Pekri, pekrovinai Pekri) Gyulai Rikárd: Petrovinai (pekrovinai) Pekri Mária leszármazása (8-as ősfa), Genealógiai Füzetek 1 (1903). 75–76. Kempelen Béla: VIII. kötet: Pekry (petrovinai) család.

szállították, mondván, hogy ilyen vitéz parancsnokokért bizonyára nagy váltságdíjat fizet majd a magyar király. A magyar király, Habsburg Ferdinánd bizony nem fizetett váltságdíjat, mi több, megvádolta a foglyokat, hogy gyáván megfutottak a török elől. János Zsigmond magyar király azonban sietett kiváltani őket, Pekry Gábor hamarosan Erdélybe távozhatott és még 1552-ben Udvarhely vármegyei és háromszéki főkapitány lett és itt nősült meg. 1561-ben János Zsigmond megbízását teljesítve 1562-ben Radák Lászlóval Kisgörgénynél a lázadó székelyeket leveri. 1573-ban I. Miksa császár (1564-1576.) Pekry Gábort Szarvaskend birtokában, melyet János Zsigmondtól kapott adományba, megerősíti, de ő 1576-ban azt Kendy Ferenczne visszabocsátja. 1573-ban Miksa császár Pekry Gábort alsó-tőki birtokában a Kendiek itteni részében, amelyet János Zsigmondtól kapott adományba, megerősíti, azt 1576-ban Kendy Ferenczne visszaeresztette. Bihar vármegye főispánja volt Pekry Gábor 1587-1589 között.

D1. **Pekry István I.** (*1556 k.) 1. Θ Gerendi Margit. 2. Θ **Toroczkai Ilona**.

E1. **Pekry Mihály I.** (*1586 k.) Θ **Súky (Zsúki) Kata**.

F1. **Pekry István II.** (*1605 k.) Θ **Apaffy Anna.**

G1. **Pekry Mihály II.** (*1645 k.) Θ **Angyalosi Erzse.**

H1. **Pekry Gábor III.** (*1675 k. – †1739) 1700. 1. Θ **Kabos Judit** (1715. május 18. után). 2. Θ Alsó Kata.

I1. **Pekry Ferencz I.** (*1705 k.) 1. Θ Vas (tövisi) Ágnes 2. Θ **Balogh Sára.**

J1. **Pekry Imre** (*1735 k. – †1783 előtt) Θ **Szeredai (szentháromsági) Kata**[47] Báró volt; Sajómagyaroson 1786-ban birtokos volt br. Pekri Imre özvegye, akinek 1 jobbágya, 3 zsellére volt[48].

K1. **Pekry Mária** (*1765 k.) Θ **Botskor Elek.**

L1. **Botskor Imre.**

Pekry Mihály I. (*1586 k.) Θ Súky (Zsúki) Kata felmenőit nem sikerült megtalálni, bár a Súky családnak nagy szakirodalma van.[49] Nagy Iván részletes családfa-levezetése után megállapítja: „A

[47] Ld.: Nagy Iván. X. kötet. Szereday család. (Szent-Háromsági) 685-686. 1770-ben Katalin Pekry Imréné Harinnán birtokos

[48] Kádár József: Szolnok-Doboka vármegye monográfiája. Sajó-Magyaros. http://mek.niif.hu/04700/04755/html/380.html (Letöltés dátuma 2015. június 18.)

[49] Suky de Felsőmagyarzsuk (felsőmagyarzsuki Suky) felsőmagyarzsuki Suky családi levéltár (a Petrichvich-Horváth cs. lt-ban, Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára, a kolozsvári Állami Levéltár őrizetében). Daróczi Zoltán: A Suky család leszármazása a XVI. sz. közepéig, Turul 26. (1908). 139-142. Kelemen Lajos: Három régi unitárius családi följegyzés. Almási Mihály Gergely püspök, Suky László és Végh Ferenc följegyzései. Keresztény Magvető 1923. 188–194. Kelemen Lajos: A Suky-levéltár. Kolozsvári Hírlap. 1911. 215. sz. 2–3. Kelemen Lajos: Suky István magyar menedéklevele 1508-ból. Erdélyi Múzeum. 1912. 257–264. Petrichevich-Horváth Emil: A Suky család cimereslevele. Turul (1936). 69–77. Suky István magyar menedéklevele mostoha anyja özv. Suky Jánosné,

Súky családnak tagja volt, de a közölt táblázaton nem áll azon Suky Katalin[50] sem, ki 1610. körül Pekry Mihály nejéül íratik. A család czímere Suky Pálnak 1686. évi ércz-csatján látható véset szerint a paizs udvarában futó farkas, mely szájában bárányt visz."

Than Mór (1828 – 1899): Nyáry Lőrinc és **Pekry Gábor II.** elfogatása. Készült: 1853.
Tulajdonos: Magyar Nemzeti Galéria, Budapest.

A Suky család címere, 1418.[51] A Sukyak az Ogmánd-nemzetség címerét, a farkasfejet használják

Pekry István I. (1556 k.) 1. Θ Gerendi Margit. 2. Θ **Toroczkai Ilona.**

Báthory Anna részéről (Hasonmásával). 1508. ápr. 2. Erdélyi Múzeum. 1912. 261–262. Engel Pál: Középkori magyar genealógia. Agmánd nem 2. Zsuki (Suky).

http://genealogy.euweb.cz/hung/suky1.html (Letöltés dátuma 2015. június 18.)

[50] Nagy Iván: Tizedik kötet. Suky család. (Felső és alsó Zsuki †) 400-402.

[51] Petrichevich-Horváth Emil: A Suky család cimereslevele. Turul (1936). 69–77.

Toroczkai (toroczkószentgyörgyi nemes, báró és gróf) Ilona ősei, családfa összefoglalás[52]: Nagy Iván szerint „Erdély legrégibb törzsökös családjainak egyike, mely nevét ős birtokáról Toroczkó-váráról vette." Nagy Iván alapján Toroczkai Ilona ősei ismertek, az alábbiak szerint.

A1. **Toroczkai Venczel I.** 1241 (1241-ben a tatárok a torockói várba szorították, ahonnan a székelyek szabadíták meg).

B1. **Toroczkai Venczel II.** 1282-1290 alvajda.

C1. **Toroczkai István I.**

D1. **Toroczkai Miklós I.** 1373.

E1. **Toroczkai László I.** 1465., Θ **Sombory (magyarnagyzsombori) Zsófi.**

F1. **Toroczkai László II.** 1469.

G1. **Toroczkai Ferencz I.** 1516.

H1. **Toroczkai János. I. Θ Szilvásy (kecsetszilvási és cseszeliczki) Erzse.**

I1. **Toroczkai Ferencz III. Θ Paczolay Bora,** a nemesi ág törzse.

J1. **Toroczkai Ilona.** Θ **Pekry István**.

Sombory (magyarnagyzsombori) **Zsófi** ősei[53]:

A1. **Sombory Miklós.**

B1. **Sombory János.** 1438.

C1. **Sombory Zsófia. Θ Toroczkai László.** 1465.

Szilvásy Erzse[54] ősei:

A1. **Szilvássy Ambrús.**

B1. **Szilvássy Ilona** (Szilvássy (cseszeliczki) család leágazása) 1498. 1505. 1. Θ **Cseszeliczky Mátyás.** 2. Θ Gyerőffy Szaláthiel.

C1. **Szilvássy (cseszeliczki) János** 1516. 1532. Θ **Hosszuaszói (peterdi) Potentiana**.

D1. **Szilvássy Erzse. Θ Toroczkai János.**

---

[52] Források: A Toroczkai (toroczkó-szent-györgyi nemes, báró és gróf.) család. Nagy Iván: Tizenegyedik kötet. Toroczkay család. (Toroczkó-szent-Györgyi nemes, báró és gróf.) 266-273. Rettegi György: Emlékezetre méltó dolgok 1718-1784. – Bukarest, Kriterion, 1970. Karácsonyi János: A magyar nemzetségek a XIV század közepéig. I. Rész. Főúri és nemesi nemzetségek. Ákos nemzetség. Toroczkay-ág. Thoroczkay Sándor: Adatok a Thoroczkay család történetéből. Keresztény Magvető. 2004. 110. évf. 3. sz. 308-312. http://genealogy.euweb.cz/hung/thorocz1.html (Letöltés dátuma 2015. június 18.)

[53] Nagy Iván: Tizedik kötet. Sombory család. (Magyar Nagy-Zsombori) 276-282.

[54] Nagy Iván: Tizedik kötet. Szilvássy család. (kecset-szilvási, és cseszeliczki) 723-732.

Könyvismertetés

Dr. Babós Lajos

Tények és dokumentumok

Ormai Norbert

életéről

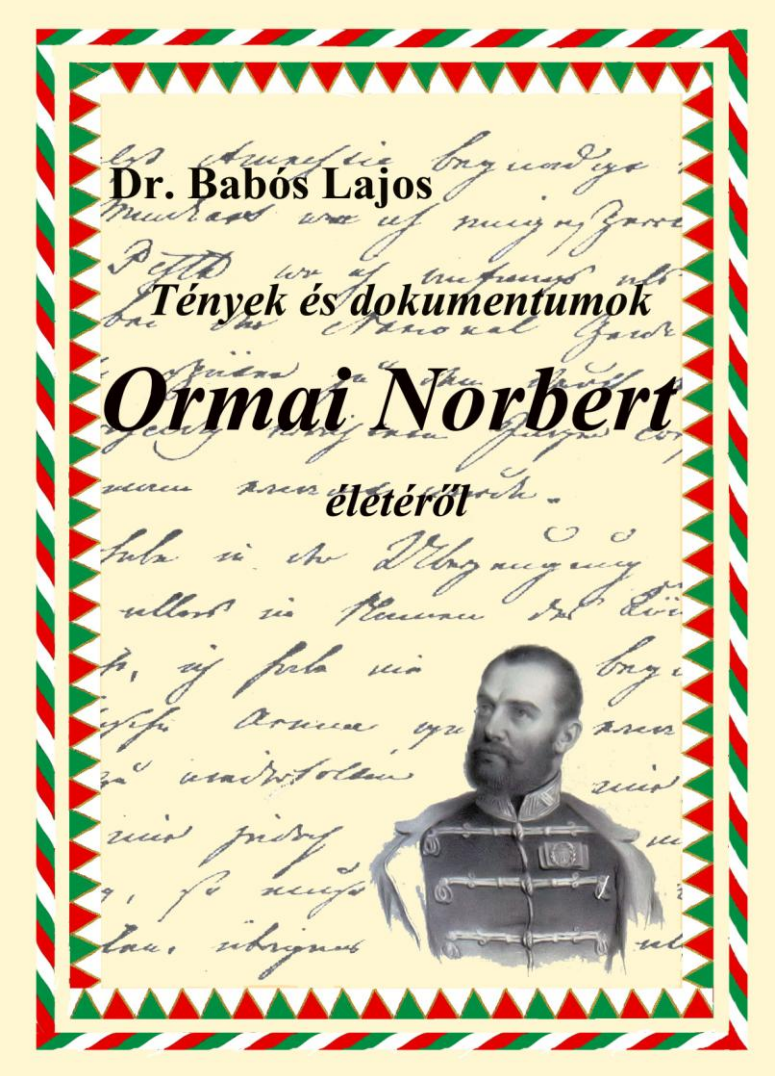

Budapest, 2015
ISBN 978-963-12-2939-4
Készült 50 példányban

Ormai (Auffenberg) Norbert honvéd ezredes nevét viszonylag kevesen ismerik. Jó esetben tudják róla, hogy ő volt Haynau táborszernagy első aradi áldozata, s hogy a halálos ítéletét a honvéd vadászezredek szervezése körül kifejtett tevékenységéért rótta ki rá a hadbíróság. Halálával kapcsolatban is legendák sora terjedt el. A 19. századi életrajzi munkák jobbára pontatlan adatokat tartalmaznak róla.

Pályafutásának első, megbízható összegzését Katona Tamásnak köszönhetjük az aradi vértanúkról közreadott forrásgyűjteményének előszavában. Szintén ő tette közzé először megbízható fordításban Ormai peranyagát. Bona Gábornak a szabadságharc honvéd tábornokairól és törzstisztjeiről szóló életrajzi adattárában összegezte Ormai főbb életrajzi adatait. A 2007-ben megjelent „Vértanúk könyve" című kiadványban Kedves Gyula foglalta össze Ormai pályafutását.

Ugyanakkor a magyar történetírás máig adós egy összefoglaló pályakép megrajzolásával, s ehhez kapcsolódóan Ormai iratanyagának közreadásával. Babós Lajos jelen kötete ebből az adósságból törleszt, amikor közreadja Ormai iratainak egy részét, a családjára és születésére vonatkozó hiteles adatokat, az Ormai tevékenységéhez kapcsolódó színvonalas képanyaggal kiegészítve. Ezért is ajánlom jó szívvel az olvasók megtisztelő figyelmébe.

Budapest, 2015. július 26.

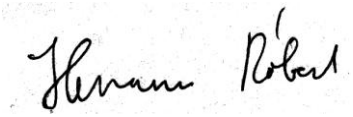

Hermann Róbert, az MTA doktora
egyetemi tanár

Nem rossz Spartacus lett volna belőle – írja Ormai Norbertről, az első aradi vértanúról Szilágyi Sándor, de rögtön hozzá is teszi*: mortuis aut bene aut nihil*, azaz halottról jót vagy semmit. Mint cseppben a tenger, olyan találó és tömör e megállapítás. És ezzel itt nyugodt lelkiismerettel meg is állhatnánk a tollat letéve, ahogy ezt Szilágyi is teszi még egy pár mondatot hozzáfűzve a fenti idézethez. Azonban a kutatót könyörtelenül hajtja a tudásszomj, a felfedezés vágya, ami Ormai esetében abból fakad, hogy történelmnük egyik legellentmondásosabb személyiségéről van szó, akiről még azt is szokták mondani, hogy nem éppen pozitív figura.

No, de akkor ki is volt ő tulajdonképpen?

Ormairól köztudott, hogy kiváló szervező volt, a honvéd vadászcsapatok felállításával 8000 katonát adott a szabadságharcnak, és ezzel elévülhetetlen érdemeket szerzett. Még akkor is, ha olykor a mások által elítélt eszközökhöz folyamodott (Kossuth körüli intrikák, vesztegetési kísérlet, hűtlen pénzkezelés, partizán toborzóakciók). Mindezt vegyük úgy, hogy a cél szentesíti az eszközt.

A probléma tulajdonképpen a jellemével volt. A szabadságharc leverése után, miután tudatosodott benne, hogy nincs tovább, következik az elszámoltatás, az elveit feladva megtagadta még önma-

gát is. Mentségére szolgáljon, hogy félelme a haláltól a bitófa vészjósló árnyékában tartotta rettegésben, de hát akkor is, ez a gyengeségére vallott. Ezért is csúszott le a történelem magas létrafokáról.

Mindenesetre becsületére váljék, hogy ígéretét, miszerint „szülő hazám érette utolsó csepp véremet fel fogom áldozni” – betartotta. Tehát áldozat lett, a 48-49-es szabadságharc mártírja, még akkor is, ha életét nem a csatatéren vesztette el. Ezért emlékét kegyelettel kell megőrizni a több ezer, a szabadságharcban elesett katonáéval együtt.

Ez a kiadvány is egyfajta megemlékezés Ormairól, bízva abban, hogy hasznos információkkal szolgál a szabadságharcot kutató történészek számára. Ami pedig a laikusokat illeti, nekik is szíves figyelmükbe ajánlom a gyűjteményt, melynek „száraz” anyaga egy különös életpálya mérföldköveiről tanúskodik.

A Szerző

Szerzőink figyelmébe

A szerkesztőség családtörténeti tárgyú cikkeket, könyvismertetéseket, illetve az egyesület életével és szakmai rendezvényekkel kapcsolatos beszámolókat vár az egyesület tagságától és az érdeklődő olvasóközönségtől egyaránt.

Kérjük, hogy:

- a lehető legjobban ellenőrizzék állításaikat, szakirodalmi, levéltári hivatkozással, példával támasszák alá; arról írjanak, amit jól ismernek.
- a cikkeknek a hiánytalan, végleges, „nyomdakész" változatát adják le, leadás után nincs már mód a változtatásra!
- az átírásokhoz az eredeti irat olvasható minőségű (de nem több MB-os terjedelmű) fényképét a lektorok számára mellékeljék, még akkor is, ha nem lesznek a cikkbe beillesztve.
- a cikkbe beillesztésre kerülő képek lehetőleg legyenek jó felbontásúak, de egyenként ne haladják meg az 500 kB-ot.
- a cikkbe beillesztésre kerülő képek helyét és az esetleges képaláírást adják meg a szövegben, a képeket ne illesszék be a cikkbe, hanem küldjék mellékletben.
- ügyeljenek a helyes gépelésre, futtassanak helyesírás-ellenőrzést leadás előtt.
- ügyeljenek az iratátírás, forrásközlés pontosságára.
- az évszázadokat arab számmal, a dátumokat a következő formában tüntessék fel: „1632. július 23." („1632.07.23." és hasonló formátumok kerülendők!) Lábjegyzetben az „1632. júl. 23." is megfelelő.
- a felhasznált műveket és levéltári anyagot lábjegyzet formájában hivatkozzák, külön irodalomjegyzéket nem szükséges készíteni.
- idézeteknél mindig adják meg a forrást.
- a felhasznált szakirodalmat/iratokat egységesen a következő szabványos formában adják meg:

Könyv:

Kovács István: A könyv. Bp., 2000. 50-55.

További hivatkozások esetén: *Kovács I.:* i. m. 62-64.

Ugyanarra a műre történő egymást követő hivatkozások esetén: Uo. 75-77.

Folyóiratcikk:

(3 vagy több szerző: et al., annál kevesebb: név szerint):

Darvas A., Kiss I., Jónás Á.: A folyóiratcikk címe. In: Élet és Irodalom 1.(2005.) 10-13.

Elektronikus:
Mint folyóiratcikk, és a részletes hivatkozásban fel kell tüntetni az URL-t és lehetőleg a letöltés dátumát:
Darvas A.: A folyóiratcikk címe. Élet és Irodalom Online (2005. június 12.).
http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=PUBLICISZTIKA0637 (Letöltés dátuma: 2006. aug. 20.)

Levéltári irat:
Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL) P 2018 Tomcsányi (Tomcsini) család vásárosnaményi levéltára, 1. cs. 1. tétel Tomcsányi család évrendezett iratai, 1603.
Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL PML) IV. 3. c/2. Pest-Pilis-Solt vármegye nemesi közgyűlésének iratai, köz- és kisgyűlési iratok, nemességi iratok (acta nobilitaria) 1792. fasc. 2. nr. 1988.

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy válogasson a beadott cikkek közül, későbbi számra halassza megjelentetésüket, a terjedelmesebb írásokat több részre bontva közölje le. A szakirodalmi összefoglalásokkal szemben előnyben részesülnek a primér források felhasználásával készült, egyéni kutatómunkán alapuló cikkek.

Nem megfelelő színvonalú, a családfa-kutatáshoz vagy az egyesület tevékenységéhez nem kapcsolódó, korábban máshol már megjelent írásokat a szerkesztőség nem fogad el közlésre.

A cikkeket MS Word formátumban a matrikula@macse.org címre várjuk.

Köszönjük leendő szerzőink munkáját, fáradozását!

A szerkesztőség

Egyesületi tagok honlapjai

Baán Bea családkutatás – Baán Bea honlapja

http://www.baanbea.hu/

MACSE

H-1022 Budapest

Budafoki út 10/A. II/3/a.

E-mail: macse@macse.hu

Adószám: 18213056-1-41

KSH: 18213056-6499-529-01

Egyesületi tisztségviselők

Dr. Kollega Tarsoly István
elnök

Dr. Hatvany Béla Csaba
elnökhelyettes

Dr. Várkonyi Tibor
főtitkár

Beszeda László
titkár

Hirschler András
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Lengyel Sándor
titkár

Németh József
titkár

Papcsik Béla
titkár

Szigetiné Zékány Ilona
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

Dr. Balás István
az ellenőrző bizottság tagja

Gonda István
az ellenőrző bizottság tagja

Laurinyecz Pál
az ellenőrző bizottság tagja

Látogassa meg web-helyünket:

http://www.macse.hu

B 13255

GENEALOGIAI FÜZETEK

CSALÁDTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT

CZIMEREKKEL ÉS LESZÁRMAZÁSI TÁBLÁKKAL

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

CSIKSZENTMIHÁLYI
SÁNDOR IMRE

KÖRÖSPATAKI ÉS KÖPECZI
SEBESTYÉN JÓZSEF

— ELSŐ ÉVI FOLYAM —

KOLOZSVÁR
NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1903